

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Biztonság-és védelempolitika szak

2014

Bokros Tünde Ibolya

Korunk hadviselésében alkalmazott egyes eljárások vizsgálata és alkalmazhatóságuk az afganisztáni katonai beavatkozásban 2001 után

Témavezető:

Dr. Boldizsár Gábor

**ezredes, egyetemi docens
(dékán)**

Köszönetnyilvánítás

Munkám megvalósításához szeretném megköszönni az alábbi személyek hozzájárulását, akik idejüket rám szánva megosztották velem tapasztalataikat, emelve jelen dolgozat értékét és alkalmazhatóságát:

- Böröndi Gábor dandártábornok
- Korom Ferenc dandártábornok
- Molnár Ferenc ezredes
- Lippai Péter ezredes
- Benda László ezredes
- Zsigmond Kálmán ezredes
- Horváth Tibor ezredes
- Nemes Tamás alezredes
- Szloszjár Balázs alezredes
- Cserjési Ferenc alezredes
- Rédei Róbert alezredes
- Varga Péter őrnagy
- Szamosi Attila őrnagy
- Farkas Sándor százados
- Lisznyai Lajos százados
- Andóczy-Balogh András Ádám főhadnagy
- Sztankai Krisztián főhadnagy
- Mohammad Ali Samay

És konzulensemnek:

- Boldizsár Gábor ezredes úrnak.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
-----------------	---

I. fejezet - Aszimmetrikus hadviselés

1.1 A hadviselés új tendenciái a biztonsági kihívások átalakulásának folyamatában.....	9
1.2 Harc az „ismeretlen” ellenség ellen - a hagyományos ellenségkép átalakulása.....	15
1.3 A felkelők elleni műveletek - COIN	17

II. fejezet - A NATO válságkezelési művelete Afganisztánban

2.1 Afganisztán komplex műveleti környezetének bemutatása a PMESII-PT alapján	21
2.2 A NATO műveleti stratégiája az „end state” tükrében.....	48

III. fejezet – Lines of efforts

3.1 A Magyar Honvédség szerepvállalása a NATO ISAF misszióban	54
3.2 Összegzés és kitekintés.....	63
Mellékletek.....	67
Ábrák jegyzéke.....	96
Felhasznált irodalom.....	96

A XXI. század biztonsági kihívásai jelentős mértékben eltérnek a korábbi évtizedekben tapasztaltaktól. A biztonság dimenzióinak öt eleme (politikai/közigazgatási, gazdasági, katonai/belbiztonsági, környezeti, humanitárius – és egyéb – egymáshoz viszonyulását tekintve egyre nagyobb kölcsönösség, függés mutatkozik, ebből fakadóan már az egyik elem gyengülése is súlyos instabilitást eredményezhet lokális szinten, amely ugyanakkor eszkalálódhat, -mélyítve a feszültséget -, egyre nagyobb fenyegetést jelentve akár a regionális, globális szinteken. A biztonságra veszélyt jelentő térségekbe tehát olyakor elkerülhetetlen, vagy akár felelőtlenség is, a be nem avatkozás, kiváltképp, ha a háború kitörésének lehetősége is fennáll, amely az egyes elemek szimbiózisa okán összetett megoldásokat igényelnek. A katonai jellegű összecsapások jellegét szemlélve elmondható, hogy a világháborúkat követően figyelhetők meg jelentősebb változások, ugyanis azokat követően a hagyományos fegyveres küzdelem mindinkább háttérbe szorult. Az állam/szövetségek kontra állam/szövetségek összecsapásait a kisebb, helyi (lokális) háborúk kezdték felváltani, melyek tulajdonképpen a hidegháború során egymással szemben álló két szuperhatalom ellentéteinek kivetüléseit testesítették meg, azok ideológiai betüremkedéseivel. Ahogy a hidegháború véget ért a Szovjetunió széthullásával, a nacionalizmus felerősödött, hiszen a nagyhatalmi nyomás megszűnt; hatalmi vákuum keletkezett, amely új államok feltűnését ösztönözte. A függetlenedési törekvések mellé olyan ideológiák társultak, melyek a vallási és etnikai identitások szélsőséges formáit viselik magukon. Mindehhez tehát, a hadviselésnek is idomulnia kellett, amely az 1990-es években a „nem háborús katonai műveletek” doktrínájához vezetett. A hidegháború utáni átrendeződések megváltozott katonai természetű kihívásainak és a lakosságot, másképp a humán szférát, mind jobban érintett válságoknak és konfliktusoknak az említett, amerikai terminológia szerint MOOTW/OOTW (Military Operations Other than War/Operations Other than War) felel meg; feladatkörébe utalva a válságreagáló műveleti típust, amely végrehajtható fegyveres, illetve fegyver nélküli katonai beavatkozásként is.

A Koszovóban 1990-es években kezdődött albán függetlenségi harc a szerbek és az albán kisebbség egyre radikálisabb nyílt összecsapásait eredményezték, kiegészülve az UÇK fegyveres merényleteivel, amik valóban humanitárius katasztrófa veszélyével fenyegettek.¹ Az

¹ Gazdag Ferenc: Biztonságpolitikai tanulmányok-Biztonságpolitika, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2011, Budapest, pp. 371-373. ISBN: 978 615 5057 23 6

etnikai alapon végrehajtott mészárlások mielőbbi megfékezése érdekében az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) határozatait követően az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) közbelépett, egyúttal nemzetközi kézbe utalva a rendezés feladatát. Itt látható az a lényeges momentum, amikor egy alapvetően belbiztonsági probléma nemzetközivé válik, bevonva a nemzetközi közösség több államát, elindítva a békefolyamatot. A balkáni helyzet kiválóan példázza, hogy korunk komplex fenyegetéseire csakis összetett módon lehet hatékonyan reagálni. Már nem elegendő pusztán katonai erők és eszközök felhasználása, hanem azt kiegészítve egyaránt alkalmazni kell a különböző diplomáciai, gazdasági és információs eszközök adta lehetőségeket is. A konfliktusban szemben álló felek többségében már nem állam és állam körére szűkülnek, hanem kiegészültek nem állami szereplők részvételével, melyek saját érdekeikkel jelentős alakítói a nemzetközi biztonsági környezetnek. Nem állami szereplők közé soroljuk többek között a különböző vallási és ideológiai szervezeteket, a maffiahálózatokat, egyéb bűnözői szervezeteket. Tevékenységük határokon átnyúló, több országot érintő lehet, aminek egyértelmű következménye, hogy az egyes belső biztonsághoz kapcsolódó kockázatok, fenyegetések mindjárt külső biztonsági problémaként jelentkeznek, vagyis a biztonság transznacionalizálódik. Ezen okból a nemzetközi szervezetek biztonsági stratégiákban megnevezik a kollektív fellépést igénylő, globális méretű fenyegetéseket. A NATO 2010-es Stratégiai Konceptiójában, a biztonsági környezetet részletező fejezetében szerepelteti a tömegpusztító fegyverek proliferációját, a nemzetközi terrorizmust, mint a NATO tagországok állampolgárait fenyegető veszélyforrások egyikét, illetve kiemeli a szélsőséges, extrémista csoportok növekvő mértékű megjelenését, a kibertámadások veszélyét és a transznacionális illegális cselekményeket, illetve egyéb gazdasági, és energiaforrásokat érintő kihívásokat.² Magyarország a NATO tagjaként, maga is szerepelteti ezen kihívások és fenyegetések elleni fellépés jelentőségét a Biztonsági Stratégiában, szintúgy a Nemzeti Katonai Stratégiában. A Magyar Honvédség számára ezek a dokumentumok képezik a stratégiai szintű tervezés alapját, erre épülnek a katonai feladatok, tevékenységek és külföldi szerepvállalások. Ahogy az említett dokumentumok is rögzítik, napjaink biztonságára a legnagyobb veszélyt a szélsőséges ideológiákon alapuló erőszakos megmozdulások, a terrorizmus, valamint a profitorientált szervezett bűnözői hálózatok tevékenysége jelenti. Említett kihívások együttjárása az aktuális válságövezetekben, térségekben megfigyelhető; komoly feladat elé állítva az illetékes rendvédelmi, katonai szerveket és civil szereplőket.

² NATO Strategyc Concpet 2010 – Forrás:

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, letöltés ideje: 2014. március 30.

Tanulmányomban napjaink biztonsági környezetében jelentkező kihívások katonai szektort érintő kérdéseivel kívánok foglalkozni. Azokat az új típusú kihívásokra, kockázatokra és fenyegetésekre adott stratégiai elgondolásokat kívánom megvizsgálni, melyek a hagyományos biztonsági kihívások mellett jelentek meg. A nemzetközi rendszer átrendeződése okán nagyobb szerephez jutott nem állami szereplők jelentik a legnagyobb fenyegetést, mindamellett korunkat jellemzik az egy identitású, nemzetiségű (akár kisebbségek) területi követelései, a közösségi identitás által szított agresszív viselkedések, az úgynevezett „nemzeti felszabadító háborúk”, az erőszakos érdekérvényesítés, valamint az aszimmetrikus fenyegetések is. A felsoroltak mindegyike esetében közös a nem állami szereplők befolyása, ami lényegében a konfliktusok, válságok komplexitásának gyökerét képezik. Az új típusú kihívások tehát megváltozott harceljárásokat követelnek meg a hadseregektől, oly módon, hogy a harci és nem harcoló műveletek egyszerre kerülnek alkalmazásra. A modernkori hadviselés egy nagy kihívása, az aszimmetrikus fenyegetések leküzdése, így elemzésem középpontjában az indirekt katonai eljárások vizsgálata áll.

2001. szeptember 11-én történt terrortámadás után jelentősen átalakultak/átértékelődtek a biztonságról alkotott elgondolások. A nemzetközi közösség rádöbbsent arra, hogy a terrorista taktika alkalmazása nemzetközi méreteket öltött, ezért az aszimmetrikus hadviseléssel kapcsolatos harceljárásmódok a hadtudományi kutatások középpontjába kerültek. Ugyanígy előtérbe került a gerilla harcmodor tanulmányozása, kialakítva a felkelők elleni stratégiát (COIN, counterinsurgency).

Meggyőződésem, hogy az aszimmetrikus hadviselés a jövőben is meghatározó lesz, ezért az eddigi tapasztalatok feldolgozása és az alkalmazott eljárásmodok eredményességének értékelése a további expedíciós műveletekre történő felkészülés tekintetében indokolt.

A Magyar Honvédség számára nem ismeretlen a külszolgálati tevékenység, hiszen már a XIX. századtól kezdve képviseltette magát békefenntartó műveletekben. Első NATO misszióink még a békepartnerségi program keretében valósult meg 1995-ben, amikor Bosznia-Hercegovina békéjének helyreállítására kérték fel a magyar katonákat. Tapasztalatból tehát nincs hiány, azonban a 2002-ben megindult ISAF (International Security Assistance Force, Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erők) misszióhoz történő csatlakozás az addigiakhoz kevésbé hasonlítható követelményeket támasztott a honvédség állománya elé. Afganisztán komplex műveleti környezetének bemutatásához az amerikai doktrínákból ismert, és a felkelők elleni műveletek során alkalmazott PMESII-PT elemzői módszert alkalmazom.

Tanulmányomban a biztonságpolitikai és katonai elgondolásokat kívánom ötvözni, egyrészt Afganisztán nemzetközi rendszerben betöltött szerepének megrajzolásával és a szövetséges erők 2014. december 31-i kivonása után várható lehetséges prognózisok felállításával. Másrészt valós katonai tapasztalatokat felhasználva értékelem ki az ISAF misszióban megvalósuló magyar szerepvállalást a kialakított harceljárások és műveleti típusok beválóságának tükrében. Utóbbiak a COIN és a WHAM („win the hearts and minds”, szívek és elmék megnyerése) koncepciókat érintik, illetve érintőlegesen a terrorizmusellenes műveleteket is.

Nem kívánok a terrorizmussal részletesen foglalkozni,³ pusztán arra világítok rá, hogy az a gerilla hadviseléssel összefonódó tevékenységi módként jelentkezik napjaink konfliktusaiban; vagyis a terrorizmussal és a gerilla hadviseléssel egyidőben kell számolni a műveleti területen. Az eredményes beavatkozás pontosan e két tevékenység összefonódása okán követeli meg a komplex kezelési módok alkalmazását, az ellentevékenység eszköztárához tartozó katonai dimenziót kiegészítő egyéb intézkedésekkel egyetemben.

Megállapításaimhoz elsősorban deduktív eljárásmódon keresztül jutottam el, ok-okozati összefüggéseket kerestem idiografikus magyarázatmodell alkalmazásával, - utóbbi a PMESII-PT-re illeszthető, hiszen esetében valamennyi oksági tényező számításba kerül a műveleti környezet minden speciális tényezőjére kitérve -, ezen kívül primer forrásokból (interjú az afganisztáni műveleti területet megjárta katonákkal), szerzett információkat dolgoztam be munkámba. Felhasznált irodalom tekintetében az Amerikai Egyesült Államok katonai jellegű nyílt dokumentumait, harcszabályzatait vettem alapul, aminek oka, hogy az ISAF misszió – bár NATO vezetésű -, amerikai kezdeményezéssel indult, és egészen mostanáig az amerikai haderő a meghatározó a közép-ázsiai ország válságkezelési műveletében; nem beszélve arról, hogy az Afganisztánban alkalmazásra hivatott politikai, katonai elgondolásokat is Washington szolgáltatta.

Megvizsgálom azokat az elgondolásokat, melyeket a válságkezelés körében alkottak meg és alkalmaztak/alkalmaznak Afganisztánban. Így bemutatásra kerül az átfogó megközelítés (comprehensive approach), a civil-katonai együttműködés és lélektani műveletek (Civil-military cooperation, CIMIC; Psychological Operations, PSYOPS) szerepe, valamint a biztonsági szektor reform. Ennek gyakorlati megvalósítása mellett arra a kérdésre is kitérek, amely a harci és nem harcoló tevékenységek párhuzamos alkalmazását firtatják, vagyis azt,

³E téma pontos ismertetéséhez ajánlom Dr. Porkoláb Imre ezredes PhD értekezését (A különleges műveleti erők szerepe az aszimmetrikus kihívásokból adódó katonai feladatok tükrében, különös tekintettel a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemre. Forrás: http://unike.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2009/porkolab_imre.pdf, letöltés ideje: 2014-04-01)

hogy milyen mértékű lakossági támogatás nyerhető el, az egyébként harci – és a harci, vagy támadó típusú műveleteket nem mellőző - körülmények között.

Dolgozatomat azzal a szándékkal készítettem el, hogy az hozzájárul az ISAF nemzetközi válságkezelő misszió mélyebb megértéséhez, azon keresztül, hogy a biztonságpolitikai szemléletmódot a katonai szakmai gondolkodásmóddal ötvöztem. Az általam alkalmazott elemzői módszert a célból választottam, hogy bemutassam, milyen lehetőségek rejlenek egy ilyen módszer alkalmazásában.

A hadviselés új tendenciái a biztonsági kihívások átalakulásának folyamatában

A következőkben azokat a hadviseléssel kapcsolatos elképzeléseket ismertetem, melyek a XXI. századot jellemzik. Jelen fejezet segít abban, hogy a tanulmány középpontjában álló felkelők elleni műveleteket kontextusba helyezve lássuk, egyfajta keretbe foglalva. A következő kérdésre keresek választ:

- Milyen kihívásokra kell felkészülnie korunk fegyveres erőinek?
- Milyen képességek megléte, kiépítése/kialakítása szükséges a modern kor hadseregeinek, az aszimmetrikus közdelem eredményes megvívásához?

A hadviselés sokkal inkább újszerűnek, vagy újra-felfedezettnek, mint újnak mondható módoszatainak megjelenése az új típusú fenyegetésekre és veszélyforrások kialakulására válaszul születtek meg. A hidegháború termelte ki a legtöbb nem hagyományos hadviseléssel foglalkozó tudományos munkát; fokozottabb figyelmet kaptak a felkelők és a gerilla harcmodort alkalmazó ellenfelek stratégiájának feltárására irányuló elgondolások. Megjelent a negyedeik generációs (4GW)⁵ hadviselés elmélete, amelynek főbb jellemzői közé sorolható a háború és béke közötti határvonal elmosódása, a harcmezők meghatározhatatlansága, az irreguláris hadviselési mód, a civil és katona közötti különbségek elhalványulása, a társadalom egészét érintő megmozdulások, valamint a lélektani és információs műveletek felé való elmozdulás. A 4GW tekintetében hangsúlyos, hogy alapját főként az ideológia és a vallás határozza meg.⁶ Somkuti Bálint generációkról írt értekezésében olvasható az a megállapítás, amely szerint a 4GW legnagyobb újdonsága az, hogy résztvevőit elsősorban nem állami szereplők alkotják,⁷ aminek következtében az ellenük való fellépés pusztán katonai eszközökkel nem megvalósít-

⁴ Az I. fejezethez a Honvédségi Szemle 2014/3-as számában megjelent cikkem részleteit használtam fel. Forrás: http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/44000/hsz_3_beliv_oldalankent.pdf, letöltés ideje: 2014. május 12.

⁵ Fourth generation war

⁶ Szabados János mk. alezredes: Az aszimmetrikus hadviselésről, Honvédségi Szemle, 2008/3. sz., 20. p.

⁷ Somkuti Bálint: A 4. generációs hadviselés, forrás: http://unike.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2009/2009_2/2009_2_hm_somkuti_balint_42_51.pdf, letöltés ideje: 2013-10-27, 46. p.

ható.⁸ Mivel az ellenfél igyekszik bázisát kiterjeszteni, erős propagandát is folytat a médián keresztül, amely alátámasztja azt a hipotézist, hogy ez az új típusú hadviselés erősen információfüggő; meghatározó benne a társadalomra gyakorolt tömegtájékoztatás és annak véleményformáló ereje, tehát lényegét tekintve a hadviselés lélektani aspektusaira helyeződik fokozottabb hangsúly.

Korunk hadviselésében az aszimmetrikus küzdelmek, mint a fegyveres konfliktusok megvívásának új formái jelentkeznek. Biztonságpolitikai és katonai szakértői körökben gyakran használják az aszimmetria fogalmát, ennek ellenére pontos meghatározására épp úgy nincs egyetlen nemzetközileg elfogadott definíció, mint a negyedik generációs hadviselés esetében sem. Szabados János alezredes e kérdésben írt cikkével összhangban azt állapíthatjuk meg, hogy az aszimmetrikus hadviselés a fenyegetések, a végrehajtott műveletek - vagy műveleti típusok -, a kultúra és a műveletekre fordított költségek tekintetében fejeződik ki, bonyolítva a gyengék kontra erők egyszerű egyenletét. Osztom David L. Buffaloe-tól idézett, a cikkben legpontosabb (és egyben a legszélesebb) értelmezésként bemutatott definíciót: „...az aszimmetrikus hadviselés egy lakosságközpontú hadviselés, amely egy katonailag fölényben lévő hatalom és egy vagy több hátrányban lévő között zajlik...”⁹ Az aszimmetrikus fenyegetések körébe nem csak a felkelések/lázadások sorolhatók, hanem a terrorizmus, az információs műveletek és egyéb bomlasztó tevékenységek is. Bár az aszimmetrikus hadviselés nem teljesen új jelenség,¹⁰ fontosnak tartom elkülöníteni a reguláris erők között fennálló erők és eljárások tekintetében vett aszimmetriát a modern hadviselésben jelentkező reguláris és irreguláris harcmodort alkalmazók között fennállótól. Utóbbira jellemző, hogy „nem költséges, egyszerű eszközökkel és módszerekkel” (gyakran önfeláldozó módon, öngyilkos merényletek formájában) hajtanak végre rajtaütésszerű akciókat.¹¹ A Gneisenau-i stratégia felfogás szerinti tér-idő-erő, illetve az utóbbi időkben hozzárendelt információs tényezők függvénye az aszimmetrikus hadviselésben meghatározóak. A tér maga a műveleti környezet, beleértve annak fizikai és humán terét. Ezekről szerzett pontos információk meghatározóak a katonai művelet sikerének kivívásához. Korunkra jellemző válságkezelő, békefenntartó műveletei esetében a

⁸ A generációk tekintetében megjegyzendő, hogy azok nem különülnek el egymástól éles határvonalakkal, sokkal inkább egymásból következnek. Somkuti a negyedik generációt a harmadik újraértelmezéseként képzei el. Lásd: Somkuti, 44. p.

⁹ Szabados János mk. alezredes: Az aszimmetrikus hadviselésről, In: Honvédségi Szemle, 2008 november, LXII. évf. 3. sz. - pp. 22.

¹⁰ Az aszimmetrikus hadviselés nem teljesen új jelenség. A történelem során például már az 1415-ös Agincourt-i csatánál is megfigyelhető volt, amikor az angol gyalogos katonák speciális íjaikkal („longbow”) felfegyverezve vereséget mértek a páncélozott francia lovasságra. Forrás: Richard Norton-Taylor: Asymmetric warfare, forrás: <http://www.theguardian.com/world/2001/oct/03/afghanistan.socialsciences>, letöltés ideje: 2013-10-27

¹¹ Dr. Resperger István ezredes: Kis háborúk nagy hatással. A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés jellemzői, In: Felderítő Szemle, 2013. szeptember-október, XII. évf. 1. sz. - pp. 210.

beavatkozó fél alapvetően hátrányban van az ellenféllel szemben, ezért számára az adott viszonyokra történő felkészülés és a szükséges előismeretek megszerzése kiemelt jelentőséggel bírnak.

Az erő tényezőt alapvetően két kategória szerint tartom felmérhetőnek: az alkalmazott erőszak (ide értve annak intenzitását) és az alkalmazott eljárások mentén, továbbá az erőszakot alkalmazók (eljárásaikat befolyásoló tényezők, például jogi szabályozók, nemzeti korlátozások) közötti aszimmetria mentén.

Az időtényező az aszimmetrikus hadviselésre jellemző elhúzódozó jelleget foglalja magában, de akár egy vártalan támadást is jellemezhet, például a kibertérben. Ezeken kívül a felhasznált erők kiképzésében fellelhető időintervallumbeli eltérések is ide sorolhatók.

Az információs elem végeredményben valamennyi területet felöleli, olyan értelemben, hogy valamennyi tényezőről szükséges pontos és megbízható információkat szerezni.

A lázadás, avagy felkelés tehát, az aszimmetrikus fenyegetések egyikeként határozható meg; tovább elemezve pedig az indirekt hadviselés irreguláris formájaként kategorizálható. Forgács Balázs főhadnagy értekezésében részletezi az irreguláris eszközrendszert alkalmazó gerilla típusú fegyveres konfliktusok jellemzőit, amelyet módszerüknél fogva lényegében a mai értelemben vett lázadók/felkelők harcmódorával egyenértékűnek tekint. A gerilla hadviselés alapvetően a nemzeti ellenállási mozgalmakból fejlődött ki, nevezhető partizánháborúnak is.¹² A gerillaharcosok célja a fennálló politikai hatalom megdöntése, irreguláris harcmódor alkalmazásával. Kitűnő példát nyújt az első világháborúból Thomas Edward Lawrence, ismertebb nevén Arábiai Lawrence, aki a törökök elleni arab felkelés vezetőjeként vált híressé. Taktikai között szerepelt a gerillaháborúra jellemző kifárasztás, folyamatos rajtaütések, ellenség harci moráljának megtörése, valamint a propaganda alkalmazása. Érdekesség, hogy Lawrence a brit hírszerzés embere volt, akit azért küldtek ki az Arab-félszigetre 1916-ban, hogy összekötőként tevékenykedjen az angol érdekek előmozdításáért.¹³ Évekig tanulmányozta az arab kultúrát és történelmet, amelynek köszönhetően kitűnő érzékkel ösztönözte együttműködésre az egymással laza szövetségben álló arab törzseket, továbbá a lakosság bizalmát is sikeresen el tudta nyerni a hadszíntéren.¹⁴ A későbbiekben látni fogjuk, hogy a lakosság kultúrájának és szokásainak megismerése, amellyel lényegében bizalom építhető ki a beavatkozó katonai erők és a helyi polgárok között napjaink katonai műveletiben, - különösképpen a felkelők elleni műveletekben (COIN) -, alapvető követelményként jelentkezik.

¹²Forgács Balázs főhadnagy: Napjaink hadikultúrái (A hadviselés elmélete és fejlődési tendenciái a modern korban) PhD értekezés, Budapest, 2009, 96. p.

¹³Arábiai Lawrence, forrás: <http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=9832>, letöltés ideje: 2013-10-27

¹⁴Arábiai Lawrence halála, forrás:

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1935_majus_19_arabiai_lawrence_halala/, letöltés ideje: 2013-10-27

Napjaink konfliktusait a globalizáció, a technológiai fejlődés, az urbanizáció és az extrémizmus befolyásolja, melyek a XXI. század hadviselését határozzák meg. A gyakran szélsőséges ideológiát hirdető, irreguláris módon harcoló, az elnyomó rendszer/hatalmat gyakorló rezsim ellen szerveződő felkelők és az eszközeikben nem válogató, civileket egyaránt célzó, - tehát már a terror eszközét is alkalmazó -, politikailag motivált csoportok új fenyegetéséként jelentkeztek a globális (vagy kollektív) biztonságot fenyegető kihívások sorában. Mint ahogy az már a bevezetőben ismertettem, a 2010-es NATO Stratégiai Koncepcióban¹⁵ is kiemelt veszélyforrásként értékelt a terrorizmus, illetve a szélsőséges csoportok növekvő mértékű megjelenése. Ebben a vonatkozásban a dokumentum felhívja a figyelmet a modern technológiákkal járó veszélyekre is. Jól látható tehát, hogy a lázadók, valamint a terroristák által alkalmazott módszerek elleni küzdelem egyike korunk biztonság-és védelempolitikájának kiemelten kezelendő területei között. (Ugyan az USA stratégiai szintű dokumentumai és harc-szabályzatai a felkelők és a terroristák között egyáltalán, vagy csak csekély mértékben tesznek különbséget, motivációik és céljaik eléréséhez alkalmazott eszközeik tekintetében a két csoportosulás közé nem tehető egyenlőségjel.)

Bár a felkelés/lázadás és azt leküzdő ellentevékenység főként a 2001.szeptember 11-ét követő terrorcselekmények kapcsán került köztudatba, a jelenség valójában már jóval régebb óta létezik, sőt egyidős magával a hadviseléssel. Kezdeti pontként mégis a XX. század elejét tekinthetjük,¹⁶ ugyanis ettől kezdve kezdtek viszonylag általánossá válni a felkelések. Az Egyesült Államok történelmében ez a Fülöp-szigeteki lázadással indult, majd folytatódott a II. világháború kommunizmus ellenes törekvéseivel. A XX. század közepére a nemzeti nacionalizmus transznacionális forradalmi mozgalmakat indított el. Ahogy a hidegháború a végéhez közeledett, új típusú biztonsági kihívásokkal kellett szembenézni. Függetlenedési törekvések mellé olyan ideológiák társultak, melyek a vallási és etnikai identitások szélsőséges formáit viselik magukon.

A XXI. századra a felkelés, (mint a fennálló kormányzó hatóság ellen tevékenykedő szervezett csoportosulás), némileg megváltozott arcát mutatja: forradalmi célok az egész világra kiterjedően is megjelennek. (Az USA felkelőknek tekinti például az al-Kaida terrorszervezetet is; amely az általa propagált iszlám világ kiterjesztéséért folytat harcot a nyugati világ ellen. Mindezek eredményeként a jelenlegi lázadók elleni tevékenységek legfőbb célcsoportját a szélsőséges érületű terrorista csoportok képezik, amely műveleteknek - nem meglepő módon -, USA az elsőszámú vezetője.) Stratégiai szintű dokumentumokban már globális COIN-ról

¹⁵Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation, Lisabon, 2010. november 19-20. forrás: http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf, 11. p. letöltés ideje: 2013-10-28

¹⁶FM 3-24, Counterinsurgency, 2006. december, Chapter 1. 1-15.

beszélnek, tekintettel arra, hogy a felkelők motivációi, eszközei és kommunikációs lehetőségeik is globalizálódtak. Ennek megfelelően a felkelők elleni műveletek optimalizálása indult meg, annak hatékonyságának elemzésével. Az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma 2011 februárjában kiadta a COIN kihívásairól készült jelentését,¹⁷ amelyben felhívják a figyelmet arra, hogy az irreguláris hadviselés és a felkelők tevékenysége továbbra is tartós fenyegetést jelent a regionális stabilitásra nézve. A konvencionális háborúval ellentétben az irreguláris hadviselés rugalmas kezelési módokat igényel, amely módok között a hírszerzés, megfigyelés és felderítés (ISR)¹⁸ együttesének alkalmazása nyújthat hatékony megoldást.

Összegzőként megállapíthatjuk, hogy:

- az aszimmetrikus hadviselés napjaink konfliktusaira jellemző; az aszimmetria nem pusztán haditechnikai, erőforrásbeli különbségekben, hanem az információs szférában is megnyilvánul, - ezekből adódóan pedig az erőszak-alkalmazás különbözőségeiben -. Fel kell készülni a nem állami szereplők megnövekedett jelenlétére, mint a különböző radikális nézeteket valló erőszakos csoportok, szervezett bűnözői hálózatok és egyéb szervezetek. A felkelők ellen vívott harc során fel kell készülni az általuk alkalmazott gerilla harcmodorra, amely a helyi lakosság támogatásával valósul meg, ugyanakkor gyakoriak a terrorcselekményekkel együttes alkalmazása is.
- A kor hadseregének nagy területen, nem összefüggő hadszíntéren kell tevékenykednie, gyakran többnemzeti/koalíciós együttműködésben. Megfelelő, pontos és naprakész felderítés, lélektani műveletek és civil-katonai együttműködés képességének alkalmazása nem nélkülözhető a harci feladatok végrehajtása mellett.

¹⁷Report of the Defence Science Board Task Force on Defence Intelligence: Counterinsurgency (COIN) Intelligence Surveillance, and Reconnaissance (ISR) Operations, Washington D.C., 2011. február

¹⁸Intelligence, Surveillance and Reconnaissance

1.2

Harc az „ismeretlen” ellenség ellen - a hagyományos ellenségkép átalakulása

Az új típusú kihívások hadviselést átalakító tényezői között a nyugati típusú haderőkkel szemben álló ellenfelek jellemzőit a következő alfejezet ismerteti. Korunk válságkezelő műveletei komplex műveleti környezetben hajtnak végre, amely tekintetben a helyi lakosság jelenléte nem elhanyagolható, hiszen az ellenfél mozgásterét kiszélesítve beolvad a középük, emberi és anyagi erőforrásait egyaránt a humán szféra közegből nyeri. A következőkben sorra veszem azon következményeket, melyek az előbb kifejtett helyzetből erednek, vagyis választ keresek arra a kérdésre, hogy:

- milyen kihívásokkal kell számolni az ellenfél vonatkozásában a műveleti területen?

Belátható, hogy a hadszínteret, - vagyis a hadműveletek környezetét képező fizikai teret -, egyre bonyolultabb fizikai és lélektani aspektusok határozzák meg. Basil Liddell Hart Stratégia című művében az előbb említett két tényező jelenlétét, egymásra hatását felismerve jutott el a közvetett megközelítés koncepciójához, amelynek alapvető tézise az, hogy a fizikai szférát erősen áthatják a pszichológiai tényezők. Hart a lélektani aspektusok figyelembe vételét a szemben álló haderőre alkalmazza, ám a XXI. században az ellenfél sokkal inkább a társadalomból válik ki, vagy abba ágyazódva jelenik meg; éppen ezért a hangsúly áthelyeződött a humán térre. Tehát nélkülözhetlenné vált a humán szféra lélektani (motivációs, szociális, kulturális) vetületeinek feltérképezése és megismerése, hogy azokat aztán a leghatékonyabb módon felhasználva a politika által kitűzött végcél elérhetővé váljon.

A lázadók ellen való fellépés akkor hatékony, ha a műveletben résztvevők előbb képesek megismerni a környezetben végbemenő változásokat és a megszerzett tudást adoptálni saját rendszerükbe. Az a fél tehát, amelyik gyorsabban képes alkalmazkodni az új kihívásokhoz, az tudja majd megragadni a kezdeményezést is, általa pedig az irányítást a műveleti környezet fölé.

Számos kihívással kell megküzdenie a műveleti területre érkező katonának, nem pusztán a fizikai környezetben jelentkező extrém körülmények, - mint például az emberi szervezetnek szokatlan klimatikus viszonyok -, hanem a humán tér tekintetében is, hiszen az ellenfél is ugyanezen környezeti szférába vegyülve jelentkezik.

Legmeghatározóbb a művelet szempontjából, hogy a felkelők bonyolult kapcsolati hálózatokat alakítanak ki környezetükben, aminek köszönhetően teljesen beintegrálódnak a társadalmi élet vérkeringésébe. Éppen ez okból elsődleges feladat feltárni a lakosság és a felkelők viszonyát az adott területen. A szemben álló fél (a katona szemszögéből) tehát nem izoláltan, a civil társadalomból kiválva jelenik meg a „harcmezőn” (ami lényegében már nem körülhatárolható), hanem éppen a lakosságba ágyazódva, onnan támogatáshoz jutva, a környezetbe olvadva végzi erodáló tevékenységét. Kapcsolati tőkéjüket felhasználva a lázadók képesek mind anyagi, mind személyi erőforrásokhoz jutni. Anyagi források megszerzése érdekében nem ritkán – kihasználva a gyenge lábakon álló rendfenntartó képesség nyújtotta előnyöket – szervezett bűnözői csoportokkal alakítanak ki kapcsolatokat.¹⁹ A bűnözés ilyen módon történő erősítése adott műveleti területen megkívánja a katonák és a helyi rendőri erők közötti szoros együttműködést.

A felkelőket több csoportba oszthatjuk, megjelenési formájuk függvényében. Megállapíthatjuk, hogy nem létezik két egyforma típusú felkelői csoport, ám működési jellemzőiket alapul véve felfedezhetők hasonlóságok közöttük.

Lakossági támogatás nélkül egy extrémista csoport sem képes siker elérésére. Kivételt képeznek ez alól a „városi terroristák”, akik független sejtes szerveződésük révén nem igénylik a széleskörű helyi támogatottságot. Számukra a szoros családi, vallási, politikai vagy szociális alapon szerveződő csoportok jelentik a támogató bázist. Az ilyen típusú szerveződések felderítése is sokkal nehezebb.

Felkelői csoportok szerveződhetnek erős identitás köré is, például vallási, etnikai, törzsi hovatartozás szerint, amely esetben gyakran katonai erővel kiegészülve jelentkeznek.

Megjelenési formája lehet konspiratív is, ám ez esetben masszív biztonsági erők kiépítésére és tömegtámogatásra szorul.

Ezeken kívül jellemző, hogy a felkelők elhúzódó konfliktusok, polgárháborúk mögé bújva jelennek meg, maguk mellé állítva az elégedetlenkedő tömeget.²⁰

A felkelők további jellemzője, hogy a gerilla típusú hadviselés mellett terrorcselekményekhez is folyamodnak, melyeket a fennálló rezsim meggyengítése érdekében követnek el. Éppen ezért a COIN műveletek esetében igen kényes területet képez a saját erők védelme (FP), hiszen mindamellett, hogy tevékenységük végzésekor a civil lakosság biztonságát fenn kell tartaniuk, fel kell készülniük az olyan váratlan támadásokra is, mint az öngyilkos merényletek, vagy egyéb rajtaütések, akár vállról indítható páncéltörő gránátvetővel. Afganisztánban, majd Irakban is kedvelt módszerré vált az improvizált robbanóeszközök (IED) alkalmazása,

¹⁹FM 3-24, Counterinsurgency, 2006. december, Chapter 1. 1-56.

²⁰FM 3-24, Counterinsurgency, 2006. december, Chapter 1. 1-25.

melyeket út szélén helyeznek el, vagy gépjárműbe rejtenek, majd hoznak működésbe. Gyakran a detonációt követő zűrzavart kihasználva és kivárva a helyszínre érkező mentési munkálatokat végző egységeket, újabb robbantást hajtanak végre, vagy rejtett lesállításokról kézi fegyverekkel támadják meg a helyszínen tartózkodókat.

Alkalmazkodási képességükről számos eset tanúskodik. Szintén Irakkal és Afganisztánnal kapcsolatos példa, hogy napjainkban a kivezényelt NATO katonák ellen egyre több, úgynevezett belső támadást (insider attack) hajtanak végre a felkelők, akik egyenruhát öltve olvadnak be környezetükbe, majd hajtanak végre támadást saját bajtársuk ellen. (Gyakori, hogy a hadsereg vagy a rendőrség kötelékében szolgáló személyt rákényszerítik egy ilyen típusú támadás végrehajtására.) Egy felmérés szerint Afganisztánban 2013. szeptember 21-e óta legkevesebb öt ilyen támadásról számolt be a sajtó.²¹ A The Long War Journal internetes folyóirat pedig arról cikkezett, hogy mára a tálib felkelők stratégiájának kulcsfontosságú elemévé lépett elő ez a taktika,²² amit a 2012 óta tapasztalható növekvő számadatok támasztanak alá.

Összegzés:

Az alábbi kihívásokkal kell tehát számolnia a katonának a műveleti területen:

- az ellenfél rejtett tevékenysége, összefüggő kapcsolati hálója;
- a lakosság támogató bázisa;
- az ellenfél lakosságra gyakorolt befolyása/befolyásolása – erős propaganda, amely ideológiára épül - és
- terrorista taktikája.

²¹Insider attacks, forrás: <http://www.cbc.ca/news/world/afghan-insider-attack-on-foreign-troops-kills-1-in-kabul-1.2253086>, letöltés ideje: 2013-10-30.

²²The Long War Journal, forrás: http://www.longwarjournal.org/archives/2012/10/insider_attacks_cont.php, letöltés ideje: 2013-10-30.

1.3

A felkelők elleni műveletek - COIN

Az afganisztáni beavatkozás alapjául szolgáló COIN műveletek a biztonság valamennyi dimenzióját érintik, lefedve a kormányzat, a közigazgatás, a biztonsági erők, az infrastruktúra és a lakosságot érintő területeket. Jelen alfejezetben e műveleti típus főbb jellemzőit és speciális tényezőit ismertetem, különös tekintettel a felkelők tevékenységére.

Hivatalos definíció szerint a felkelők elleni műveletek: átfogó civil és katonai erőfeszítések, a felkelők legyőzése és az alapvető panaszok kezelése érdekében.²³ A COIN doktrínában többek között meghatározásra került a COIN erők feladatrendszere; melyek között a lakosság védelmén túl, szerepel a fogadó nemzet (HN)²⁴ hatóságai, szervei hatékony beavatkozási képességének biztosítása, valamint a felkelők felderítése (detektálása) és elfogása vagy közvetlen támadás alkalmazásával történő likvidálása. Mindezek mellett a lakosság fölötti kontrollt lehetővé tevő intézkedések megtétele is feladatukhoz kapcsolódik, kerülve az indokolatlan ellenőrzéseket, korlátozásokat.²⁵ Összességében a felkelők elleni tevékenység legmeghatározóbb célja, hogy politikai, katonai, gazdasági, szociális, infrastrukturális és információs területeken hajtsanak végre olyan tevékenységeket, melyekkel a HN kormányának legitimitása erősödik.²⁶ Ahhoz tehát, hogy tartós és önfenntartó béke alakulhasson ki, politikai, gazdasági, katonai területeken egyaránt beavatkozásra van szükség, a katonai és nem katonai szereplők együttműködésén keresztül. Korunk komplex fenyegetéseire, így a felkelők tevékenységeire is, csakis összetett módon lehet hatékonyan reagálni. Már nem elegendő pusztán katonai erők és eszközök felhasználása, hanem azt kiegészítve egyaránt alkalmazni kell a különböző diplomáciai, gazdasági és információs eszközök adta lehetőségeket is. A nem állami szereplők – korábban már említett – megnövekedett jelenléte és aktivitása miatt szükségessé vált egy, a teljes műveleti környezetet, illetve az abban érintett NATO szövetséges államokat átfogó stratégiára. Mindezek hatására alakították ki az úgynevezett „Comprehensive Approach”, vagyis átfogó megközelítés szemléletét, ami a műveleti területen tevékenységet folytató valamennyi multinacionális és nemzeti szereplő, kormányzati és nem kormányzati szervezet (NGO) együttműködésén alapul és amelynek csak egy része a katonai szerepvállalás. A közös erőfe-

²³ AAP-06 (Edition 2013), NATO Standardization Agency (NSA) 2013, 2-C-16, forrás: <http://nsa.nato.int/nsa/zPublic/ap/aap6/AAP-6.pdf>, letöltés ideje: 2014-02-09 (a szerző fordítása)

²⁴ Host Nation

²⁵ Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN) – AJP - 3.4.4, 2011. február 4. – 0353.

²⁶ Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN) – AJP - 3.4.4, 2011. február 4. – 0110.

szítéseken (Unity of Effort) és a közös célokon (Unity of Purpose) keresztül megvalósuló együttműködés a biztonsági dimenzióban feladatot ellátó katonai komponensre is vonatkozik. Sokrétű feladataiból adódóan a COIN egyszerre tekinthető stabilizációs, támadó és védekező műveletnek.²⁷ A legfőbb törekvés a művelet során az, hogy minden lehetséges módszerrel elkülönítsék a felkelőket a lakosságtól és valamilyen módon megosztottságot gerjesszenek a lázadó csoportok között. Az izoláció megtörténhet fizikai, gazdasági, pszichológiai dimenziókban.²⁸ E módszerek között használják fel a katonai erőt.

További célként jelenik meg a „szívek és elmék megnyerése”, amely a társadalom mély megismerésén keresztül vihető sikerre. Itt fontos még rögzíteni azt, hogy bár a COIN tevékenységének szerves része a harci tevékenység, mégsem kifejezetten támadás központú művelet. McChrystal tábornok az afganisztáni hadszíntér tekintetében feszegette azt a kérdést, hogy hosszú távon mit eredményez a felkelő csoportok néhány tagjának likvidálása. Egyszerű matematikai számítással magyarázta elméletét, amely szerint egy tíz főt számláló felkelő csoportból két fő likvidálása nyolc másikat hagy maga után, akik később könnyedén találnak önként jelentkezőt, az akció megbosszulására. Abban az esetben, ha a COIN művelet valamilyen oknál fogva civil áldozatokkal járt együtt, a felkelők toborzása még nagyobb sikerrel fog folyni, ennek megfelelően két halál több újoncot fog eredményezni az ellenfél soraiban.²⁹ A COIN műveleteire tehát hatványozottan igaz, hogy az erő alkalmazása könnyen visszaüthet, ezért a kivezényelt erők mellé megfelelő hírszerzést/felderítést kell rendelni. Az erőszakos katonai beavatkozást mindig körültekintően kell végrehajtani, mert ellenkező esetben a lázadók nyernek legitimációt ügyük felett. (Mártírhálált hirdetve az ellenség propagandája hamar támogatottságra talál.)

COIN műveletre kiváló példát nyújt Dél-Vietnám amerikai szárazföldi csapatok általi megszállása 1965-ben. A gerilla csoportok visszaszorítására (vietkong) több próbálkozás is született. A CIA bevonásával helyiekből verbuvált önkéntes fegyvereseket képeztek ki, a célból, hogy a falvakat megtisztítsák a gerilláktól, illetve biztosítsák azok védelmét, belső rendjét. (Az úgynevezett olajfolt-stratégia szerint haladtak egyik faluról a másikig, maga a program pedig az Irreguláris Civil Védelmi Csoportok - CIDG – néven működött.)³⁰ A program a kezdeti sikerek ellenére leépült, miután a speciális egységeket áthelyezték. Hasonló megoldás

²⁷FM 3-24, Counterinsurgency, 2006. december, Chapter 1. 1-106.

²⁸Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN) – AJP - 3.4.4, 2011. február 4. – 0356.

²⁹Stanley A. McChrystal and Michael T. Hall: ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance, Kabul, Afghanistan: International Security Assistance Force/U.S. Forces- Afghanistan, 2009. augusztus, 2. p. forrás: http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf, letöltés ideje: 2013-10-30.

³⁰Erdős Attila: Modern hadviselés a vietnami háborúban, forrás: http://www.grotius.hu/doc/pub/QALUMH/2011_158_erdos_attila_modern_hadviseles_a_vietnami_haboruban.pdf, letöltés ideje: 2014-02-09, 10. p.

került kialakításra egyébként Afganisztánban is, ahol 2010-től ARBAKI néven ismertté vált önvédelmi erő alakult szövetségi, de főként amerikai felügyelet alatt.³¹

További párhuzam fedezhető fel az Afganisztánban létrehozott Tartományi Újjáépítési Csoportok (PRT) és az 1967-es vietnami CORSD program között. Utóbbi tulajdonképpen a kormány támogatottságának kiszélesítését kívánta elérni, az által, hogy életkörülményeket javító intézkedéseket igyekezett megvalósítani. Minden tartományban felállítottak egy CORDS irodát, amely lényegében a civil-katonai programokért felelt; ezek mellett Mobil Tanácsadó Csapatokat (MAT) alakítottak, akik a tartományi vezetők mellett képezték ki a félkatonai alakulatokat.³² Ezek a példák a felkelők fizikai leválasztását szemléltetik. Mint látható a COIN során alkalmazott módszerek nem igen változtak, inkább csak újragondolásra kerültek. A későbbiekben a PRT működése és hatékonysága még részletezésre kerül, az ISAF művelet elemzésének részeként.

Összegzés:

A XXI. századot jellemző műveleti környezet több szempontból teremtett új kihívásokat a szolgálatot teljesítő katonák számára. Legtöbbször többnemzeti/koalíciós kötelékekben, meghatározott mandátum és harceljárás szabályainak megfelelően kell végrehajtaniuk feladataikat, ráadásul mindezt az ellenség saját közegében. Korunk hadviselésére jellemző aszimmetria ezen a szinten is megjelenik, hiszen maga az ellenfél eleve előnyben van a beavatkozó katonával szemben. Egyrészt a katona új közegbe kerül, adott esetben teljesen más kultúrával, történelmi múlttal, hagyományokkal és gondolkodásmóddal rendelkező környezetben kell helyt állnia, sőt, elnyernie a lakosság bizalmát, hiszen a felkelők elleni műveletek esetében erre fektetik a legnagyobb hangsúlyt: elvágni a lázadókat a támogató bázisuktól. A saját környezetében tevékenykedő ellenfél ezzel szemben már jól kialakított kapcsolati hálóval, anyagi háttérrel és támogató közösséggel rendelkezik. Másrészt, terrorista módszereket is alkalmazhatnak, amelyből világosan kitűnik hogy cselekedeteiket nem kötik semmilyen nemzetközi jogi norma vagy egyéb szabályozó előírásaihoz, míg a katonáknak a mandátum, a ROE,³³ a SOFA³⁴ és egyéb nemzeti megkötések figyelembe vételével kell eljárniuk. Ez szintén előnyt jelent az erőszakos eszközöket alkalmazó, szélsőséges csoportok számára.

Mindebből következik, hogy annak az erőnek, amely bevonul az ellenséges területre, fel kell készülnie a várható körülményekre, majd alkalmazkodnia a folyamatosan változó műve-

³¹Dr. Boldizsár Gábor ezredes: A magyar PRT humán környezete, In: Hadtudományi Szemle, 2012. V. évf. 1-2. sz. pp. 5.

³²Dale Andrade and Lt. Colonel James H. Willbanks: CORDS/Phoenix Counterinsurgency Lessons from Vietnam for the Future, forrás: <http://smallwarsjournal.com/documents/milreviewmarch2.pdf>, letöltés ideje: 2014-02-09, 14. p.

³³ Roles of engagement – Harcérintkezés szabályai

³⁴ Status of Forces Agreement – Fegyveres Erők Státuszának Egyezménye

leti környezethez, hogy válaszlépéseit megfelelő módon kivitelezve, kedvező feltételeket teremtsen a kitűzött politikai végcél/végállapot elérésének érdekében. Egyre több tényező összefonódásával kell számolni a komplex válságkezelések során, így a csapatok feladatvégrehajtásába - a hagyományostól eltérő kihívásokra felkészülve -, analitikus módszerek alkalmazását szükséges megtenni, hogy a művelet sikeres legyen.³⁵ A következő fejezetben Afganisztán műveleti környezete részletesen bemutatásra kerül, az amerikai katonai doktrínákban feltüntetett PMESII-PT modellen keresztül. Ez a módszer egyfajta szűrőként funkcionál; segíti a műveleti környezetet alkotó tényezők megismerését, azok összefüggéseinek megértését. Ezt követően térek ki a NATO politikai, katonai szervezet Afganisztán-stratégiájára, a katonai döntéshozatali folyamat metodikájára mentén.

³⁵FM 3-24.2, 4-5, Section II.

2.1

Afganisztán komplex műveleti környezetének bemutatása a PMESII-PT alapján

Afganisztán műveleti környezetének megértéséhez az amerikai FM 3-0 és az FM 3-24.2 egymásra épülő szabályzatokat veszem alapul, melyek segítségével teljes rálátáshoz juthatunk a felkelők ellen vívott harc jellegzetességeiről. A következő fejezetek során vizsgálódásom logikája a katonai tervezési/döntéshozatali folyamatot (MDMP/JOPP)³⁶ követi, amelynek alkalmazásával az alábbi négy kérdésre fogok választ kapni:

1. Milyen a műveleti környezet?
2. Mi a probléma?
3. Mi a kívánt „végállapot” („end state”)?
4. Műveleti eléréséhez milyen erőfeszítések meghozatalára van szükség?

Ezen pontok a parancsnoki szándékot tükrözik, valamint az általa kiadott Tervezési Útmutató alapját képezik.

Az 1. pont megválaszolásához a PMESII-PT elemzői módszert választottam, mert annak alkalmazása tűnik a leghatékonyabbnak az aszimmetrikus hadviselés tervezési folyamatában.³⁷ A módszer nyolc összetevőt használ: politikai, katonai, gazdasági, társadalmi, információs, infrastrukturális, fizikai környezet és idő.³⁸ A felsorolt összetevők a hadműveleti szinten segítik a műveleti tervezés folyamatát, de a taktikai szintű csapatvezetési eljárások (TLP) lépési során is alkalmazható. A kisebb egységek, alegységek vezetésében az általános eljárások mellett a COIN-hoz kapcsolódó szempontokat is figyelembe kell venni. Előzetes terv készítéséhez az METT-TC, - amely a küldetés változóit elemzi: küldetés, ellenség, terep és időjárás, csapatok és rendelkezésre álló támogatás, rendelkezésre álló idő, polgári/civil szempontok - kerül alkalmazásra. Utóbbi, vagyis a polgári/civil változó a legjelentősebb a COIN számára, amelyet további elemzéssel a következő vizsgálandó összetevőkre – az ASCOPE hat kategóriájára - bonthatunk hosszú távú műveletek tervezése során, a doktrína szerint: terület, struktúra, képességek, szervezetek, személyek és események.

³⁶ Military Decision Making Process/Joint Operational Planning Procedures

³⁷Lisznyai Lajos százados: COE or PMESII-PT in. Tradecraft Review, 2013/2 Special Issue, 100-111.p.

³⁸FM 0-3, 1-6/1-8.

Látható tehát, hogy a műveleti környezet szisztematikus megismerése a műveletek tervezési folyamatában döntő jelentőséggel bír. Egyes elemek nem kellő alapossággal, vagy teljes figyelmen kívül hagyása súlyos következményekkel járhat, a műveleti hatékonyság csökkenését eredményezhetik.

Az MDMP metodikáját követve jelen fejezet első részében Afganisztán műveleti környezetének egyes területeihez kapcsolódó általános jellemzőket ismertetem, összegzem, amelyet a jelenlegi állapotok jelentősebb eseményeivel egészítek ki. A szempontrendszer alpontjait az ADRP 5-0³⁹ alapján alkalmazom.⁴⁰

P – (Political) Politikai

Afganisztánt működésképtelen államnak tekintjük, lévén, hogy kormánya alig rendelkezik a hatalomgyakorláshoz szükséges legitim erőszak monopóliummal. Bár az áprilisi választások magas részvételi aránnyal zajlottak le és a szavazás is tisztább körülmények között ment végbe, mint 2009-ben, az állam vezetését továbbra sem értékeli sokra az afgán nép, ugyanis a korrupció jelenléte nem mérséklődött a nemzetközi beavatkozás ellenére sem.

P1: Koalíciós erőkhöz való viszonyulás ⁴¹			
pozitív: afgán kormányzati szervek, lakosság		semleges: NGO-k, lakosság	
negatív: tálíb és al-Kaida harcosok, illegális fegyveres csoportok, szervezett bűnözői csoportok			
P2: A politikai hatalom központja és államforma			
A. Állam neve: Afganisztáni Iszlám Köztársaság	B. Fővárosa és elhelyezkedése Kabul, az afgán központi kormányzás székhelye, kulturális, kereskedelmi központ. A város a Kabul folyó szűk völgyébe és a környező fennsíkra települt, 1 800 méteres átlagos tengerszint feletti magasságon, de egyes városrészei 2 000 méteres hegyoldalakig nyúlnak. A város	C. Államforma Iszlám köztársaság	D. Közigazgatás 34 tartomány, mindegyik külön központtal, élükön egy-egy tartományi kormányzó (Provincial Governor-PG) A tartományi kormányzó mellett működik a választott tartományi nemzetgyűlés, mint tanácsadó testület (tartományi Shura). Emellett tartományi szinten is jelen van a tradicionális Shura. A járások közigazgatását

³⁹Army Doctrine Reference Publication, 2012. május 17., 1-8.

⁴⁰A könnyebb érthetőség kedvéért módosítottam a következő betűkódokon az eredetihez képest: Pe=Fizikai környezet, I₁=Információ, I₂=Infrastruktúra.

⁴¹Eredetileg az USA haderejéhez való viszonyulást méri, de jelen esetben – a célnak megfelelően – átfogóan, a NATO műveletben részt vevő valamennyi haderőhöz viszonyítom.

	nyugat-keleti kiterjedése: 43 km; észak-déli: 25 km. Stratégiai jelentőségű: több mint 3 000 éves múlttal rendelkezik (tadzsikok alapították). Kabultól keletre található az ország keleti kapuja, a Khyber-hágó, amely kereskedelmi és katonai szempontból teremtett kapcsolatot az indiai szubkontinens irányába.		nak irányítására járási kormányzókat (District Governor – DG) neveznek ki. ⁴³
E. Állam területi kiterjedése Az ország területe 652 225 km-ével a negyedik legnagyobb ország a Földön. Elhelyezkedése: északi szélesség 28°45' - 37°45', keleti hosszúság 60° - 74°. szomszédos államai és közös határszakaszuk hossza (északról az óramutató járása szerint): Türkmenisztán 740 km, Üzbegisztán 140 km, Tadzsisztán 1 200 km, Kína 80 km, Pakisztán 2 430 km, Irán 940 km. ⁴⁴	Északi irányban még a szovjetek által épített Salang alagút teremt közúti kapcsolatot Tadzsisztánnal, ⁴² Kabulon keresztül.	G. Határvíta Paikisztán északnyugati határszakaszánál pastun törzsi területek vannak, ahol fellelhetők az afgán mudzsahidok, tálibok, és a nyugati szövetségesek ellen harcoló afgán felkelő csoportok bázisai. Máig feszültség forrását képezi az itt meghúzott befolyási övezeteket meghatározó vonal. ⁴⁵ Beludzsisztán Irán és Afganisztán nyugati szomszédja. Központját, Quettát, a síiták afganisztáni menekültjei, a hazarák alkotják. A térségben a többségi szunniták és kisebbségi síiták közötti ellentétek teszik feszültté a helyzetet. A függetlenedés vágya gyakran felmerül bennük, mint ahogy az Afganisztánhoz való csatlakozás is.	H. Külső fenyegetések/ ellenségek • Islamic Movement of Uzbekistan (IMU): al-Kaida szervezethez tartoznak, főként Faryab és Kunduz tartományokban aktívak • pakisztáni tálibok - Taliban (Tehrik-e Taliban Pakistan, TTP): főként a pakisztáni kormányra jelentenek veszélyt, de támogatják az afgán tálibokat, illetve az afgán határon túl is települnek, Kunar és Nuristan tartományokban. • Lashkar-e-Tayyiba (LET, or Army of the Righteous) pakisztáni csoport, amely egyre aktívabb Afganisztánban, illetve egész Dél-Ázsiában. • Lashkar-i-Janghavi: 2011-2012 között Afganisztán hazara síita közössége elleni számos támadással vádolták. • al-Kaida: Afganisztán elhagyatottabb vidékein települnek, bár kevesebb számban, illetve Ghazni, Zabul és
I. Informális vagy fedett politikai hatalmak A. Haqqani Faction/Network B. hadurak az elzártabb, vidéki területeken C. HIG D. QST			

⁴²Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010. 24. p.

⁴³Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010. 127. p.

⁴⁴Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010. 20. p.

⁴⁵Részletesebben lásd: Mohammad Yar és Katona Magda Nasrin: A pastun kérdés, Forrás: <http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2013/ProMino-1302-03-Yar-Katona.pdf>, letöltés ideje: 2014. április 12.

			Wardak tartományokban számottevőek. • Hezb-e Islami Haqmatiar politikai és katonai befolyásuk kiterjed Paktika, Parktya és Khost tartományokra.
--	--	--	---

P3: Kormány hatékonysága és legitimitása

A kormány megítélése a lakosság körében 2009 után nem volt pozitív: az ENSZ egy 2010-es felmérése alapján kiderült, a városban élők 40%-a, míg a vidéki lakosság 80% véli úgy, hogy az utóbbi öt évben megemelkedett az országban a korrupció. A megkérdezettek 59%-a ítélte a korrupciót a legkiemelkedőbb problémának, ezt követte a biztonság hiánya és a munkanélküliség.⁴⁶ Mindezek jelentősen befolyásolják a lakosság kormányba vetett bizalmát, hatékonyságát. Legitimitása a 2009-ben hatalomra kerülő Hamid Karzai elnök esetében felmerülő csalások miatt is megkérdőjelezhető volt.

P4: Befolyásos politikai csoportok^{47 48}

Sunnita pártok			
A.	B.	C.	D.
Neve: Jamiat-i Islami Vezetője: Salahuddin Rabbani)	Neve: Hizb-i Afghanistan-i Nawin Vezetője: Mohammad Yunos Qanuni	Neve: Hizb-i Islami (HIA) Vezetője: Abdul Hadi Arghandiwai	Neve: Junbish-i Milli-yi Islami Vezetője: Abdul Rashid Dostum tábornok
Mérete: széles körben elterjedt	Mérete: széles körben elterjedt	Mérete: széles körben elterjedt	Mérete: széles körben elterjedt (türkmén és üzbég kisebbség körében)
E.	F.	G.	H.
Neve: Hezb-e-Tanzim Jabha Mili Nejat-e Afghanistan (Afghanistan National Liberation Front) Vezetője: Imam Sibghatullah Mojadedi	Neve: Hezb-e-Afghan Melat (Afghan Social Democratic Party) Vezetője: Anwar ul-haq Ahadi	Neve: National Movement of Afghanistan (Nahzat-e-Mili Afghanistan) Vezetője: Ahmad Wali Massoud	Neve: Dawat-i Islami/Hezb-i-Islam Ittihad Vezetője: Abdul Rasul Sayyaf
Mérete: közepes mértékben elterjedt	Mérete: széles körben elterjedt	Mérete: közepes mértékben elterjedt	Mérete: Közepes mértékben elterjedt
Hazara és síita pártok			
I.	J.	K.	
Neve: Hezb-e-Wahdat-e-Afghanistan (Islamic Unity Party of	Neve: Hezb-e-Mahaz-e-Mili Islami-e- Afghanistan (National Islamic Front	Neve: Hezb-e-Wahdat-e Islami Mardom Afghanistan (Party of Islamic Unity of	

⁴⁶UNDOC: Corruption in Afghanistan, 2010. január, Forrás: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/corruption-in-Afghanistan.html>, letöltés ideje: 2014. április 12.

⁴⁷Political Groups in Afghanistan, forrás: <https://info.publicintelligence.net/USArmy-AfghanPoliticalGroups.pdf>, letöltés ideje: 2014. április 12.

⁴⁸Afghanistan political Parties and Insurgent Groups 2011-2013, forrás: https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1369733768_ppig2.pdf, letöltés ideje: 2014. április 22.

Afghanistan) Vezetője: Abdol Kharim Khalili	of Afghanistan) Vezetője: Ustad Mohammad Akbari és Rohullah Loudin	The People of Afghanistan) Vezetője: Mohammad Mohaqeq	
Mérete: széles körben elterjedt (hazarák körében)	Mérete: szűkebb körben elterjedt	Mérete: széles körben elterjedt	
Főbb koalíciók			
L.	J.		
Neve: Jabhe-ye-Motahed-e-Mili (The United National Front - UNF) Főbb tagjai: • Burhanuddin Rabbani • Yunus Qanuni • Dr. Abdullah Abdullah • Ismail Khan • Mohammad Gulabzoy • Abdul Rashid Dostum • Sayed Mustafa Kazimi • Ahmad Zia Masoud	Neve: Jabha-ye Tafahom-e Melli-ye Afghanistan (National United Front of Afghanistan – NUF) Tagjai: • Hezb-e Afghanistan-e Newin- Qanooni; • Hezb-e Wahdat-e Islami-ye Mardom-e Afghanistan - Mohaqeq • Hezb-e Iqtidar-e Islami-ye Afghanistan -Ahmad Shah Ahmadzai • Harakat-e Islami-ye Afghanistan Muhammad Ali Jawed • Hezb-e Wahdat-e Melli wa Islami-ye Afghanistan - Muhammad Akbari • Hezb-e Istiqlal-e Melli-ye Afghanista - Taj Muhammad Wardak • Harakat-e Inqilab-e Islami wa Melli-ye Afghanistan - Ahmad Nabi Muhammadi • Sazman-e Islami-ye Afghanistane Jawan - Seyyed Jawad Hossaini • Hezb-e E'tedal-e Melli wa Islami-ye Afghanistan - Qarabeg Izadyar), • Hezb-e Solh wa Wahdat-e Melli-ye Afghanistan -Abdul Qadeer Emami Ghor		
Mérete: széles körben elterjedt	Mérete: széles körben elterjedt		
Ellenzéki fegyveres csoportok			
M.	N.	O.	P.
Neve: Quetta Shura Taliban” (QST) Vezetője: Mullah Mo-	Neve: Hezb-e-Islami Gulbuddin (HiG) Vezetője:	Neve: Al-Kaida Vezetője: Ayman-al Zawahiri	Neve: Haqqani Network Vezetője: Sirajuddin (Shiarj) 'Khalifa'

hammed Omar	Gulbuddin Hekmatyar	Alapítója: Oszama bin Laden (2011-ben likvidáltak)	Haqqani
Bázisai: Paktia, Paktika, Khost tartományok, Nangarhar egyes területei, Logar, Wardak, Ghazni és Kabul.	Bázisai: Kelet-Afganisztán (Kunar és Nuristan tartományok), illetve a Pakisztánnal határos területek	Bázisai: Kelet-Afganisztán elzárt térségei (Kunar és Nuristan tartományok), ezen kívül: Ghosni, Zabul és Wardak tartományok	Bázisai: Észak-Vazirisztán (Pakisztán) és Paktika, Paktia és Khowst tartományok
Mérete: nagy (reginális)	Mérete: nagy (regionális)	Mérete: globális	Mérete: nagy (regionális)
P5: Nemzetközi kapcsolatok			
Szomszédos országok:	Kapcsolatok: (pozitív, negatív, semleges)	Egyéb jelentős kapcsolatok:	
Északról: A: Türkmenisztán B: Üzbegisztán C: Tádzsikisztán Keletről: D: Kína	A: Pozitív • Kína – gazdasági beruházások • India – fejlesztések • Egyesült Arab Emírségek – fejlesztések • Szaúd-Arábia • Oroszországi Föderáció	• Világbank • Ázsiai Fejlesztési Bank • ENSZ	
Délről: E: Pakisztán	B: Negatív • Pakisztán		
Nyugatról: F: Irán	C: Semleges • Tadzsiszkisztán • Üzbegisztán • Türkmenisztán • Katar		
P6: Történelmi áttekintés:			
A. Főbb történelmi események: (1747-től) Ahmad Shah Durrani egyesítette a pastun törzseket és hozta létre Afganisztánt 1747-ben. Azután folyamatosan az angol és orosz érdekelletétek ütközőzónájává vált, majd az 1891-es, illetve 1895-96-os szerződésekkel meghatározásra került Afganisztán északi határa, a Durand-vonal meghúzásával, amely kettészakította a pastu népet. (1949-ben Afganisztán arra válaszol, hogy Pakisztán a törzsi felkelések miatt bombázta a pasunok lakta hatásezakaszt, - érintve egy afgán oldalon fekvő falut is -, támogatni kezdte azt a kezdeményezést, hogy a Durand-vonal pakisztáni oldalán megalakítsák Pastunisztánt, mint önálló államot.)⁴⁹ A brit gyarmatosítási törekvések 1919-től végleg megbuktak; Afganisztán Szovjet-Oroszországhoz közeledett – barátsági szerződést írtak alá 1921-ben. Amánulláh király 1923-banbocsájtotta az első alkotmányt, és igyekezett rendezni az állam és az iszlám viszonyát. Zahir sah már alkotmányos reformokat indított el, létrejött a választott parlament. Az Afganisztáni Népi Demokratikus Párt előretörésével felkelések sora indult meg, amely szovjet elit alakulatok beavatkozását eredményezte 1979. december 27-én. A tíz évig tartó szovjet megszállás alatt 600 000 - 2 000 000 civil veszítette életét és ötmilliónál is több afgán menekült ki, főként Pakisztánba és Iránba. Az ellenállók (mudzsahedek) Pakisztánban rendezték be bázisaikat, fegyverekkel az Egyesült Államok látta el őket, a kiképzést pedig a pakisztáni titkosszolgálat (ISI) biztosította. A szovjet csapatok 1989. február 15-éig maradtak Afganisztánban. A baloldali kormány Mohammed Nadzsibullah vezetésével végül 1992-ben bukott meg végleg, amit újabb polgárháború követett.			
B. Főbb történelmi események: (1996-tól) A tálibok kerültek ki győztesen a harcokból, elfoglalták Kabult, majd 1997-ben kikiáltották az Afganisztáni Iszlám Emírátságot, célul tűzve ki, hogy egy iszlám törvényeket betartó társadalmat hozzon létre. Rendeletben tették kötelezővé, hogy a férfiak turbánt, szakállat, rövid haját, salvar kamízt (földig érő ruházat) viseljenek.			

⁴⁹Peter Marsden: Háborúk Afganisztánban, Carving Kiadó, Budapest, 2002, 35. p.

nek, a nőknek pedig a teljes testüket és arcukat takaró burkát. Ezen kívül a férfiaknak ajánlatos volt naponta ötször imádkozni, a nők nem vállalhattak munkát, nem vehettek részt az oktatáson, csak miután a Talibán az ország teljes területe fölött át nem vette a vezetést. A tálibok 2001-re az ország körülbelül 95%-át foglalták el. – A tálibok az iszlámot inkább vallási oldaláról, mint – ahogy a mudzsahedek esetében – politikai oldaláról közelítették meg. („A „tálib” szó jelentése „diák” (a szó többes száma a „Talibán” lett a mozgalom elnevezése), ebben az értelemben az afganisztáni madrasszákból tanult, kifejezetten a pastu etnikumhoz tartozó diákok értendők alatta.”)⁵⁰ A Talibánt elsőként Pakisztán ismerte el Afganisztán törvényes kormányának, majd Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek.⁵¹ Pakisztán stabil kormányt szeretett volna, ezért támogatták az egyébként pakisztáni medreszékben tanult tálibokat, illetve pastu jellegükénél fogva megteremtette lehetőséget arra, hogy viszonylag könnyedén megnyerjék a dél-afganisztáni pastu törzsek támogatását.⁵² A 2000-es évekre egyre erősebben kapcsolódtak egymáshoz a politikai pártok a hadsereggel, valamint fokozta a nyugtalanságot Hamid Gul (volt ISI-vezető) szerepe a radikális csoportok magas színvonalú akcióinak kivitelezésében. A 2001. szeptember 11-i USA elleni támadások után az akkori Musarraff pakisztáni elnök hajlandóságát fejezte ki az amerikaiakkal történő együttműködésre. Október 7-én kezdődtek meg az első légi csapások.

C. Egyéb jelentős események: (2014 - napjainkban)

Május 5-én tartották az elnöki választások első fordulóját, amely a felmérések szerint a 2009-esnél tisztábban és békésebben zajlott le – akkor ugyanis a voksok közül több mint egy milliót kellett kizárni az érvényes szavazatok közül⁵³ – . A 12 milliós választópolgárok közel 60%-a élt jogával és tette meg voksát – amely igen váratlan részvételi arány – , annak ellenére, hogy tálib fegyveres támadásokkal továbbra is kellett számolni.⁵⁴ Eddig úgy tűnik a verseny a Világbank egykori elnöke, Ashraf Ghani és az ellenzék vezetője – Karzai egykori külügyminisztere – Abdullah Abdullah között fog eldőlni. (Minkét fél hajlandó lenne aláírni az amerikaiakkal tervezett Bilaterális biztonsági egyezményt.) Annak ellenére, hogy a tálibok több ezer támadás végrehajtását tervezték, csak néhány tucat út szélén elhelyezett és szavazóhelyiségek elleni támadás történt. Mindez annak a 350 ezer fős biztonsági személyzetnek is köszönhető, akik biztosították a szavazás napján Kabult és környékét: gyűrűs elrendezésű ellenőrző-áteresztő pontok rendszerének létesítésével igyekeztek távol tartani a felkelőket a szavazás helyszíneitől.⁵⁵

A választások során tapasztaltak ugyan még nem mutatják ki teljes egészében a tálibok erőviszonyait, az azonban látható, hogy a biztonsági erők képesek ellátni feladatukat, az afgán népnek pedig sikerült eljuttatni az üzenetet: érdemes voksukkal képviseltetni véleményüket, mert számít a részvételük.

A választások után várhatóan kiderül, hogy az USA csapatai milyen formában, milyen mértékben maradnak Afganisztán térségében. A felkelők a pakisztáni bázisokon továbbra is aktívak, ezért nem hagyható figyelmen kívül a déli szomszéd sorsa.

⁵⁰ Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010. 13.p.

⁵¹ Peter Marsden: Háborúk Afganisztánban, Carving Kiadó, Budapest, 2002, 66.p.

⁵² Peter Marsden: Háborúk Afganisztánban, Carving Kiadó, Budapest, 2002, 143. p.

⁵³ Afghans vote in record numbers despite threat of taliban violence, forrás:

http://www.pbs.org/newshour/extra/daily_videos/afghans-vote-in-record-numbers-despite-threat-of-taliban-violence/, letöltés ideje: 2014. május 12.

⁵⁴ Afghan elections point to runoff, waning Karzai's influence, forrás:

<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304819004579485482622918584?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2FSB10001424052702304819004579485482622918584.html>, letöltés ideje: 2014. május 12.

⁵⁵ Smooth Afghan poll raises questions about taliban strength, forrás: <http://uk.reuters.com/article/2014/04/06/uk-afghanistan-election-idUKBREA3404E20140406>, letöltés ideje: 2014. április 12.

M – (Military) Katonai

Afganisztán Iszlám Köztársaság biztonsági erejét az Afgán Nemzeti Hadsereg (Afghan National Army – ANA), az Afgán Nemzeti Speciális Katonai Műveleti Parancsnokság (Afghan National Army Special Operations Command – ANASOC), a Mobil Csapásmérő Erők (Mobile Strike Force – MSF), az Afgán Légierő (Afghan Air Force – AAF), az Afgán Nemzeti Rendőrség (Afghan National Police – ANP) képezi. Afganisztán kormánya számára ezen öt komponens minőségi fejlesztése és megerősítése a nemzeti büszkeséget meghatározó tényező és a katonai ereő ilyen formában a kormány erejének fokmérője, hiszen általa biztosítható az állami erőszak-monopólium kiterjesztése az ország teljes területére.

M1: Katonai erők		
A. Katonai erők: – Afghan National Army – ANA (Afgán Nemzeti Hadsereg) – Szárazföldi erők (Ground Forces Command – GFC, Szárazföldi Erők Parancsnokság) ezen belül található: ANASOC és az MSF (lásd: M1 C.) – Afghan Air Force – AAF (Afgán Légierő)	B. Aktív állomány létszáma: Afgán Biztonsági Erők – ANSF létszáma összesen: 344.500 fő ⁵⁶ ANA állománya: 187.000 fő ⁵⁷ (2013. augusztus), ebből az AAF állomány létszáma: 6300 fő ⁵⁸	C. Jelentősebb képességek: Megközelítőleg 5300 fős készenléti erővel rendelkezik az ANA. Speciális műveleti parancsnokságuk (Afghan National Army Special Operations Command – ANASOC) alárendeltségébe két dandár, egy katonai felderítő kandak (zászlóalj), egy speciális műveleti kandak, négy mobil csapásmérő (Mobile Strike Force – MSF) század, általános kandak, egy helyőrségi támogató egység és egy Kiválósági Iskola tartozik. Az AAF kötelékében 100 repülőgép van rendszerben, köztük harci-támadó és szállító helikopterek (Mi-35, Mi-17, C-208, C-130).
M2: Kormányzati paramilitáris erők: ⁵⁹ - Afgán Nemzeti Rendőrség (ANP – Afghan National Police): Megközelítőleg 151.000 fős állománnyal rendelkezik.⁶⁰ (A női rendőrök száma: 1531 fő.) Struktúráját tekintve az ANP négy pillérre épül: - Afgán rendőrség hivatásos állománya (AUP – Afghan Uniformed Police): feladatuk a klasszikus közrendőri és bűnügyi nyomozati munkát jelenti. Együttműködnek az AACP-vel. Elsődleges rendőri erő. - Afgán Nemzeti Csendőrség (ANCOP – Afghan National Civil Order Police): dandárra és zászlóaljra szerveződik, alkalmazható a COIN „CLEAR” és „HOLD” fázisaiban. - Afgán Határőrség (ABP – Afghan Border Police): határellenőrzést, csempészet, felkelői tevékenységek elleni tevékenységeket végeznek. Az országot hat területre osztva		

⁵⁶US News, forrás: <http://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2014/04/15/the-afghan-national-security-forces-remain-a-work-in-progress>, letöltés ideje: 2014. április 20.

⁵⁷ISAF, forrás: http://www.nato.int/isaf/placemats_archive/2013-08-01-ISAF-Placemat.pdf, letöltés ideje: 2014. április 20.

⁵⁸Kenneth Katzman: Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security and U.S. Policy, Congressional Research Service, 2014. március, 37.p.

⁵⁹ISAF Security Force Assistance Guide 2.0, NATO Unclassified, 2014, január 1.

⁶⁰Afghan National Security Forces, forrás: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_06/20130604_130604-mb-ansf.pdf, letöltés ideje: 2014. április 22.

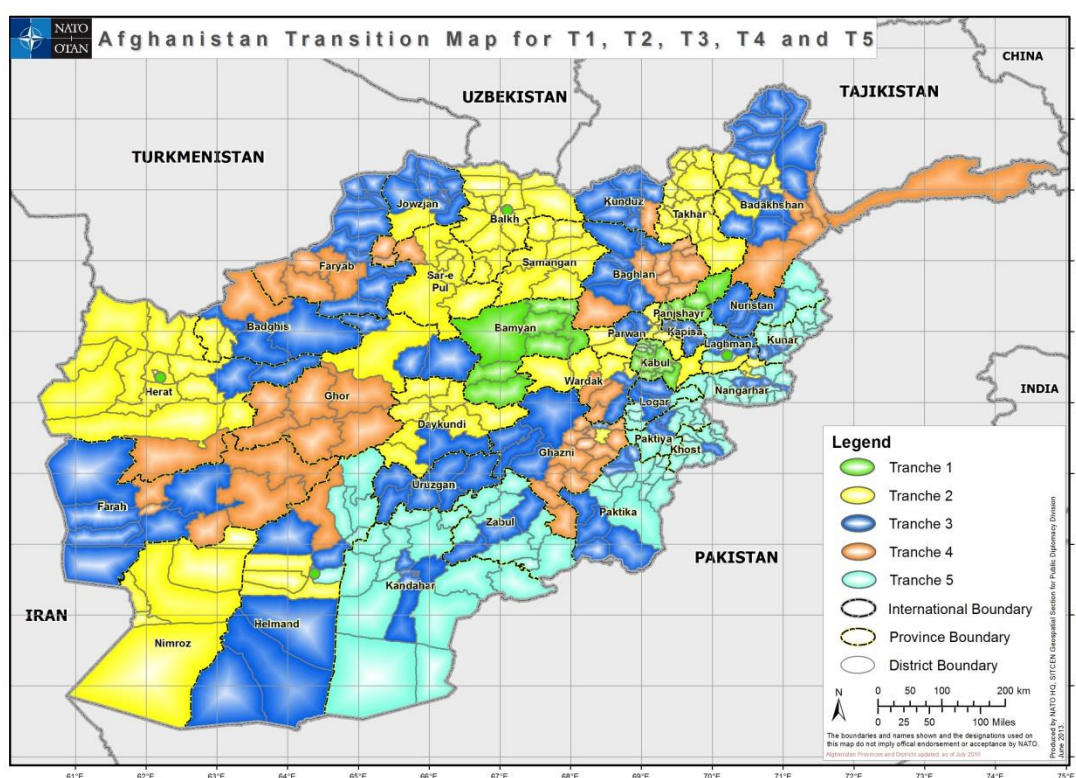
látja el tevékenységét, (5529 km hosszan, 19 átkelőhellyel), az összesen 43 Kandak. – Afgán Bűnügyi Rendőrség (AACP – Afghan Anti-Crime Police): operatív tevékenységek, felderítés, terrorizmus-elleni fellépés tartozik feladatkörébe. Ide tartoznak a különleges egységek is. – Az ANP al-pillérei: – Afgán Helyi Rendőri Erők (ALP - Afghan Local Police): 2010-ben alakították meg, a helyi milíciák re-integrálását és felfegyverzését, kiképzését. Felelnek adott területen élő közösség biztonságáért, előkészítik a terepet az újjáépítés, a fejlesztés és a politikai stabilitás számára. Létszámuk: 29.750 fő. A Belügyminisztérium alárendeltségébe tartoznak. – Afgán Közrendvédelmi Erő (APPF – Afghan Public Protection Force): 2010-től működik, feladatuk konvoj kísérése és biztonsági feladatokra terjed ki. (Biztosítják állandó helyek, infrastruktúrák és létesítmények, illetve személyek védelmét.) A Belügyminisztérium alárendeltségébe tartoznak. Jelenlegi állománya megközelítőleg 20.000 fő és több mint 150 helyszínen vannak jelen. – Terrorizmusellenes Csoportok (Counterterrorism Pursuit Teams): 2009-ben hozták létre, felderítést, rajtaütéseket és támadó műveleteket hajtanak végre. – Kábítószer-elleni Rendőrség (CNPA – Counter-Narcotics Police of Afghanistan): a kábítószer elleni fellépés vezetője Afganisztánban, a Belügyminisztérium részeként működik. Számos elkövetett rendőri egységet foglal magában, lefedve mind a harminc négy tartományt. – Különleges rendőri erők főigazgatósága (GDPSU – General Directorate of Police Special Units): az egész országra és tartományonként is kifejti tevékenységét. Utóbbi a speciális rendőri erők hatáskörébe tartozó feladatokat jelent.	
M3: Nem állami paramilitáris erők: – al-Kaida: Afganisztánban megközelítőleg 50-100 fő lehet jelen, kisebb arányban a Lashkar-e-Tayyiba, az Islamic Movement of Uzbekistan, és más al-Kaidával szimpatizáló partnereknél. – tálibok: számuk körülbelül 25.000 főre tehető, amelyet kiegészít a 3000 főt számláló Haqqani hálózat és 1000 tagot magában foglaló HIG. – Islamic Jihad Union	
M4: Katonai funkciók (Aktív katonai erők)^{61 62}	
A. Vezetés és irányítás (C2) Kommunikációs berendezések: a technika fejletlen, állapotuk nem megfelelő. Használatban mobiltelefon és kézirádiók (CBR) vannak rendszeresítve, valamint a NATO által biztosított rádiók közül a hosszú hullámú, ami általában nem telepített. Vezetési struktúra: centralizált	B. Manőver: Alapjárművük a Ford Ranger (LTV – könnyű- és, MTV – közepes harcjárművek). Ezeken kívül az amerikai segítyből származó HMWWV M1151 és M1152 típusokat használják. Alapul véve az afganisztáni úthálózati és domborzati viszonyokat, manőverezési képességük korlátozott, illetve a jármű nélküli gyalogos harcot részesítik előnyben.
C. Felderítés, hírszerzés: A klasszikus felderítést tekintve nem erős képességük; a hírszerzést tekintve felkészültebbek. Mivel saját területükön mozognak, tevékenykednek, könnyen képesek a lakosság között elrejtőzni és információkat szerezni. Általában már zászlóalj szinten is megjelenik a HUMINT költségvetés.	D. Tűztámogatás: Tűztámogatásuk alapvetően a 82-es és 60-as aknavetőkön alapul, leginkább a fél-közvetlen vagy közvetlen irányzást alkalmazzák, amely elmondható a D-30-as (122 mm) ágyútarackra is.
E. Védelem: Páncélvédetség: HMWWV-k könnyen páncélozottak, amelyek a könnyűfegyverek tüze ellen biztosítanak csak egyfajta védelmet. A Ford Ranger-eknek nincs páncélvédetség. Ismerik a műszaki munkákat; alkalmazzák is, szintén ismerik és alkalmazzák a megerősítést is.	F. Logisztika: Logisztikai támogatás: nem használt, akadozó – főként a pénzhiány miatt -. Karbantartást nem végeznek, eszközeiket a végletekig kihasználják, majd „eldobják”. A javítóanyag hiány miatt a javítás nem valósul meg minden szinten.

⁶¹ Az összeállításban Varga Péter őrnagy volt segítségemre.

⁶² Afghan National Security Forces, forrás:

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_06/20130604_130604-mb-ansf.pdf, letöltés ideje: 2014. április 22.

Az Afgán Biztonsági Erők (Afghan National Security Forces – ANSF) fejlettségét, felkészültségét megannyi kihívásnak való megfelelés határozza meg, úgy, mint a vezetés, a kiképzés, a logisztika vagy az improvizált robbanóeszközök elleni tevékenység (C-IED). 2013. június közepén került meghirdetésre az átmenet (transition) utolsó, ötödik szakasza, amelynek keretében tűzték ki célul az ANSF teljes műveleti képességének elérését. Hivatalosan 2011. március 22-e óta kezdődött meg a első tartományok, járások és városok átadása az afgán biztonsági erők számára, a tervek szerint pedig 2014. év végére az ország teljes területén az afgán erők felelnek majd saját biztonságuk garantálásáért.⁶³ Az azonban már most biztosan állítható, hogy az ISAF kiképző, tanácsadó és támogató jelenléte elengedhetetlen marad a kivonás végrehajtását követően is.

1. sz. ábra: Az átadás ütemezése

(Forrás: http://www.nato.int/nato_static/assets/pictures/stock_2013/20130618_130618-afghan-transition-tranche5-bg.jpg, letöltés ideje: 2014. április 22.)

⁶³Inteqal, forrás: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_87183.htm, letöltés ideje: 2014. április 22.

E – (Economic) Gazdasági

Afganisztán földrajzi adottságainál és szélsőséges klimatikus viszonyainál fogva (lásd: P – 38-39.p.) komoly gondokkal küzd, mind a termékeny termőföld, mind a vízkészletek tekintetében, mind pedig az akkut szegénység és szűkös állami költségvetés eredményeképpen. Bár ásványkincsekben és nem megújuló energiaforrásokban gazdag ország, sem a kitermeléshez, sem az azt megfelelő biztonságos körülmények megteremtéséhez nem képes hozzájárulni, ezért abból sem tud kellő profitot produkálni. Miután nagy a szegénység és a munkanélküliség, a befektetésekre és vállalkozásokra nagy szükség lenne, ám az instabil biztonsági környezet következtében a piaci szereplők tevékenységéhez szükséges alapok megteremtése ugyancsak nem megvalósítható, amely nélkül nincs elég ösztönző erő ahhoz, hogy az országban bárki nagy beruházásokba kezdjen. A társadalom jelentős aránya illegális tevékenységek-ből igyekszik fenntartani magát és családját, amely tovább rontja Afganisztán gazdasági megítélését.

E1: Gazdasági jellemzők	
A. Egy főre jutó jövedelem: kb. 800-1100 USD (2013)	
B. Ipar Iparban dolgozók aránya: 5,7% (2008/2009) Szolgáltató szektorban dolgozók aránya: 15,7% (2008/2009) Főbb iparágak: nyersanyagok (cement, kőolaj, földgáz, szén, réz) és könnyűipari termékek (textilipari termékek, szőnyeg, cipő); vegyipari termékek (szappan, műtrágya).	C. Mezőgazdaság Mezőgazdaságban dolgozók aránya: 78,6% (2008/2009) Fő mezőgazdasági termények: ópium, búza, gyümölcsök, diófélék; gyapjú-, birka-, báránybőr, báránybőrök A klimatikus viszonyok hatása - termesztett növények: kukorica, rizs, árpa, búza, zöldségek, gyümölcsök és diófélék
D. Természeti kincsek Ásvány- és drágakőlelőhelyek (lítium, arany), valamint kiaknázatlan földgáz és kőolaj, valamint szén, réz található az országban. A kitermelést az instabil biztonsági helyzet és a kitermeléshez szükséges anyagi források hiánya teszi nehezkessé.	
E2 : Foglalkoztatás	
A. Munkanélküliek aránya: 35 % (2008)	B. Szegénységi küszöb alatt élők aránya: 36% (2008/2009)
E3: Gazdasági aktivitás	
A. Export: ópium, gyümölcsök és diófélék, kézzel szőtt szőnyegek, gyapjú, pamut, nyersbőr és prémek, drágakövek és féldrágakövek	B. Import: tárgyi eszközök, az élelmiszer-, textil-, kőolaj
C. Inflációs ráta: 376 millió USD	D. Adósságok: 1,28 milliárd USD (2010/2011)
E4: Illegális gazdasági tevékenységek A feketegazdaság és a korrupció jelentős; a legjövedelmezőbb tevékenység a máktermesztés, amely az ópium alapanyagául szolgál. Afganisztán az "Arany Félhold" (Irán, Afganisztán, Pakisztán) régió része; a kábítószer-szállítási útvonal Iránon keresztül vezet és egészen az Egyesült Államoknál végződik, ahol heroin formájában kerül piacra. Újabban már a morfium heroinná való alakítását is Afganisztánon belül végzik el. (1300 dollár értékű ópiummennyiségből előállított egy kilogramm heroin 4-5 ezer dollárt ér a szomszédos Pakisztánban.) A kabuli kormány magas rangú tisztviselői ugyan a nyilvánosság előtt ellenzik a drogkereskedelmet, azonban a háttérben a saját etnikumukhoz tartozó csempészekkel bonyolódnak üzletekbe; védelmi pénzt szedve azoktól. Előfordult, hogy afgán rendőrök, katonák kormányzati járműveket biztosítottak a csempészek számára. A különböző ellenállói, illetve bűnözői csoportok ellenőrzése alatt tartott területeken meg-	

adóztatják a máktermesztőket és az ópiumkereskedőket, s évente legalább 100 millió dollár bevételre tesznek szert. Kabul - a nemzetközi közösség nyomására - hivatalosan betiltotta az ópiummák termesztését és a kábítószeres kereskedelmét.⁶⁴ A NATO-csapatok közül az amerikaiakon kívül, a britek kiemelt feladatnak tekintik a mákföldek megsemmisítését, bár különösebb sikert nem értek el a déli országrészben. Az országban az embercsempészet és a fegyverkereskedelem is jelentős, utóbbi főként Pakisztán, Üzbegisztán és Kína vonatkozásában.
E5: Bank és pénzügy Valuta: afghani Afganisztán Központi Bank – a mai napig tizenkét kereskedelmi bankot kezel. Afganisztán első bankja a Banke Mille, amely 1933 óta (helyi idő szerint 1312 óta) áll fenn.
E6: Egyéb megjegyzések A nemzetközi közösség továbbra is elkötelezettnek mutatkozik Afganisztán gazdasági fejlődésének biztosításában. 2003 és 2010 között megtartott donorkonferenciákon közel 67 milliárd USD-t ajánlottak fel az országnak, valamint a Tokióban megrendezett konferencián további 16 milliárdos segítyt ajánlottak fel humanitárius célra 2015-ig folyósítva. Ezeket leszámítva sem nélkülözheti az afgán kormány a támogatást, hiszen olyan problémákkal kell szembenézniük, mint az alacsony állami bevétel, szegényes munkahely-teremtési lehetőségek, jelentős mértékű korrupció, szegényes infrastruktúra. (2012) Afganisztán energiaellátás szempontjából is igényli a szomszédos országok közreműködését, nevezetesen Türkmenisztán, Üzbegisztán, Tádzsikisztán és Irán közbenjárását, melyekkel kétoldalú egyezmények alapján elektromos áramot exportálnak az országba – elsősorban a határ menti területekre. 2009-ben került átadásra egy nagyfeszültségű elektromos vezeték, amely Üzbegisztánból szállít elektromos áramot Kabulba.

Afganisztán jelenlegi gazdasági helyzete szorosan függ a nemzetközi közösség pénzügyi segítségétől. Az Amerikai Egyesült Államok 2002 óta 100 milliárd USD-al járult hozzá az ország fejlesztéséhez; ezen kívül számos nemzet kötelezte el magát Afganisztán megsegítése mellett. Jelentős összeget ajánlott fel például Németország, amely minden évben 587 millió USD biztosítására tett ígéretet, legalább 2016-ig. Hasonlóképpen elkötelezettséget vállalt az Ázsiai Fejlesztési Bank és az ENSZ is.⁶⁵ Fontos megjegyezni, hogy bár Afganisztán GDP-je 2001 óta folyamatosan 9-10%-okkal nő, annak több mint 95 %-át donor támogatások teszik ki. Egyes afgán tisztviselők 2011-ben azt állították, ahhoz, hogy Afganisztán anyagilag önállóvá váljon, legalább évi 10 milliárd dollár támogatásra lenne szükség 2014-től egészen 2025-ig. Ugyanakkor a „levegőben lógó” Bilaterális Biztonsági Megállapodás, illetve a választások miatt kialakuló bizonytalanság, valamint maga a tény, hogy 2014. december 31-ével a számottevő szövetséges katonai jelenléttel sem kell számolni, nem teszi kívánatossá az országot a befektetők számára, csökkentve ezzel a gazdaság talpra állításának jelenlegi szintet meghaladó lehetőségét.⁶⁶ További aggodalomra ad okot a nemzetközi erők távozásával arányosan aktívabbá váló bűnözői csoportok tevékenysége, főként a máktermesztést, illetve az ópiumszármazékok és heroin kereskedelmét illetően.

Az új adminisztrációnak nyilvánvalóan meghatározó szerepe lesz, ugyanis, amennyiben a politikai szándék hiányozni fog, az ország előtt álló lehetőségek könnyen elszivároghatnak.

⁶⁴ Márkus László: Az afganisztáni drogttermelés biztonságpolitikai vonatkozásai, forrás: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/markus_laszlo-az_afganisztani_drogttermelés_biztonsagpolitikai_vonatkozásai.pdf, letöltés ideje: 2014. április 14.

⁶⁵ Can Afghanistan economy stand on its own? Forrás: <http://thediplomat.com/2014/01/can-afghanistans-economy-stand-on-its-own/>, letöltés ideje: 2014. április 14.

⁶⁶ Kenneth Katzman: Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security and U.S. Policy, Congressional Research Service, 2014. március 4. 61-62. p.

S – (Social) Társadalmi

Afganisztán nem pusztán vallásilag, de etnikailag és törzsi szerveződések szerint is rendkívül megosztott. A fővárostól távol eső, elzárt településekre továbbra sem terjed ki a központi kormányzat hatalma, ahol éppen ezért szinte zavartalanul tevékenykedhetnek a helyi hadurak, vagy egyéb fegyveres csoportok vezetői. Ezeken a területeken az állami befolyás csekély, ami kedvező feltételeket teremt az ellenállók számára.

S1: Demográfiai összesítés	
A. Népszépi adatok	B. Népsűrűség
1. Teljes népesség aránya: 31.822.848 (2014. július) 2. Népességnövekedési ráta: 2.29% (2014) 3. Demográfiai átmenet: 1000 fős populációból - 38.84 születés és 14.12 halálozás	1. Népsűrűség (aritmetikai): 2. Városi lakosság: 23,5 % a teljes lakosságból (2011) (kb. 25%) 3. Falusi lakosság: kb. 75% a teljes lakosságból
S2: Társadalom elszivárgása 1.38 / 1000 fős populációból	
S3: Iskolázottság	
A. Átlagos műveltségi szint – tanulással eltöltött idő: - 9 év - férfiak: 11 év átlagosan - nők: 7 év átlagosan	B. Írni-olvasni tudók aránya: - a teljes lakosság: 28,1%-a - férfiak: 43,1% - nők: 12,6% (2000)
S4: Etnikai és vallási megosztottság	
A. Etnikai csoportok: - pastun: 42% - tadzsik: 27% - hazara: 9% - üzbég: 9% - aimak: 4% - türkmén: 4% - beludz: 2%	B. Vallás(ok): - szunniták: (a lakosság 80%-a) pastunok, tadzsikok, üzbégek, türkmének, beludzok, dardok - siíták (a lakosság 19%-a) hazarák, qizilbasok, a Badakhsán-hegytürkmének, csarajmakok, vidék és a Pamír kelet-iráni népcsoportjai, a Baghlan tartománybeli és Pul-i Khumri-i iszmaelita tadzsikok
S5: Népességmozgás	
A. Nagyobb városok és lakosságuk: 1. Kabul - 3.097 millió fő 2. Kandahar – 226,000 fő 3. Herat – 177,000 fő 4. Mazar-e-Sharif – 131,000 fő 5. Jalalabad – 58,000 fő 6. Konduz - 57,000 fő ⁶⁷	B. Be-és kivándorlók: A folyamatos belső konfliktusok, háborús viszonyok és gazdasági nehézségek együttesen eredményezik a lakosság nagyarányú kivándorlást, főként a fejlett országokba - mint például Iránba is, ahol megközelítőleg két millió menekült található, főként menekült (és munka-) táborokban -, de kiváltképp Kanadába és Ausztráliába. A UNHCR 2011-es felmérése szerint Afganisztánból (35.729) és Irakból (23.460) érkezett a legtöbb menedékjog iránti kérelem. Összesen 30.000

⁶⁷ Forrás: <http://asianhistory.about.com/od/afghanista1/p/ProfAfghanistan.htm>, letöltés ideje: 2014. május 14.

	politikai menedékkéért folyamodó afgán került bejegyzésre ugyanebben az évben. A menekültek nem csak a környező országokat, de Európát is egyre inkább célországnak tekintik. A hivatalosan menedékkéért folyamodók ugyanakkor gyakran a csempészek-től is segítséget kérnek. Afganisztánból rendszerint busszal vagy gyalog juttatják át a pakisztáni határon túlra a menekülteket. A csempészzel foglalkozó csoportok szorosan együttműködnek egymással, személyazonosító okmányokkal, az utazás megszervezésével, lebonyolításával és a szállás biztosításával látják el a bevándorolókat. Az ázsiai csempészhálózatok hierarchikus felépítésűek, rendszerint egyszemélyi koordináció alatt működnek. 2002 óta körülbelül 5,7 millióan döntöttek úgy, hogy visszatérnek Afganisztánba. Visszaintegrálódásuk nehézkes, támogatásra szorulnak. A visszatelepülők nagyrészt városokba tér vissza, ahol így egyre nő a szegénység, hiszen nincs elegendő munkahely.⁶⁸
S6: Beszélt nyelvek Az ország nemzeti és hivatalos nyelve a pastu (pasto), emellett hivatalos nyelvként használják a darit is. - pastu: 1936 óta Afganisztán egyik hivatalos nyelve, az országban élők 42-50%-ának (15 millió fő), és a Pakisztán északnyugati részén lakók mintegy kétharmadának anyanyelve. - dari (újperzsa): anyanyelvként beszéli ma Irán lakosságának 51%-a. Az újperzsa tadzsikot beszéli, mint anyanyelvét Tadzsikisztán lakosságának 65%-a és a hozzá közel álló dari afganisztán lakossága mintegy felének anyanyelve. (CIMIC HDB) Ezen kívül főként kisebbségek (üzbégke és türkmének: 11% török nyelven, illetve körülbelül 30 jelentéktlenebb arányban beszélt nyelv: nuristani, pamiri, beludzs és pashai (4%).	
S7: Bűnözés⁶⁹ Helyi, regionális, nemzetközi működésű terrorista csoportok, szervezett bűnözői csoportok, elemek jelenlétével kell számolni, valamint gyakoriak az egyénileg elkövetett lopások, betörések, testi sértések és egyéb erőszakos cselekmények. A biztonsági helyzet továbbra sem stabil, 2013-ban is még gyakoriak voltak a szövetséges csapatok, valamint számos nemzetközi intézményekben és magánszektorban dolgozó polgárok ellen elkövetett szervezett támadások. A bűncselekmények folyamatosan és széles körben elterjedtek az ország egész területén. A bűnözők ritkán tevékenykednek egyedül; melynek során gyakran nyúlnak halált okozó erőszakos eszközökhöz. Nehéz különbséget tenni a politikai, a terrorizmus és a hagyományos illegális tevékenységek között. Legnagyobb problémát mégis a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények jelentik, ugyanakkor a terrorista módszert alkalmazó bűnözői tevékenység is számottevő, amelyek főként a nyugati és a nyugati felekkel együttműködő afgán polgárok, NGO-k alkalmazottai ellen irányulnak. A kábítószer-kereskedelem alapjaiban gyengíti meg az igazságszolgáltatás hatalmát és alapot nyújt a terrorista tevékenységeknek. Összetett és komplex rendszerről van szó, amely összefonódik az egyes márketermesztő régiók helyi politikai motivációkkal és egyéb csoportok vagy egyéni érdekekkel. A termelők felfegyverkezve, illetve fegyveresen, erőszakot alkalmazva védhetik területüket. 2012 óta folyamatosan növekszik a profit által motivált túszejtés, amely főként a nyugati NGO-k munkatársai, de kiemelt veszélyben vannak a misszionáriusok és riporterek. Előfordul, hogy egyes politikai csoportok számára adják át a túszoikat (fizetés ellenében), ahol aztán kivégzik őket. A koalíciós csapatok és az ANSF sikerei ellenére a felkelők továbbra is aktívak, főként a déli és a keleti Regionális Parancsnokságok területén; Kabul kiemelt célpontja maradt a nagyszabású felkelők által végrehajtott támadásoknak. Gyakori a vallási és etnikai alapon végrehajtott erőszak is.	
A. A bűnözés, polgári/belső konfliktusok hatásai:	
1. Hatása a lakosságra: 2009-ben 230.000 fő élt vissza kábítószerrel – 2005 óta ez 25-53%-os növekedést jelent. Afganisztán egy évi fogyasztása öt tonna, ebből a felnőtt lakosság csupán nyolc százaléka érintett. A korrupcióval összefüggésben: a	2. Hatása a gazdaságra: A heroint Pakisztánból Ázsia szerte piacra dobják, illetve közvetlenül Afganisztánnal szomszédos, Közép-Ázsia országainak is szállítanak, de jelentős mértékben jut belőle Európába is.

⁶⁸2014 UNHCR Country operations profile, forrás: <http://www.unhcr.org/pages/49e486eb6.html>, letöltés ideje: 2014. április 22.

⁶⁹Afghanistan 2013 Crime and Safety Report, forrás: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=13762>, letöltés ideje: 2014. április 18.

UNDOC egy 2009-es felmérésében heroin-laboratórium tulajdonosok 30%-át kérdezte, amely szerint azok a kormányzati biztonsági erőkkel védik a heroin-gyártást, ezen kívül a kormánytisztviselők is megvesztegethetők az ópíátokkal.	Extrémista csoportok (al-Kaida) anyagi forrásának egy hányadát az illegális kereskedelem teszi ki, (túszszedés és adóztatás) – nem bizonyítható, hogy a terrorista csoportok és a kábítószer-kereskedelem között kapcsolat áll fent. Viszont számos Haqqani vezető szoros kapcsolatban áll a különböző kábítószer-kereskedelmi hálózatokkal; heroin csempészésben is érintettek.⁷⁰ Az ópiumtermelés 2010-ben évi 3600 tonna volt, 2011-re 5800 tonnára emelkedett. A gazdaságból közvetlenül felvásárolt ópíátok az ország GDP-jéne 9%-át adja; teljes nettó értéke elérte a 2.4 milliárd USD-t (2011), ami a GDP 15%-a.⁷¹ (Ez a mennyiség más gazdasági tevékenységgel nem könnyen helyettesíthető.)
3. Hatása az infrastruktúrára:⁷²	4. Kitelepítettek:
Út, vasút nem épült ki az elszigetelt területeken, mivel a biztonsági helyzet azt nem tette lehetővé. A már meglévő utak – lévén, hogy kevés a betonút – sem tekinthetők biztonságosan igénybe vehetőnek, mert útszéli IED-kra, támadásokra lehet számítani. Az utak karbantartása ráadásul, az esetleges támadások után, nem kerül végrehajtásra, ezért azok sorozatos balesetek helyszínéül szolgálnak.	Az ENSZ adatai szerint 2013-ban körülbelül 600.000 afgán lakos kényszerült elhagyni otthonát és ez az arány 2014 után várhatóan csak növekedni fog. 2002 óta eltelt időszakot vizsgálva
S8: Emberi jogok:⁷³ Az emberkereskedelmet tekintve az illegális bevándorolók gyakran szenvednek el diszkriminatív cselekményeket: kizsákmányolás, veszélyes munkákra kényszerítés, egészségügyi, szociális és oktatási ellátásból való kizárást. • törvényes bírósági eljárás nélküli kivégzések (önbíráskodás); • a civil áldozatok száma továbbra is magas, gyakoriak a helyi rendőri erők (ALP) által elkövetett visszaélések ; • a tálibok a hadviselési jogot megsértve folyamatosan civilek elleni támadásokat hajtanak végre; • a nők és lányok ellen továbbra is gyakoriak az erőszakos cselekmények: az esetek többsége otthonról való szökésekkel, kényszerházassággal és veréssel hozhatók összefüggésbe - 2012-ben összesen 4500 nők, illetve fiatal lányok sérelmére elkövetett erőszakos incidenst rögzítettek. A nők helyzetét előmozdítandó három női miniszternek biztosítottak helyet a Karzai kormányban, és a parlamentben a nők arányának el kell érnie a 25%-ot. (Baghlan tartományban a shura (öregek tanácsa) vezető demokratikusan megválasztott helyettese például nő.) A helyi rendőrségen is alkalmaznak női rendőröket.	
S9: Társadalmi erő központja: Alapvetően a család és a vallás képezi.	
S10: Főbb kulturális normák és értékek: A muszlim etikett, a hagyományok sok tekintetben kötődnek a valláshoz, meghatározzák a viselkedési és étkezési szabályokat is, így az iszlám államformává, kultúrává vált. Az iszlám két fő ágra oszlik, a síitára és a szunnitára. Afganisztánban a vallási tekintélyt a mullahok (vagy mullah) képviselik, előbbiek vallási tanítónak, illetve iszlám jogtudósnak tekintendők. A mullahok többsége alulképzett, az arab nyelvet sem beszélik jól, éppen ezért a Koránt is többféleképp értelmezik. Főként a vidéki területeken képviselik a vallást intézményesített módon. Náluk képzettebbek az ulemák, akik vallás-és jogtudósok (az ulema valójában többesszám, jelentése tudós tanító).	

⁷⁰ UNDOC: The Global Afghan Opium Trade, 2011. július, forrás:

www.unodc.org/.../data.../Global_Afghan_Opium_Trade_2011-web.pdf, letöltés ideje: 2014. április 23.

⁷¹ UNDOC: Afghanistan Opium Survey 2011, forrás: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghan_report_Summary_Findings_2013.pdf, letöltés ideje: 2014. április 22.

⁷² After billions in U.S. investments, Afghan roads are falling apart, forrás: http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/after-billions-in-us-investment-afghan-roads-are-falling-apart/2014/01/30/9bd07764-7986-11e3-b1c5-739e63e9c9a7_story.html, letöltés ideje: 2014. április 22.

⁷³ Human Rights Watch, forrás: <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/afghanistan>, letöltés ideje: 2014. április 19.

Fontos vallási intézmény a mecseteken kívül a madrassza, ahol alapszintű vallási oktatás folyik és mullahok tanítanak.

A következő alaptételek minden muszlim hívő számára egyaránt fontosak, függetlenül attól, hogy az iszlám mely ágához tartoznak.

„A muszlim hívő 5 legfőbb kötelessége a következő:53

– Hitvallás (saháda) – „Nincsenek istenek, csak az Isten, és Mohamed az Isten prófétája”. Minden muszlim számára kötelező ennek a hitvallásnak az ismerete, és az ebben való meggyőződés, mely a szigorúan monoteista iszlám hit alapját képezi.

Imádság (szalát) – Minden muszlim számára kötelező a napi ötszöri ima elvégzése. Az imát Mekka felé fordulva kell elvégezni, és rituális tisztálkodásnak kell megelőznie.

– Alamiznaadás (zakát) – A hívők kötelesek vagyoni helyzetüknek megfelelő mértékben (a jövedelem 10%-a) adakozni a szegények számára, vagy vallási célokra.

– Ramadán havi böjt (sziyám) – Minden évben a 9. hónapban tartott böjt.

A ramadán ideje alatt a hívők számára tilos napkeltétől napnyugtáig ételt és italt fogyasztani.

– Zarándoklat (hadzs) – Minden felnőtt korú hívő számára kötelező (amennyiben egészségi állapota és anyagi helyzete megengedi) életében legalább egyszer elzarándokolni Mekkába. „74

Az iszlám az idő mérését a Hold mozgásához köti, így egy év 354 napnak felel meg. A Ramadán böjti hónap időpontja is évről évre változik. Muzulmán szokás szerint ekkor nem szabad semmit a szájba venni, sem ételt, sem italt, még a dohányzás is tiltott, egészen napfelkeltétől napnyugtáig. A Ramadán végén az Eid (íd) veszi kezdetét, amely egy háromnapos ünnepség. Ekkor lakmározás és ajándékozás történik. (Mindenki új ruhát és cipőt kap.)

A muszlim világ szent könyve a Korán:

- ” a Korán eredeti arab szövege nehezen érthető, sok afgán csak olvassa a szövegét, de nem teljesen érti a tartalmát;
- a könyvet csak tiszta kézzel lehet megérinteni;
- elhasználódása esetén kidobni nem lehet, azt külön erre a célra kialakított „könyvtárakban” lehet elhelyezni;
- kinyitása előtt az afgán férfi rövid imát mormol és megcsókolja a Koránt;
- tisztátalan dolgokkal nem érintkezhet;
- két használat között védő dobozba vagy egy külön erre a célra készített szövet(-kendő)be tekerik be. „75

Az iszlám a nőt a férfi egyenjogú társának tekinti a jog szerint, mindenből egyenlő arányban részesedik, egyenlő jogai vannak, úgy mint a műveltséghez és a tudáshoz való jog, véleménynyilvánítás, részvétel a közéletben, polgári jogok), de a már említett Koránnal kapcsolatos értelmezési eltérések ezek a szabályok is változóak lehetnek.

S11: Egyéb:76

Az afgán emberek jellemzően barátságosak és vendégszeretők, vendégeikkel tisztelettel bánnak, mert a vendég-jog számukra szent dolog. Alapvetően udvariasak, társalgásnál elvárják a nyílt magatartást, de kerülni kell a közvetlen társalgást vagy bizalmaskodást, mert azt durva udvariatlanságnak tekintik. Az iszlám vallásúak a kutyát tisztátalan, balszerencsét hozó állatnak tartják, szintén tisztátalan a cipő; ezeket társalgás során is ildomos kerülni.

az arab világban a bal kéz tisztátalannak tekintendő, ezért nem szabad azzal sem ételhez nyúlni, sem muszlim embert megérinteni.

Társalgási szabály, hogy muszlim férfitől nem illik felesége vagy családja többi női tagja iránt érdeklődni. Muszlim nőket nem illik mereven bámulni, lehetőleg rá se nézzen a vendé. A muszlimok számára az otthon intim terület, csak engedéllyel illik belépni, vagy akár benézni az ajtón vagy ablakon. Csak ott fényképezünk, ahol megengedett és ott is csak diszkréten.(Nőket, lányokat fényképezni tilos!)

Afganisztán társadalmi szinten rendkívül érzékeny. Az itt élő emberek mindennapjait áthatja az iszlám, amely éppen ezért nem pusztán vallás, hanem életforma. Állandó feszültsé-

⁷⁴ Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010. 63-64. p

⁷⁵ Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010. 66.p.

⁷⁶ Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve

get teremt a szegénység és az abból következő okok, amely kezdve a napi táplálékmennyiség megszerzésétől egészen a társadalmi élet magasabb szintjeit képező problémákig terjed, mint például a házasságkötés, amely nagy anyagi forrást igényel. A nehéz körülmények állandó frusztráció alá helyezik a lakosságot, gerjeszti az elégedetlenkedést, ami viszont a felkelőket segíti, hiszen így könnyebb a helyieket a saját támogatásukra megszerezni az által, hogy a negatív körülményeket felerősítik (például támadásokkal, dezinformációk közlésével). (Továbbiakban lásd: I₁₋₂: 35-38. p.)

I₁– (Information) Információs

Afganisztán műveleti környezetére – mint minden komplex válságövezetre -, komoly hatást gyakorol a média jelenléte. Bár Afganisztán infrastruktúrája alacsony színvonalú, a rádió és televízió rendelkezésre állnak, nem beszélve telekommunikációs eszközökről, melyekkel a szövetségesek feladatait segítő, vagy éppen azokat hátrányosan érintő üzenetek közvetíthetők.

II: Nyilvános hírközlési média és propaganda		
Positive – POS	Semleges – NEU	Negatív – NEG
– Szabadság Hangja Rádió/Sada-e-Azadi (ISAF üzemelteti, a szövetséges csapatok elfogadásának elősegítése érdekében). – ISAF NEWS	Hírügynökségek – Bakhtar News Agency (állami) – Pajhwok Afghan News (magán) – Kabul Press (NGO) Újságok – The Daily Afghanistan (magán) – Daily Outlook – Tolafghan – Anis Daily – 8AM – Kabul Weekly – Afghan Online Press – Benawa.com – Kabul Press – Killid – Lemar Aftaab – Cheragh Daily – Payam-e Mojahed („Voice of Mojahed”) Northern Alliance (hetente) Televízőadók és rádiók – National Television Afghanistan (állami) – Tolo TV (magán) – Ariana TV (magán) – Lemar TV (magán) – Radio Afghanistan (állami) – Arman FM (magán) – Hazaragi Radio	– FM mullah-ok, akik elszigetelt területekre telepítettek rádióállomásokat. Becslések szerint 100 körül lehetnek iszlám kalózádiók, és nagyjából 300 mullah lehet – Mullah Radio – pakisztáni tálibok (TTP) vezetője, Maulana Fazlullah – többnyelvű honlapok, melyek olyan gyorsan cserélnek szolgáltatót, hogy nem lehet kiiktatni – a felkelők eszköztára igen széles, előfordul, hogy fenyegető telefonhívásokat bonyolítanak le a befolyásos törzsi vének megfélemlítésére.⁷⁷

⁷⁷Why the taliban is Winning the Propaganda War, forrás:

<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1895496,00.html>, letöltés ideje: 2014. április 19.

	– Ariana Radio (magán) – Azardi Afghan Radio – SABA MEDIA ORGANIZATION, SABA TV, NAWA Radio, SABA – Magazine	
I2: Információs hadviselés		
A. Elektronikai hadviselés Nem jellemző, maximum jammerek formájában. (zavaró jelek kisugárzásával, akadályozó eszközök).	B. Számítógépes hadviselés Nem alkalmazták.	C. Információs támadások Dezinformálás a tálibok kedvelt eszköze – szájhangyomány útján terjesztett információkkal igyekeznek alakítani a közvéleményt. A tálib sajtóban nagyon sokszor jelentetnek meg a saját erejükét fitogtató közleményeket, amelyek nem egészen tükrözik a valóságot.
A. Megtévesztés Fake (hamis)-IED-kat alkalmaznak, így tesztelve az eljárásmodjainkat.	B. Fizikai támadás Lesállítás, robbantásos merényletek, öngyilkos merényletek.	C. Védelem és biztonsági intézkedések Fizikális védelem: megerődítések és beléptetés szigorítása.
I3: Információkezelés „Need to know” elvét nem sajtátították el. InfoSec: nem életképes a szivárogtatás és összefonódások miatt.		
I4: Egyéb		
A. Média szabadsága (http://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/afghanistan#.U1JwAP6KDMw) A Freedom House értékelése alapján Afganisztán az alábbi pontokat érte el: Sajtószabadság: 67 pont (0=legjobb, 100=legrosszabb) Jogi környezet: 20 pont (0=legjobb, 30=legrosszabb) Politikai környezet: 28 pont (0=legjobb, 40=legrosszabb) Gazdasági környezet: 19 pont (0=legjobb, 30 legrosszabb) A média szabadsága markáns fejlődésen ment keresztül, miután 2012-től fokozatosan csökkent az újságírók és riporterek ellen elkövetett támadások száma – bár jelenleg is meghatározó a térségben -, valamint a jogi zaklatások és cenzúra mértéke is enyhült. Kihívásként jelentkezett azonban a tervezett médiatörvény, amely esetleges korlátozó jellege miatt is aggodalomra ad okot. 2012-ben a média nagyobb teret engedett az emberi jogokat, a korrupciót és visszaéléseket tartalmazó híreknek. Az országban 400 nyomtatott sajtó, körülbelül 150 rádióállomás, és több, mint 75 TV csatorna áll rendelkezésre. (2012) A médiumok legfőbb támogatói a politikai pártok, etnikai csoportok, a hadsereg, a nemzetközi adományozók, a külföldi adományozók, valamint külföldi kormányok, akik a média által kívánják kiterjeszteni befolyásukat a térségre (Pakisztán, Irán). Afganisztán lakosságának 5%-a rendszeresen hozzáfér az online médiumokhoz, főként a fiatalabb korosztály körében terjednek a blogok és közösségi oldalak használata is. Az ország lakosságának 45%-a rendelkezik mobiltelefonnal, amely egyébként az egyik fő kommunikációs eszköznek is számít.		

I 2– (Infrastructure) Infrastruktúra

Afganisztán infrastruktúrája kezdetleges, ami jelentősen befolyásolja gazdasági fejlődését. A legtöbb projekt kivitelezésekor problémát okoznak a biztonsági fenyegetések, valamint az, hogy fizikailag nagy távolságban és megközelíthetetlen helyeken történnek a fejlesztések. A 2012-ben megtartott Tokio-i Donor-konferencián az USA és Kína összesen 16 milliárd USD támogatásról döntött, amit 2015-ig biztosít Afganisztán számára.

I1: Építkezési sablon A városokban gyakran zsúfolt elrendezésű, kőből épült házak találhatók; a házak, épületek (iskolák, kórházak, stb.) HESCO bástyákkal vannak védve.	
I2: Városi övezetek	
A. Fejlett városok A városi népesség csaknem 70%-a hat városban koncentrálódik: Kabul, Kamdakar, Herat, Kunduz, Marzar-I-Sharif, Jalalabad. Fejlett városok közé sorolható ezeken kívül Shibirghan is.	B. Fejlődő városok Vidékfejlesztésre nem fektetnek akkora hangsúlyt, nehézkes ezek támogatása, ennek megfelelően a fejlődése is viszonylagos.
I3: Városok beépítettségi szintje Mivel a lakosság 70%-a a nagyobb városokban lokalizálódik, azok túlszűfoltak, az utcák keskenyek.	
I4: Közművek Elektromos hálózat: közvilágítás csak a nagyobb városokban, vidéken csak aggregátorok vannak. Csatorna és vezetékes vízhálózat szintén a nagyobb városokban és főként a belvárosokban van.	
I5: Fejlettségi szint Nem kiegyensúlyozott a fejlődés az egyes területeken. Az elektromosság számukra fontos, de az értékrendszerbeli sajátosságok következtében a fejlődés nem terjed ki egyenlő mértékben.	
I6: Közlekedési architektúra	
A. Városba vezető folyosók⁷⁸ - Regionális autópálya - fő körút - („Ring Road”): betonoz, összeköti Kabult a nagyvárosokkal (Kandahar, Mazar, Herat). „Nemzeti autópálya”: ezek kötik össze a 34 tartományt a fővárossal, tehát a Ring Road-hoz csatlakoznak. - Vidéki utak: a tartomány székhelyéhez csatlakoznak. Általában javított talajút. - Helyi utak: kikövezett, kavicsos szűk utak.	B. Megközelíthetőség Általában egy bevezető és egy kivezető úttal rendelkezik minden város, amely aszfaltos, a többi javított talajút, ennek megfelelően nehezen járható.
C. Fojtópontok A fentiek alapján a városba be- és kivezető útszakaszok jó célpontok és tervezhető fojtópontok.	

A fejlesztéseket tekintve az látható, hogy több milliárd dollárt investáltak az országba, mindazt azonban semmiféle konkrét stratégiai tervhez nem kötötték, ráadásul a projektekből az afgán kormányt sem vonták be, így azok hatása hosszú távon semmiképp sem lesz átütő. A kivonás után, illetve azzal párhuzamosan csökken a gazdaság prosperitása Afganisztánban. A nemzetközi közösségnek továbbra is jelen kell maradnia a térségben, ha egy stabil országot szeretnének maguk mögött hagyni.

⁷⁸Economic analysis, news, and thoughts on Afghanistan and the region, forrás: <http://abidamiri.wordpress.com/other-writing/road-reconstruction-in-post-conflict-afghanistan/>, letöltés ideje: 2014. április 22.

P_e – (Physical Environment) Fizikai környezet

Katonai műveletek szempontjából döntő a fizikai környezet beható ismerete. Afganisztán esetében a terepnek megfelelő harceszközök, szállítóeszközök és felszerelések kiválasztása is kellő körültekintéssel kell, hogy bekövetkezzen. Az állományt fel kell készíteni a szélsőséges klímára, át kell adni az ismereteket fizikai teljesítőképességük fenntartásához szükséges tevékenységekről, illetve biztosítani kell számukra az ehhez szükséges felszereléseket.

P_e1: Terep	
1. Domborzat: Afganisztán legnagyobb területe a Hindukus-hegység gerincén helyezkedik el, a Himalája előhegyvidékét képezve. Területének 50%-a tengerszint felett 2000 méter fölött helyezkedik el, 90%-a pedig 600 méternél magasabban fekszik. Legmagasabb pontja a Nowshak hegycsúcs: 7 485 méterrel, legalacsonyabb pontja az Amu-Darja vízgyűjtő, amely 285 méterrel tengerszint felett található. Három földrajzi tájegységre különíthető el teljes területe: Közép-felvidék (414 400 km ²), Északi-alföldek (103 600 km ²), Déli-fennsík (129 500 km ²). 2. Növénytakaró: a növényzet gyér, mezőgazdasági célra szánt növényeket termesztene pl. gabonát, kávé, rizst.	
P_e2: Természeti katasztrófák: Földrengések az ország északkeleti részén gyakoriak (évente 3-5 alkalommal). Nyáron aszályra, tavasszal áradásra kell felkészülni.	
P_e3: Klíma:	
A. Regionális éghajlat besorolása: Száras kontinentális, félsivatagi, valamint hegyvidéki éghajlati területek alakultak ki.	B. Helyi éghajlat besorolása: ⁷⁹ Sivatagi vagy sivatagi sztyeppe.
P_e4: Időjárás ⁸⁰	
A. Műveleti információ	B. Műveleti információ (foly.)
1. Átlag- hőmérséklet: Észak-alföld: 32 °C (július), 3 °C (január) Közép-felvidék: 24 °C (július), -4 °C (január) Délnyugat-alföld: 29 °C (július), 2 °C (január) (Nyáron, napközben nem ritka a 38-46 °C sem.) 2. Szél: Homokviharokra számítani kell, a szélerősség elérheti a 117 km/h-át.	3. Látási viszonyok: a száraz évszakban a reggeli és esti órákban kedvezőek, a déli órákban a por és a pára miatt romlanak. Télen az alacsony tengerszint feletti magasságban képződő felhőzet nehezíti meg a látási viszonyokat. 4. Felhőzet: Télen az alacsony tengerszint feletti magasságban képződő felhőzet nehezíti meg a látási viszonyokat.
P_e5: Regionális és helyi infrastruktúra	

⁷⁹ Afghan Agriculture, forrás: <http://afghanag.ucdavis.edu/natural-resource-management/weather>, letöltés ideje: 2014. április 19.

⁸⁰ Afghan Agriculture, forrás: <http://afghanag.ucdavis.edu/natural-resource-management/weather>, letöltés ideje: 2014. április 19.

Lásd: I ₂ , 37-38.p.			
P₆: Természeti katasztrófák és történelmi jelentőségű katasztrófális események: 2000 óta kilenc nagyobb földrengés történt Afganisztán területén. 2010. szeptember 18-án 6.3 magnitúdójú földrengés ráta meg a földet Kabultól észak-keletre. 2012. december 30-án 5.8 erősségű földrengést jeleztek Jalalabadtól nem messze.			
A. Természeti katasztrófák és hatásuk a régióra			
1. Hatása a lakosságra: 1980-as évek eleje óta 19.000 fő esett áldozatul valamilyen katasztrófának. 1954 óta lezajlott áradások következtében 2000 afgán lakos vesztette életét. A földcsuszamlások és lavinák 799 ember életét követelték 1954 óta.	2. Hatása a gazdaságra: A bizonytalan környezeti hatások a befektetőket is eltántorítják, hogy az országba invesztáljanak.	3. Hatása az infrastruktúrára: A természeti csapások mellett az alacsony színvonalú infrastruktúra is terheli az afgán lakosságot. Hatékonyabb lehetne a katasztrófák kezelése, ha az előrejelző rendszert fejlesztenék, amihez azonban az informatikai eszközök beszerzésére lenne szükség.	4. Kitelepítés: 1980-as évek eleje óta 7.5 millióan kényszerültek elhagyni lakóhelyüket. ⁸¹ 1954 óta 79.800 fő vált hontalanná az árvizek miatt. Ugyanettől az évtől számítva 110 ember vesztette el otthonát a földcsuszamlások és lavinák következtében.
P₈: A régió geológiája A terület gazdag természeti kincsekben: kőolaj, földgáz, szén, réz, króm, talkum, baritok, kén, ólom, cink, vasérc, só, drága és féldrágakövek.			

T – (Time) Idő

Az idő értékelése a hadviselésben általában a hadászati kezdeményezés megragadását és a kezdeményezést jelenti, ám a COIN műveletek esetében az időt átvitt értelemben is fontos figyelembe vennünk. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azokat a kulturális, hagyományokon alapuló szokásokban megmutatkozó különbségeket, amelyek azt a műveleti környezetet jellemzik, amelyben a feladatok végrehajtásra kerülnek, ugyanis mindezen tényezők jelentős mértékben befolyásolják az egyes műveleti tevékenységeket és ezzel együtt a feladatok végrehajtásának hatékonyságát.

T1: Adott kultúra időről alkotott felfogása	
A. Idő helyzeti felfogása Az afganisztáni nomád törzsi népek nem kötöttek magukat az időhöz, sokkal inkább az évszakok határozták meg életüket. Korunkban sem változott ez a mentalitás. Az afgán népek nem sietnek, mindennek megadják az idejét. Életük minden területét az „insallah”, vagyis „ha Allah is úgy akarja” filozófia alá helyezik, ezért sem veszik figyelembe az időtényezőt és ezért sem tudnak részletes terveket készíteni.	B. Idő a műveleti környezetben Az időtényezőt nehéz a saját érdekeink szerint alakítani, gyakran borulhat a tervezés is, főként a feladatok az afgán féllel való együttműködésen alapulnak. Tárgyalás során mindig időt kell hagyni a „barátkozásnak”, egy beszélgetés akár több órát is igénybe vehet. Az afgán ember számára az előre egyeztetett időpontok betartása sem mérvadó.

⁸¹Overview of Natural Disaster in Afghanistan, forrás:

http://www.aims.org.af/services/sectoral/d_m/overview/overview_of_n_d.html, letöltés ideje: 2014. április 19.

T4: Kulcsfontosságú események	
A. Időszak/időtartam: - március 21. - április 28. - május 1. - május 4. - május 24. - augusztus 19. - augusztus 30-31.	B. Esemény: Noruz, a tavasz első napjának ünnepe, jelentős afgán ünnep, jelentése: új Napok, az iszlám újév kezdete speciálisan családi ünnep. A szovjetek felett aratott győzelem ünnepnapja. A munka nemzetközi ünnepe. A mártírokra és a rokkantakra való emlékezés napja. A Nemzeti Egység Napja A Függetlenség Napja - A brit birodalomtól való elszakadás és a független állammá válást ünneplik. Egy hétig tartó ünnepsorozat kezdete. Pastunisztán Napja

A PMESII-PT elemzés végrehajtásának jelentősége abban nyilvánul meg, hogy általa összegzett képet kaphatunk a műveleti területről, mankóként használhatjuk a környezet megértéséhez. Az általános ismereteken túl a tények mögött húzódó problémákat is megvilágítja, továbbá a műveletek végrehajtása során történő bővítése, frissítése a későbbi tervezési folyamatok hatékonyságához is hozzájárulhat, - sőt minden művelet előtt végre kell hajtani valamilyen típusú misszió analízist -. ⁸² Afganisztán esetében vizsgált nyolctényező elemzési módszer alapján az alábbi problémák határozhatók meg:

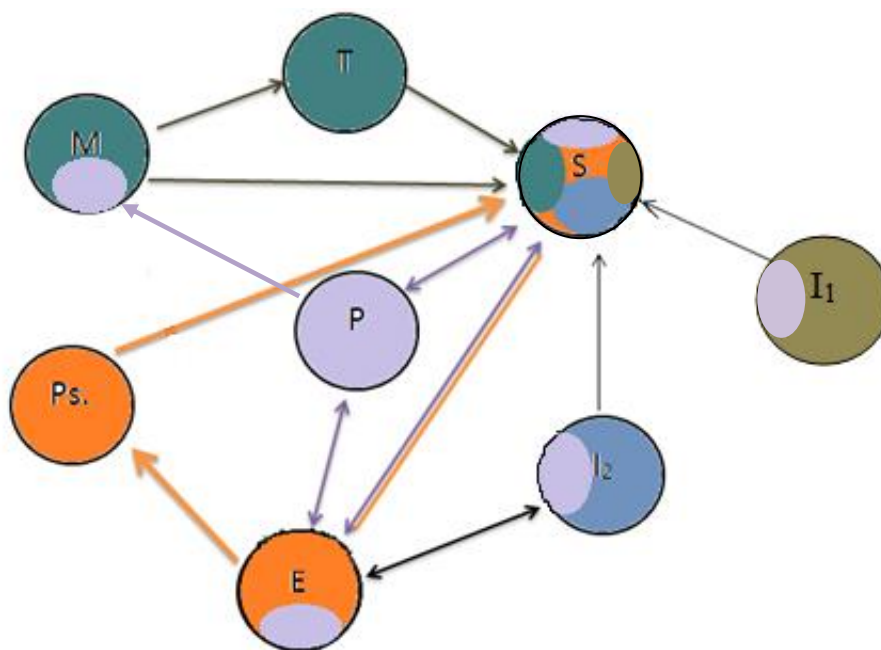
- **P:**
 - a központi kormányzat továbbra sem képes kiterjeszteni hatalmát az ország teljes területére
 - képzett szakemberek hiánya
- **M:**
 - az ANSF állománya nem egységes, a technikai ellátottságuk gyenge
- fennáll a dezertálás veszélye – gyenge a szervezet megtartó ereje
- **E:**
 - az államnak egyszerűen nincs saját bevétele, külföldi segélyekből tartja fenn magát
 - szakemberek hiánya
 - ásványkincsek kinyerése problémás, önerőből nem képesek rá

⁸²Korom Ferenc dddtbk. interjúja, lásd: Melléklet

- **S:**
 - oktatásban jelentkező hiányosságok – gyakran a munkaerőt (tanárokat) sincs miből fizetni
 - az egészségügy helyzete, ellátottsága hiányos
 - továbbra is jelentős az illegális tevékenységekből élők aránya, szervezett bűnözői hálózatok tevékenysége aktív
- **I₁:**
 - iszlám kalózádiók
 - a média szabadsága nem biztosított
- **I₂:**
 - infrastruktúra kiépítettsége nem egységes
 - a már meglévő objektumok, építmények, műtárgyak fenntartása, karbantartása nem megoldott
- **P:**
 - természeti katasztrófák bekövetkezése gyakori – földrengések, áradások, talajerosztás
- **T:**
 - kiemelt ünnepnapok, események idején/időszakában megnövekedett biztonsági fenyegetettségi szint

A fent összegzett kategóriák szerint megállapított problémák között kapcsolódási pontok fedezhetők fel. Afganisztán műveleti környezete esetében minden mindennel összefügg. Ahhoz, hogy ezt egyértelműen láthatóvá tegyem és értelmezhetővé, a betűkódokat felhasználva szemléltető ábrát alkalmaztam. Az így kapott ágrajz azt mutatja meg, hogy ha egy tényezőre valamilyen művelettel befolyást gyakorlunk, akkor valószínűsíthetően mely másik változóra lesz pozitív vagy éppen negatív hatással. Vagy éppen az ellenállók szemszögéből nézve: egy változóra gyakorolt hatás hol vált ki további káros eredményeket. Ez az úgynevezett hatásláncolat, amelyet célszerű figyelembe venni a műveletek tervezésekor.

Az általam tett elemzés alapján az egyes változók között az alábbi kapcsolódási pontokat találtam:

2. sz. ábra: PMESII-PT kapcsolati ábrája (Készítette: Bokros Tünde Ibolya
2014.április 23.)

Az ábrán a nyilak arra a változóra mutatnak, amelyre valamilyen negatív hatást gyakorolnak. Kiindulási pontjuk értelemszerűen a probléma okozója, vagyis a forrása. A politika hatása lényegében minden változót érint valamilyen formában, hiszen az államhatalom az állami büdzsét kezeli, amely az állami lét, a közigazgatás alapja. Az államé az erőszakmonopólium – amennyiben nem katonai vezetésű diktatúráról van szó –, amelyet a biztonsági erőkön, tehát erőszakszervezetein keresztül gyakorol. Tehát a politika központi elhelyezkedésű a rendszerben, így elsőként a politikára gyakorolt nyomást vizsgálhatjuk meg, és következtethetünk annak eredményére az azzal kapcsolatban álló változókra.

A politikai változó legnagyobb problémája Afganisztánban – főleg a Karzai kormányzat kezdeti időszakában –, hogy vezetői pozíciót betöltő tagjait nem szakértelmük alapján választották meg, így könnyen korrumpálhatókká és hiteltelenné váltak. Mindez negatívan érinti az ország gazdaságát, mivel a központi költségvetésbe áramló pénzösszegek nem a megfelelő helyre kerülnek. Másrészt a gyenge vezetés miatt – és mert az erőforrások nem megfelelő kezelése miatt az ANSF erejét sem képes a megfelelő mértékben fenntartani, támogatni – a társadalmat illegális tevékenységre készíti, vagy kényszeríti. Itt megemlíthetjük a „helyi kiskirályokat”, a hadurakat, akik a központi hatalom hatóköréből kieső területeken kerülnek vezető pozícióba és folytatnak illegális tevékenységeket, például ópiumtermesztést.

Tovább haladva a hatásláncolat értelmezésében, a gazdasági tényezőről elmondható, hogy alapvetően gyenge, hiszen Afganisztán GDP-jének csupán elenyésző százalékát képes önma- ga kitermelni; ásványkincseit nem tudja kiaknázni, lévén, hogy ahhoz sem megfelelő infrast- ruktúra, sem szakképzett munkaerő nem áll rendelkezésre. A társadalmat negatívan érinti a munkaerőhiány, a fejletlen egészségügyi és oktatási körülmények. A szervezett bűnözői cso- portok tevékenysége, amely szintén a társadalomban gyökerező probléma, gyengítik a gazda- ságot.

A média hatása szintén a társadalmat és valamilyen mértékben a politikai hatalmat gyen- gíthetik, de ugyanígy erősíthetik is. A kérdés az, hogy melyik fél használja azt fel és mire (lásd: táblázat, I₁, I₂, I₄ – 35-36.p.).

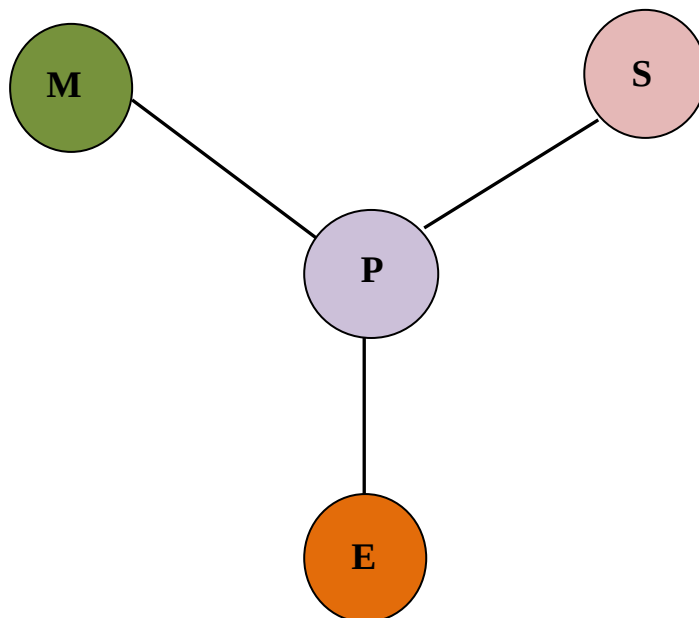
Az infrastruktúra, mint már említésre került, nem megfelelően kiépült, kevés az út és vas- úthálózat, amelyen keresztül a kinyert ásványkincsek, nyersanyagok elszállítása lehetővé vál- na. A társadalomra nézve ott keletkezik negatív hatás, hogy míg az egyik járásban, tarto- mányban valamilyen fejlesztés történik, egy másikban azonban nem, abban a járásban ahol a hiányt nem pótolják hamar elégedetlenkedés támadhat a helyiek körében, ami adott esetben egyik oka lehet a lakosság egy részének ellenállók táborába való csatlakozásának. Afganisz- tán lakossága az ország földrajzi elhelyezkedése és domborzati adottságai okán gyakran szen- ved el valamilyen természeti katasztrófát, amelyet követően a mentési munkálatokhoz, vagy egészségügyi beavatkozáshoz sem megfelelő felszereléssel, sem anyagi háttérrel nem rendel- keznek.

Az időtényezőt alapvetően a biztonsági helyzettel hoztam összefüggésbe, tekintve, hogy a felkelők tevékenysége a kiemelt ünnepnapokon, vagy kisebb-nagyobb tömeget megmozgató események idején a legintenzívebb, mint például a 2009-ben lebonyolított tartományi és el- nökkválasztás idején.⁸³ Ilyen időszakokban a biztonság garantálása szempontjából az ANSF képességeire megnövekedett súlyú felelősség hárul. Tehát egy gyengén felszerelt biztonsági erő, amely nem áll a helyzet magaslatán, elősegíti a támadók hatékonyságát a társadalomra tett negatív nyomás kifejtésében.

Az 2. számú ábrán megfigyelhető, hogy négy változó a leginkább meghatározó Afganisz- tán instabilitását tekintve, ezek pedig: elsőként a politikai/kormányzati tényező, amely a gaz- daságra fejt ki legnagyobb hatását, így a második tényező értelemszerűen a gazdasági. Ez a két tényező önmagában szerepet játszik a társadalomban jelen lévő problémák kialakulásában, - habár több problémát a társadalom önmaga generál -, tekintve a vallási, etnikai, törzsi fe- szültségeket, melyek évszázadok óta feloldatlanok. A katonai változó a biztonság megtestesí-

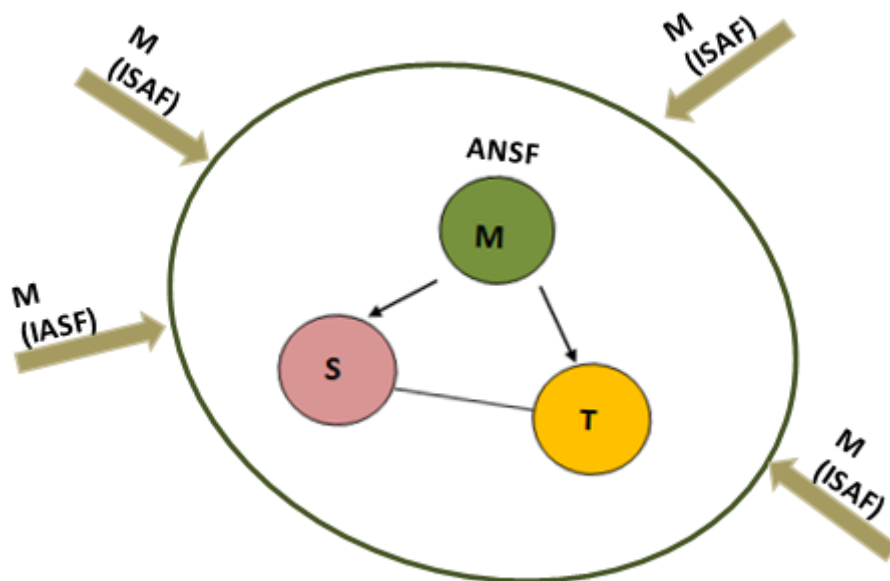
⁸³Canadian's Engagement in Afghanistan, forrás: <http://www.afghanistan.gc.ca/canada-afghanistan/progress-progres/elections.aspx?lang=eng>, letöltés ideje: 2014. április 23.

tője, de ide sorolandó a belbiztonság megteremtéséért felelő másik állami szerv, a rendőrség, az ANP is, illetve a nemzetbiztonsági szolgálat, az NDS. A kormány gyengülésével elvesztheti irányítását az ANSF fölött, illetve azok szétszéledésével nem képes az ország békéjének szavatolására. Így tehát négy változóra szűkítettem a nyolctényezős modellt, amely segít abban, hogy megfelelő stratégia kerüljön kialakításra.

3. sz. ábra: Politikai-Gazdasági-Társadalmi-Katonai változók kapcsolati ábrája
(Készítette: Bokros Tünde Ibolya)

A 2. sz. ábra kapcsolódási pontjai alapján a katonai változót kiemelve látható, hogy az két másik tényezőre, az időre (amit alapvetően az aktuális biztonsági helyzettel vagy percepcióval azonosítok), és a társadalomra, vagyis a lakosságra fejt ki befolyásoló hatást. Ezt szemlélteti a 4. sz. ábra.

4. sz. ábra: Katonai változó befolyása
Készítette: Bokros Tünde Ibolya
2014. április 23.

Az alábbi ábra alapján világossá válik, hogy a katonai erőnek hol kellene beavatkoznia, illetve adott katonai művelet mely más tényezőkre fog előreláthatólag valamilyen hatást kiváltani. Annak kérdése, hogy a hatás negatív lesz vagy pozitív, mérlegelést igényel, amelynek révén kaphatunk egyfajta plusz információt vagy támpontot arról, hogy a tervezett beavatkozás kiváltja-e a kívánt sikert, vagy éppen komolyabb problémát generál más területen. Ennek tükrében tehetők aztán további óvintézkedések vagy készíthetők más alternatíván alapuló tervek.

Nem meglepő, hogy ha figyelmesen átgondoljuk a NATO ISAF stratégiáját, hasonló területeken tapasztalhatjuk, hogy megpróbáltak válaszolni ezekre a fenyegetésekre.

Az ANSF kiképzésével, mentorálásával a katonai változóra, a WHAM alkalmazásával a társadalomra, a negatív médiahadjáratra a PSYOPS képességével reagálnak a kivezényelt egységek, az infrastruktúrában rejlő fenyegetéseket annak fejlesztésével igyekeznek ellensúlyozni (PRT).

Összegzés:

A PMESII-PT elemzés – általam kicsit talán sajátos, de -, a katonai döntéshozatali folyamatba beilleszthető és ott a gyakorlatban, a hadműveleti tervezés részeként egyébként megjelenő

és alkalmazott módszereivel együtt alkalmazva, a valóshoz közeli, egységes képet kaphatunk a műveleti környezetről. A NATO 2003 után tett stratégiai megközelítéseinek vizsgálatát ennek figyelembe vétele mellett a 3. sz. ábra alapján mutatom be, annak érdekében, hogy miután az első fejezetben választ kaptam a „mit” és „miért” kérdésekre, áttérhetek arra a kérdésre, hogy miként próbálta megvalósítani a NATO az általa megjelölt „end state”-et, vagyis a politikai végállapotot, ami lényegében azokon az erőfeszítéseken alapul, melyeket Afganisztán 2001-es állapotától kezdve végeztek el, hogy eljussanak a kívánt stabil állam kialakulásáig.

2.2

A NATO műveleti stratégiája az „end state” tükrében

Az előző fejezetben alkalmazott elemzés segítségével megismert műveleti környezet és az abból következő problémák jelentős kihívás elé állították az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét 2003-ban. Tovább haladva az MDMP logikája mentén, a következőkben azokat a koncepciókat kívánom összegezni, amelyek a NATO afganisztáni műveletét meghatározták és meghatározzák napjainkban is. Az országban jelentkező problémák komplexitását mutatja, hogy a megtervezett, majd alkalmazott stratégiák folyamatosan átalakításra, változtatásra és újragondolásra kerültek annak érdekében, hogy a kívánt végállapot, vagyis az „end state” megvalósuljon.

A kívánt végállapot Afganisztán esetében három területre összpontosult: a lakosság és felkelők elválasztására, Afganisztán biztonságára és a kormányzatra. Ezen három vonal mentén haladva kerültek kialakításra az úgynevezett „Lines of Efforts” elemek, vagy feladatok, amelyekkel a kitűzött célokat megvalósíthatónak tartották. A három célhoz rendelt erőfeszítések ezek alapján egyrészt a lakosság megsegítésén nyugodott (a bizalomépítéssel és életkörülményeket javító fejlesztésekkel), másrészt egy megfelelően felszerelt és kiképzett afgán biztonsági erő megteremtésén; harmadrészt pedig a közigazgatást érintő fejlesztések és támogatások biztosításán.

2001. szeptember 11-e tekinthető kezdeti pontként, amelytől kezdődően az Amerikai Egyesült Államok (USA) a közép-ázsiai térségbe összpontosította katonai erejét. Az USA ellen végrehajtott terrortámadásokat az al-Kaida terrorszervezet akciójának tulajdonították, amelynek bázisa Afganisztánban települt. Az ENSZ BT 1368. számú határozata nemzetközi

béke és biztonság elleni fenyegetésnek nyilvánította a támadást, továbbá ugyanezen okmány hivatalosan terrorcselekménynek minősítette azt; egyúttal jogalapot szolgáltatva az amerikai fél számára, hogy önvédelemhez való jogát érvényesíthesse. 2001 októberében az USA ezen ENSZ határozat, és az ENSZ Alapokmány 51. cikkelye alapján indította meg az „Operation Enduring Freedom” – „Tartós Szabadság” nevű hadműveletet, amely a szélsőséges iszlámot követő tálib hatalom felszámolását és egy demokratikus új kormány létrehozását jelölte ki feladatául. Az ENSZ BT 2001. november 14-i értekezletén döntés született egy ideiglenes afgán kormány felállításáról, melyet fél év után egy hivatalosan megerősített átmeneti kormány váltott fel, megteremtve az alapját egy demokratikus keretek között működő államnak.

„Valójában már a 2001. decemberi bonni tárgyaláson is felvetődött egy nemzetközi haderő felállításának gondolata, amelynek létrehozásáról később az ENSZ BT 2001. december 20-án döntött, az 1386. számú határozatban. Az ISAF működését hivatalosan 2002. február 10-én kezdte meg. Kezdetben a mandátum az új kormányzat megsegítésére, a biztonság megteremtésére és az újjáépítésre terjedt ki Kabulban és környékén. (Az ENSZ segítségnyújtó missziója, az UNAMA, ugyancsak 2002-ben indult, amely a nemzetközi polgári erőfeszítések koordinálását, valamint a nemzet demokratizálódására épülő folyamatok: a választások és az emberi jogok biztosítását végezte.)”⁸⁴

A NATO végül is 2003. augusztus 11-én vette át az afganisztáni beavatkozás katonai feladatainak irányítását – már az ország egészére kiterjedő tevékenységi körrel –, az ISAF művelet keretén belül. A kibővített mandátum a kormány megsegítésére, a biztonság megteremtésére és az új afgán biztonsági erők kiképzésére terjedt ki. 2003-tól fokozatosan terjeszkedve alakítottak ki parancsnokságokat elsőként északon, azután nyugaton, délen, majd 2006-ban keleten. Kabulban, a fővárosban található az ISAF parancsnoksága, amelynek alárendeltségébe tartozik a hat regionális parancsnokság.

A tisztán terrorizmus-ellenes műveleteket követően – amelyet az USA hajtott végre az OEF keretében 2001. október 6-tól október 16-ig-, a 2003-as évben újabb egyeztetéseket követően, Afganisztán újjáépítésére helyeződött a hangsúly. A Berlinben megtartott G8 csúcson döntés született a biztonsági szektor reformjáról, amivel elindult az afgán haderő kiképzése, a rendőrség átszervezése, felkészítése, valamint megkezdődtek a kábítószer elleni műveletek és az igazságszolgáltatás reformja is.⁸⁵

Mindezek a száraz tények, melyek mögött azonban az „end state” elérését lehetővé tevő elgondolások húzódnak, amelyek a parancsnoki elhatározás és szándék alapjait képezik. Ezen

⁸⁴Bokros Tünde Ibolya: A civil katonai-együttműködés jelene a béketámogató műveletek alakulásának tükrében, TDK pályamunka, 2012., 27. p.

⁸⁵http://www.grotius.hu/doc/pub/OEGSTD/2010_197_wagner_peter_a_nato_es_mo_szerepvallalasa.pdf, letöltés ideje: 2014. április 24.

stratégiai szintű elgondolásoknak és kezdeményezéseknek a kialakításával párhuzamosan ugyanezek a katonai szinten is leképeződnek; tehát a politikai és a katonai szintek szoros együttműködésben, egymást kiegészítve, támogatva végzik feladatukat a közös cél, az „end state” elérése érdekében.

A Tartományi Újjáépítési Csoportok (Provincial Reconstruction Teams – PRT) 2003-tól kerültek kialakításra, céljuk a felelősségi körzetükbe rendelt tartományokban segíteni a rekonstrukciós és fejlesztési erőfeszítéseket, valamint támogatni a humanitárius tevékenységeket, az afgán kormány és egyéb szervezetek együttműködésében.⁸⁶ Jellegükben még a franciák által Algériában, Indokinában alkalmazott „olajfolt” stratégiához hasonlatos, de ugyanígy alkalmazták Malajziában a britek, az amerikaiak pedig „clear-hold-build” eljárásnak nevezték. Afganisztánban a területről-területre történő jelenlét és azzal együtt egy bizonyos fokú biztonság kiterjesztése ilyen módon szisztematikusan megteremthetővé vált az egyes tartományi járásokat tekintve. A PRT koncepció egy hosszú távú művelet, amely felépítését tekintve három fázisra osztható az FM-3.24-3 alapján:⁸⁷ „clear”, amelynek lényege az ellenfél kiemelése a lakosság közül; „hold”, amely során a megtisztított területeken biztosítják a visszaszivárgás lehetőségének megakadályozását, tehát alapvetően védekező műveleteket folytatnak; „build”, amelynek keretében javítanak a helyi lakosok életkörülményein és segítik a kormány hatékonyságának növelését, kiterjesztését. A biztonságot javarészt már a fogadó nemzet biztonsági ereje garantálja ebben a fázisban. Itt célszerű még megemlíteni a WHAM koncepciót, amely szorosan kapcsolódik a COIN műveletekhez. „Win the hearts and minds” – megnyerni a szíveket és az elméket elgondolás lényege, hogy az alapvetően békés lakosságról leválasztjuk a felkelőket, amely egyrészt történhet kiemeléssel, másrészt egyéb olyan nem kinetikus eszközökkel, amellyel a lakosságot meg lehet nyerni. Ehhez szükségesek a jó PSYOPS (Psychological Operations - Lélektani műveleti) és CIMIC (Civil-military Cooperation - Civil-katonai együttműködési) képességek. (Az interjúk során többek között a WHAM beválóságáról is kérdeztem a katonákat. Lásd: Mellékletek)

Nagyobb politikai szinten történő elképzelés legkorábban a „clear-hold-build” fázisokat követően, illetve azok beindulásával jelentek meg; nevezetesen olyan programok, melyek a 2001 után felszámolt tálib rendszert követően az országban maradt felkelői csoportok vezetőit és tagjait fegyverezte le, lehetőséget biztosítva számukra, hogy tiszta lappal induljanak. Az első ilyen kezdeményezést 2003-ban indította meg az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP), a biz-

⁸⁶ISAFS's Misszion is Afghanistan, forrás: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69366.htm, letöltés ideje: 2014. április 23.

⁸⁷FM-3.24-2, 3-17/3-22

tonsági szektor reform egy elemeként, Afganisztán Új Kezdetek Program (Afghanistan's New Beginnings Programme - ANBP) néven. Erre épült rá közvetlenül a Lefegyverzési, Leszerelési és Reintegrációs (DDR) komponens, mivel az új, szuverén afgán hadsereg csak úgy jöhetett létre, ha annak kiépítésével arányosan megindul a lefegyverzés is. Ugyanezen az elv vezérelte az illegális fegyveres csoportok lefegyverzését célul kitűző IAGs (disbandment of Illegally Armed Groups) program is. 2005-ben ennek utódként alakították meg a DIAG-ot. Az ANBP hároméves mandátumot kapott, amelynek során összesen 70.000 lőfegyvert gyűjtöttek be 63.380 fő harcos és 259 katonai egység leszerelését követően.

Ugyanennek a folyamatnak a folytatásaként helyeződött hangsúly a „reconciliation”, vagyis megbékélés koncepciójára, amely Hamid Karzai afgán elnök azon meglátását vette alapul, miszerint éles határvonalat kell húzni az Afganisztán igaz és őszinte tálib fiai, és azok között, akik tálibot felhasználva próbálják aláásni a békét az országban. A NATO irányítása mellett került létrehozásra 2010 júniusában az Afgán Béke és Reintegrációs Program (Afghanistan Peace and Reintegration Programme - APRP), amit két jól elkülöníthető részre lehet bontani, - a már említett politikai és katonai képességek egymást kiegészítő rendszere szerint. Stratégiai, politikai szinten a nagyobb felkelő csoportok vezetőivel párbeszédet kezdeményeztek, hogy a kormány elleni hadjáratukat beszüntessék. Illetve egy hadműveleti, harcászati szinten a gyalogos katonák és kisebb, helyi fegyveres csoportok vezetőit fegyverezték le, de ugyanitt vonódott be a közigazgatás, a reintegrációt támogató elemeivel.

Látható tehát, hogy számos elképzelés valósult meg, azzal a céllal, hogy a kevésbé radikális, vagy éppen megélhetési ellenállókat visszahelyezzék a társadalom normális vérkeringésébe.⁸⁸

A NATO számára világossá vált az ISAF műveletek tervezése és végrehajtása során, hogy Afganisztán komplex problémáit a Szövetség önmaga nem tudja megoldani. Ennek folyamatként a rigai-csúcsértekezleten (2006) elfogadásra került az átfogó megközelítés (Comprehensive Approach) elve és annak fontossága Afganisztán esetében megállapítást nyert. Gyakorlatilag 2012-től kezdték el fokozatosan kialakítani és alkalmazni a civil-katonai megközelítést, kiegészítve a NATO katonai válságkezelési képességeit. Ez az alapfilozófia lényegében arra hivatott, hogy a nemzetközi szereplők koordináltan, a civil-katonai képességek széles spektrumát kihasználva tevékenykedjenek, melynek során a politikai, diplomáciai, katonai, gazdasági, pénzügyi, szociális, információs stb. területek a válságkezelésből együttesen veszik ki részüket. A NATO Átfogó Megközelítés Akciótervében szerepel, hogy a nemzetkö-

⁸⁸Reintegration and reconciliation in Afghanistan, forrás: <http://www.refworld.org/docid/4cb411692.html>, letöltés ideje: 2014. április 23.

zi közösségnek egységben kell együtt munkálkodnia („unity of efforts”).⁸⁹ Mindezen felismerésekkel és kezdeményezésekkel összhangban alakította ki az USA új afganisztáni stratégiáját 2009. március 27-én, amelyben a biztonsági körülmények javítása mellett az afgán kormány hatékonyságának elősegítése, a gazdasági, infrastrukturális, szociális fejlesztéséhez való hozzájárulás is szerepelt, amit a NATO stabilizációs és újjáépítési feladatokként jellemez (S&R). Utóbbi katonai feladatba rendelődik mindaddig, míg a válságkörzetben jelenlévő nemzetközi szervezetek, NGO-k működéséhez megfelelő biztonsági környezet nem alakul ki. Amint ez megteremtődik, a katonai erő a háttérbe vonul, - ez a „transition”, vagyis az átadás időszaka -, amelynek minden területre kiterjedően meg kell valósulnia, tehát a biztonság, illetve közbiztonság garantálására vonatkozóan is.

Összegzés:

A felvázolt elgondolások a stratégiai szinten meghatározott „end state” eléréséhez szükséges erőfeszítések magasabb szinten meghatározott lépéseit (Lines of Efforts – LoE) képezik. Ugyanez a metodika jelenik meg a hadműveleti tervezés során, csak egy szinttel lejjebb határozva meg a feladatokat, azok végrehajtására kijelölt állomány számára, sőt, harcászati szinten is alkalmazzák a PMESII-PT elemzést a műveleti környezetről. Utóbbi módszer segíti az állományt felkészülni a feladatra, amely a harcászati szinten meghatározott cél elérését szolgáló LoE-k szerint valósul meg.

Jelen fejezetben ismertetésre került koncepciók és elgondolások mentén jól látható a Szövetség logikája, amelyet követve igyekezett a változó körülményekhez igazodva mindig megfelelő megoldást találni, aszimmetrikus körülmények között. Egy stabil államot meghatározó három elem a biztonság, az erős kormányzat és a megfelelően működő gazdaság. Ezen tényezők erősítésére kerültek kialakításra a stratégiai célok. A lakosság megsegítésére és az infrastruktúra javítására szolgált a WHAM módszere, tehát összességében a PRT koncepció; a belbiztonság és a közigazgatás megerősítésére a biztonsági szektor reformját hajtották végre, együttműködve a helyi hatóságokkal és kormányzati szervekkel – itt jelenik meg a „Comprehensive Approach” -, melyekkel a kormány hatalmát és legitimitását közvetett módon támogatták a szövetséges erők. Mindezek végrehajtása során folyamatosan végbementek kisebb-nagyobb változtatások, korrigálások, így egyfajta eljárási módszerbeli fejlődésnek is szemtanúi lehetünk.

⁸⁹Dr. Molnár Ferenc ezredes: A NATO stabilizációs és újjáépítési feladatokban való részvétele és a civil szakértők biztosítása in. Az átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás, Zrínyi Kiadó, 2013, pp. 72-88.

A stratégiai/politikai végcélok katonai végcélokká történő konvertálását az ISAF működése során folyamatosan megfigyelhetjük, azok eléréséhez megválasztott eljárások, katonai erőfeszítések változását is beleértve.

„Lines of Efforts”

3.1

A Magyar Honvédség szerepvállalása a NATO ISAF misszióban

A következő fejezetben az afganisztáni hadszíntéren megjelenő hadműveleti és harcászati szintű feladatokra térek ki, tehát arra, hogy a műveleti eléréshez milyen erők és képességek kerültek alkalmazásra. Ehhez a Magyar Honvédség szerepvállalását veszem alapul, amelynek során kitérek az egyes eljárások beválóságának kérdésére, valamint az egyes feladatok végrehajtása során tapasztalható nehézségekre is. Mindezt az Afganisztánban szolgálatot teljesítő katonákkal készített interjúk idézett részletei alapján mutatok be.

ISAF HQ, KMNB, JFC, RC-N HQ

A Magyar Honvédség 2003 januárjában kezdte meg részvételét a NATO afganisztáni világkezelő missziójában. Első lépésként 2002 decemberében történő műveleti kihelyezést előkészítő tevékenységet követően három fő került kiküldésre, hogy helyszíni szemlét tegyen Kabulban. Böröndi Gábor dandártábornok volt az, aki ebben az időszakban összekötő tisztként részt vett az ISAF művelet kidolgozásában, Potsdamban. A 2003 januárjában kiküldött szemrevételező csoport még a Kandaharban tartózkodó német „Vörös Skorpió” zászlóaljlat látogatta meg, készített elemzést a műveleti területről. Elmondása szerint: „Ekkor itthon azonban már megszületett a döntés, hogy nem a „Tartós Szabadság” műveletben fogunk részt venni, - amely egyébként a kandahari zászlóaljjal történő szerepvállalás részét képezte volna -, hanem az ISAF műveletben.”⁹⁰ Először egy őr- és biztosító századot ajánlottunk fel Kabulban, hozzá megfelelő törzstisztekkel, amely végül átalakult – a fejlesztések kapcsán -, egy egészségügyi csoporttá, a német irányítású tábori kórházban. A Magyar Katonai Egészségügyi Központ fél évig, 2003 januárjától, 2004 júniusáig teljesített szolgálatot.

A műveleti környezet:

- 2002-2003-ban az ISAF felügyelete a nappali órákban Kabulra terjedt ki, éjszaka csak bizonyos körzetekre. Az első szövetséges csapatok 2003.

⁹⁰Böröndi ddtbk. teljes interjúját lásd: Mellékletek

december 30-tól tudtak csak megjelenni a vidéki területeken; ekkor vette át Németország az OEF kunduzi PRT-ját.⁹¹

- A kormány, sem az ISAF nem rendelkezett még hiteles információkkal.⁹²
- Tálib ellenes műveletek zajlottak – amerikai vezetéssel - az országban (Operational Enduring Freedom – OEF), ami jogilag teljesen elvált, az ENSZ felhatalmazása alapján működő ISAF tevékenységétől.

Felkészítés:

- Kevés aktuális információ állt rendelkezésre.

Biztonsági helyzet:

- „Még nem vették olyan komolyan az önvédelmi eszközök használatát, annak ellenére, hogy több öngyilkos támadás is történt, például a német katonákat is ekkor érte támadás, több tíz halott volt és sérültek, sőt a táborba is belőttek rakétával.”
- Több terrorista-ellenes művelet zajlott országszerte, ezért nagyon szorosan együtt kellett működni a műveleti területen mozgó nemzetekkel: „Nem lehetett pontosan tudni, hogy kit, mikor, hogyan és kinek a felelősségi körzetén fognak kiemelni. Világos volt a nemzetközi szabályozók és a megkötött egyezmények alapján, hogy Kabul és annak közvetlen környezete ISAF felelősségi terület, azon túl pedig az USA által vezetett többnemzeti koalíció tevékenykedik a tálibok ellen. Ebben az időszakban ez azért összekeveredett, ugyanakkor rendelkezésre számottevő erő nem is volt jelen.”⁹³

Kihívások:

- Bizonytalan belpolitikai viszonyok uralkodtak, nehéz volt megtalálni, hogy éppen ki a kulcsszereplő az adott területen. A HUMINT képességre ezért nagy felelősség hárult.

2003-tól számos egyéni beosztású tiszt került ki műveleti területre, főként Kabulba, Mazar-e Sharifban (az Északi Regionális Parancsnokság székhelye), a Kabuli Nemzetközi Repülőtérre (KAIA), Kunduz és Herat tartományokba. Az MH Egészségügyi kontingens kihelyezését követően 2004-ben jelentősen megnöveltük katonai szerepvállalásunkat: augusztus 4-én 132

⁹¹Wagner Péter: A NATO és Magyarország szerepvállalása az afganisztáni válságkezelésben, forrás: http://www.grotius.hu/doc/pub/OEGSTD/2010_197_wagner_peter_a_nato_es_mo_szerepvallalasa.pdf, letöltés ideje: 2014. április 24.

⁹²Böröndi ddtbk.

⁹³Böröndi ddtbk.

fős könnyűgyalog-század kezdte meg szolgálatát a Kabuli Többnemzeti Dandár (Kabul Multinational Brigade, KMB) norvég vezetésű 3. zászlóaljharccsoport alárendeltségében.⁹⁴

MH MKEK, MH KGYSZD

2004. augusztus – 2006. augusztus időszakában 132 fős könnyűgyalog-század kezdte meg szolgálatát a Kabuli Többnemzeti Dandár (Kabul Multinational Brigade, KMB) norvég vezetésű 3. zászlóaljharccsoport alárendeltségében. A század feladata főként járőrözésre terjedt ki. A CIMIC feladatokat ekkor a század részeként, de a norvég 3. zászlóaljharccsoport törzsébe települve, egyéni beosztású tisztek láttak el, amellyel kapcsolatban Szamosi Attila őrnagyot kérdeztem,⁹⁵ aki 2005 februárjában kezdte meg tevékenységét. Ekkor a magyar CIMIC képesség még viszonylag fiatalnak számított, így annak afganisztáni környezetben való alkalmazása igazi erőpróbája volt az állomány szakértelmének. „...mi voltunk a második váltás, nem sok tapasztalatot vehettünk át itthon a műveleti területen végzett szakmai munkával kapcsolatosan, persze azért email-ben a kapcsolatot az első váltással. A költségvetés nem volt túl magas (a PRT-hoz képest)...A projektek leginkább az oktatáshoz kapcsolódtak, a vallással kapcsolatos projektekbe nem kívántunk döntően belefolyni, erre szabályzó is életben volt az ISAF műveletben...Ezen kívül a vízellátásra koncentráltunk. Szakmailag ez megalapozott volt, hiszen – bár nem NGO-k vagyunk -, ha a felelősségi területen szenvednek az emberek és a parancsnok úgy dönt, akkor segíteni kell. A harccsoport parancsnoka meghatározta számunkra, hogy mely területen kellene projekteket végrehajtani – nyilván ott, ahol a norvég alárendeltségű erők működtek. Amikor én voltam kint, akkor még az általános elképzelés az volt, hogy a CIMIC egyenlő projektek. Gyakorlata ennek még nem volt, illetve ketten más egyébre kevesek voltunk. Ezen korlátozó tényezők között maradtak a projektek, amik egyébként elérték a várt gyors pozitív hatást a lakosság körében.”

Az alábbiakban az interjú témához kapcsolódó részeit idézem.

A felkészítésről:

„Az akkor még MH Civil-katonai Együttműködési Központban - azóta MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ - kaptunk szakmai felkészítést, illetve azokkal, akik kint voltak lehetet email-ben felvenni a kapcsolatot a tapasztalatcsere érdekében.

⁹⁴ Bokros Tünde Ibolya: A civil katonai-együttműködés jelene a béketámogató műveletek alakulásának tükrében, TDK pályamunka, 2012., 28. p.

⁹⁵ Szamosi Attila őrnagy teljes interjóját lásd: Mellékletek

Ezen kívül az MH BTKK-ban is készültünk, az egyéni beosztásúakkal együtt egy-két hét időtartamban... Itt hajtottuk végre a kötelező lögyakorlatokat is...”

„...A modul elemeket a múltban azért volt, aki nehezen tudta kezelni a felkészülés során, mert például egy lövész század esetében nehezen lehetett beleilleszteni a záró gyakorlatokba, mert aki nem szakmabeli, az nem tudja úgy beleépíteni a gyakorlatokba, hogy az hatékony és szakmailag megalapozott legyen. De azt gondolom, hogy mi 2005-ben a szakmára felkészültünk, de a műveleti területen uralkodó társadalmi, vallási, kulturális helyzetre nem lehet, a kultúrsokkon át kell esni odakint. Természetesen ettől függetlenül mindent el kell követni a helyi kultúra megismerésére még itthon, a felkészülés során. Ezt nagyon fontosnak tartom.”⁹⁶

A tapasztalatokról:

...a misszió alatt tapasztaltak felhasználásával, sokkal specifikusabban tudnak felkészülni. A gyakorlatokba olyan incidenseket tudnak bejátszani, amik megtörténtek, vagy megtörténhetek volna...A missziós tapasztalatok egy-egy szakterületen belül a szakemberek között átadásra kerülnek/kerülhetnek, csak nem biztos, hogy a TAFE rendszerében. A rendszerben minden pozitívumot nem tudnak közölni, illetve azt látom, hogy akivel pozitív dolog történik azt nem is biztos, hogy be fogja dolgozni.”⁹⁷

„A misszió sok olyan eljárást hozott, ami régen nem volt, mert nem volt rá precedens. Például a Korán-égetés eseténél, mikor a magyar tábor előtt alakult ki kisebb tüntetés, akkor azért az felvetett néhány kérdést, amit végig tudtunk gondolni, eljárasmódokat tudtunk kigondolni, stb. Logisztika területén szintén sokat fejlődtünk, talán elmondható, hogy gördülékenyebbé vált a tevékenységük.”⁹⁸

Struktúráját tekintve a NATO igyekezett a biztonságot minél elfogadhatóbb szintre emelni és azzal párhuzamosan javítani az életkörülményeken, illetve az infrastruktúra színvonalán. Ahogy a biztonsági körülmények javultak, úgy tudott egyre több segélyszervezet és NGO tevékenységet folytatni a területen, hozzájárulva a fejlesztésekhez. Utóbbi azonban abból a szempontból nehezítette a katonai erők munkáját, hogy a civil szervezetekkel való együttműködésre és koordinációra nagyobb figyelmet kellett fordítani, a duplikációk elkerülése érdekében. Ennek igényét a NATO a már kifejtett „comprehensive approach” beemelésével töltötte be stratégiai szinten.

⁹⁶Szamosi örgy.

⁹⁷Szamosi örgy.

⁹⁸Szamosi örgy.

A Magyar Honvédség szerepvállalása 2006 szeptemberében bővült ki, amikor a holland vezetésű Baghlan tartományi Pol-e Khomriban települt PRT tábort átvette az Északi Regionális Parancsnokság területén.⁹⁹ Az átadás-átvételi eljárást követően október 1-étől láttuk el vezető nemzeti beosztásunkat a térségben.

A PRT-k fejlődését tekintve érdekesség, hogy azok már a Tartós Szabadság hadművelet idején is működtek; akkor hozták létre az első hármat: keleten Gardezben, Közép-Afganisztánban Bamiján tartományban és északon Kunduzban.¹⁰⁰ Ezek akkor még nem töltötték be azt a funkciót, amit később megjelöltek számára, hiszen 2002-2003-ban a hangsúly még a támadó műveleteken volt.

Mivel a legtöbb időt a PRT-ban töltöttünk el, a tapasztalatok döntő többsége az itt valamilyen beosztásban szolgáló állománytól származik. A következőkben Korom Ferenc dandártábornok, Nemes Tamás alezredes, Szloszjár Balázs alezredes, Benda László ezredes és Farkas László százados interjúiból idézek.

Feladata:

„Az egy alapvetően téves eszme, hogy az újjáépítés egy katonai feladat. Az átfogó megközelítés az az ISAF feladat közben alakult ki, mégpedig azért, mert nem állt semmilyen más erő rendelkezésre, a szövetséges erőkön kívül, amely az újjáépítési feladatokkal is foglalkozott volna. A nemzetközi szervezetek, civil NGO-k tehették volna, akik a biztonsági körülmények miatt nem jelentek meg akkor a területen. Nagyon szorosan összefügg a biztonsági helyzet és a közigazgatás, a kettő mindig hatással van a másikra. Addig nincs közigazgatás, amíg nincs megfelelő biztonság és addig nincs biztonság, amíg nincs egy alapvető működő közigazgatás... Hogy pozitív változás legyen, az elsősorban a biztonsági környezet javulásától függ.”¹⁰¹

- a civil környezet és helyi lakosság bizalmának elnyerése;
- infrastrukturális fejlesztések támogatása, projektek kezdeményezése;

⁹⁹ Lásd: 2115/2006. (VI. 29.) Kormány határozat

¹⁰⁰ Wagner Péter: A NATO és Magyarország szerepvállalása az afganisztáni válságkezelésben, forrás: http://www.grotius.hu/doc/pub/OEGSTD/2010_197_wagner_peter_a_nato_es_mo_szerepvallalasa.pdf, letöltés ideje: 2014- április 24.

¹⁰¹ Korom Ferenc dandártábornok interjúját lásd: Mellékletek

- jelenlétfenntartó járőrtevékenység;
- központi kormányzat befolyásának erősítése;
- biztonsági körülmények javítása.

„Minek kellene lennie, ez a NATO-ban sem teljesen kristálytiszt. Nyilván a PRT alapvetően abban az irányba ment el, hogy a meglévő adminisztrációnak, a meglévő kormányzati rendszernek a támogatását kellene elérni. A megválasztott, legitim vezetőség (helyi, járási, tartományi, országos szinten) legitimitását, elfogadottságát kellene segíteni, növelni a projekteken keresztül. Hogy ezt mennyire lehet megcsinálni, mennyire lehet sikeres és mennyire voltak sikeresek a PRT-k általában, ez egy hosszú, komoly elemzést megérne. És ez nem csak a pénzről szól...A mi társadalmunk, a mi generációnk – akik megélték még a bezártságot, a „vasfüggönyt” – másképp viszonyult az emberekhez, mint mondjuk egy amerikai, akinek ez alaptermészete és úgy gondolja, hogy nem is lehet másképp, mint ahogyan Ő gondolja. Megtaláltuk a hangot az emberekkel. Sok esetben ez is segített. Ahhoz, hogy tudj velük kommunikálni, kell a megértés.”¹⁰²

Kihívások:

- kultúrsokk;
- helyi vezetőkkel tárgyalások lebonyolítása;
- a PRT konvojok könnyű célpontokat képeznek a terepen;
- együttműködés és kommunikáció az afgán féllel, a civil szervezetekkel és más nemzetek katonáival;
- éberség fenntartása;
- fejlesztésekre szánt anyagi források egyenlő arányú elosztása.

„Ezen kívül ott politikusnak is kellett lenni. Amikor a kormányzó úgy akarta, akkor ki kellett menni a terepre, illetve az afgán újságíróknak sajtótájékoztatót tartani sem egyszerű feladat. A szövetségesekkel való együttműködés tekintetében is beszélhetünk kihívásról, a mi esetünkben különösen sok félről volt szó: civilek, vagy például francia-görög származású UNAMA-ás, az amerikai SF és még sorolhatnánk. De ami a legfontosabb, hogy próbáljuk meg hazahozni az állományt.”¹⁰³

A PRT köré épített „szívek és elmék megnyerése” módszer főként a saját erők biztonságát erősíti az által, hogy a lakosság elfogadja, hogy a területükön tevékenykedő katonák jelenléte alapvetően nem jelent veszélyt rájuk. Erre azért van szükség, hogy a felkelők, fegyveres csoportok támogató bázisát ennek eredményeként felbomlasszák. A lázadóknak szüksége van a

¹⁰²Nemes Tamás alezredes interjúját lásd: Mellékletek

¹⁰³Szloszjár Balázs alezredes interjúját lásd: Mellékletek

tömegekre, így amint azt tapasztalják, hogy nincs meg a hátterük, maguk is elcsitulnak – legalább is egy időre.

„A fegyveresek nagy része én azt gondolom, hogy nem elvű talibán volt. Annak nagy részét megfenyegették, megvették és ezért hajtott végre támadásokat, tehát ebben a megélhetés nagyon sok szerepet játszott. Egy bizonyos réteget biztosan le lehet választani a felkelőkről. Azonban aki kisgyerekként úgy neveltek ki madraszákban, azt már biztos, hogy nem olyan egyszerű elviekben leválasztani. „¹⁰⁴

„Fő feladatukat sokkal inkább az képezte, hogy mutassák a katonai jelenlétet, inkább nyerjék meg a szíveket-és lelkeket, segítsék az adminisztráció felállítását, a gazdaság beindítását, segítsék azt az érzést kialakítani a helyiekben, hogy ez jobb lehet...Kabulban is használtuk a CIMIC-et, mert ez egy jó módszer arra, hogy picit „puhítsd” az ellenfelet, fellazítsd a társadalmi különbségeket azzal, hogy kapcsolatot teremtesz, akár ajándékok, adományok átadásával. A koncepció pedig működött, mert az így létrejött kapcsolatokról érkeztek információk, hogy esetleg készülnek valamire a felkelők, tudtak segíteni, volt kapcsolatuk a tálibok felé és így képesek voltak csökkenteni a feszültséget.”¹⁰⁵

A CIMIC és PSYOPS, INFOOPS a COIN műveletek egyik pillére, nélkülük nem lenne megvalósítható a lakosság bizalmának elnyerése. Sajnálatos módon a pozitív sikereket egy-egy meggondolatlan cselekedet könnyen semmissé tehet. Egy harcászati szinten elkövetett „hiba”, vagy túlkapás a média gyors reagálásának hatására könnyedén válhat stratégiai szintű problémává. A felkelők pontosan erre törekednek, ezért is beszélünk aszimmetrikus hadviselésről. Itt tehát az információ negatív hatásaira kell helyezni a hangsúlyt, mert ez esetben a biztonságot negatívan befolyásolja, ezért is kerül katonai szintre az ellene való védekezés és megelőzés. Élő példa, hogy az egy ideje már esedékes afgán-amerikai Bilaterális Biztonsági Megállapodást Hamid Karzai, az afgán falvakban tartott agresszív razziákra hivatkozva, nem írta alá, illetve ha más oka is volt erre, most jó alapot szolgáltatott a számára, hogy legyen mivel indokolni ezt a döntését. Egy probléma tehát több másikat hoz magával, aminek kezelése nagy figyelmet és körültekintést igényel az egyes katonától éppúgy, mint egy csoportparancsnoktól. Ennek fontosságára minden kint szolgálatot vállaló katonának rá kell jönnie, mert máskülönben bajtársai életébe is kerülhet egy „ballépése”, illetve akár a teljes misszió sikerességére is kifejtethet egyfajta negatív hatást. Jól példázza mindezt Farkas Attila százados megállapítása:

¹⁰⁴Nemes alez.

¹⁰⁵Benda László ezredes interjút lásd: Melléketek

„Akkor még fiatal fejjel egyébként maga a műveleti környezet civil része nem is foglalkoztatott annyira, sem a kulturális érzékenység. Később jöttem rá, hogy a PRT koncepciója az újjáépítésről szól, arról, hogy nyerjük meg a helyieket, őket kéne meggyőzni, hogy mi segíteni jöttünk, hogy nem ellenük vagyunk, hanem, hogy valamilyen szinten mellettük, ami csak úgy lehetséges, ha valamilyen szinten ismerjük a kultúrájukat és tiszteletben tartjuk.”¹⁰⁶

A magyar PRT 2013 márciusában fejezte be tevékenységét Baghlan tartományban. Az utolsó váltás parancsnoka Sipos Antal ezredes hajtotta végre az átadás-átvételt és zárta be végleg a PRT-PeK-et.

¹⁰⁶Farkas Attila százados interjútát lásd: Mellékletek.

A Magyar Honvédség 2007 áprilisától vesz részt a műveleti és tanácsadó összekötő csoport (Operational Mentoring and Liaison Team, OMLT) munkájában, a Khilagay-bázison. A feladatok végrehajtása ez esetben is az amerikaiakkal, az Ohioi Szárazföldi Nemzeti Gárdával közösen valósul meg. Ezen kívül az afgán különleges műveleti képességek fejlesztése, mentorálása is a NATO céljai között szerepel, amely tevékenységbe az MH Különleges Műveleti Csoporttal is bekapcsolódott 2009-től.

Az afgán biztonsági erők kiképzése már a kezdetekkor kiemelt feladatként jelentkezett a NATO stratégiájában, hiszen már 2006-tól megindultak a fegyveres csoportok lefegyverzésére és reintegrációjára tett kísérletek. Jelenleg az ANSF szinte minden tartományban átvette a felelősséget a biztonság szavatolására a „transition” – átadás ütemének megfelelően; létszámuk pedig 344. 500 fő. (Lásd: M1)

Bár minden Afganisztánban vállalt feladat megköveteli a különböző nációkból érkező kollégákkal való együttműködést, az OMLT-re ez hatványozottan igaz. A magyar katonák megállták a helyüket ezen a téren, sőt, hasznos tapasztalatokkal tértek haza, amely a későbbiek során kamatoztatható. Nemes alazredes így nyilatkozott erről:

„Ez nem egy ilyen papír alapú hadsereg lesz ezáltal, hanem tényleg meg tudjuk mutatni, hogy tudunk együtt dolgozni, tudunk tervezni. Nyilván képességünk annyi, amennyi, de ez politikai döntés kérdése, de az emberek képesek lesznek erre. Mindegy, hogy ez misszió, békefenntartás, mert amikor országvédelem miatt idejönne a NATO, - 5. cikkely alapján -, ugyanazokkal az emberekkel kellene együttműködni. Nyilván más jellegű feladatokat kellene végrehajtani, de hogy azt hogyan szervezzük meg, hogyan kommunikálunk, hogyan tudjuk ezt levezetni a döntéshozatali folyamatban, hogyan vezetünk, az többé-kevésbé hasonló.”

A kivezényelt magyar erők számának növekedése egyre indokoltabbá tette a logisztikai háttér megfelelő biztosítását, ezért Mazar-e Sharifba kitelepítésre került az MH Nemzeti Támogató Elem. Tovább haladva az időben újabb vezető nemzeti pozíciót tudhattunk magunkénak, ugyanis 2008 után 2010-ben is magyarokra bízta a KAIA műveleti irányítását. A repülőtérén többek között logisztikai, repülésirányítói, tűzszerészeti feladatokat kellett ellátni. 2012. október 1-ével pedig újabb hat hónapra vállaltuk el a nemzetközi repülőtér védelmét.

A MH PRT bezárását követően három műveleti elemmel képviseltetjük magunkat az OMLT-n kívül: MH LMCS – Logisztikai Mentor Csoport, MH NTE – Nemzeti Támogató Elem és MH AAT, amely Mi-17-es támadó helikopterek berepülésére oktatja az Afgán Légierő tagjait.

3.2

Összegzés és kitekintés

Az MDMP logikája szerint a PMESII-PT elemzői módszert alkalmazva részletes ismeretekhez jutottam Afganisztán komplex műveleti környezetéről, így képet kaptam arról, hogy milyen az aktuális helyzet, hogy mi a probléma. Ezt követően történő kapcsolódási pontok keresése útján világossá vált, hogy mely tényező melyik másikra van leginkább hatással, - előirányozva a későbbi tervezési folyamat ilyen módon való segítségét is. Majd a fő problémaforrások megjelölésével meghatározásra került a kívánt végállapot, - amely Afganisztán esetében hármas -, és ennek megfelelően azok az erőfeszítések, amik révén el kívánjuk érni ezeket. Egyrészt cél a felkelők kiszorítása Afganisztánból, másrészt Afganisztán biztonságának megteremtése, harmadrészt egy erős, jól működő, legitim afgán kormány felállítása. Az első cél elérését a lakosság számára nyújtott segítséggel kívánták elérni (infrastrukturális fejlesztések, életkörülmények, közszolgáltatások javítása – a megfelelő módon alkalmazott lélektani műveletek alkalmazása mellett -, a biztonság egy bizonyos szinten való fenntartását egy működőképes afgán biztonsági erő kialakítása révén igyekeztek megvalósítani, végezetül a központi kormányzat fennhatóságát a helyi szintű közigazgatás megerősítésével és a korrupció csökkentésével próbálták kiterjeszteni. Ezen elképzelésekhez rendelt hadműveleti megoldások az előző alfejezet során kerültek bemutatásra. Ide tartozik a COIN illetve a WHAM koncepción alapuló PRT-k, az ANSF állományának kiképzésére és mentorálására, ellenőrzésére létrehozott OMLT-k, AMT- és MAT-ok.

Afganisztán jövőjére prognózist tenni jelen tanulmánynak nem célja, ugyanakkor az ISAF sikerességének vagy sikertelenségének szempontjából lényeges kérdéseket nem lehet kikerülni.

Afganisztán komplex biztonságpolitikai környezetére megfelelő válságkezelési módszer kidolgozása sem lehet egysíkú. A 2001 óta tartó USA, majd NATO szövetséges csapatok által végrehajtott műveletek az idő haladásával folyamatosan változtak, formálódtak, éppúgy,

ahogy azt az aktuális állapotok megkívánták. A kivonás gondolata már 2011-ben megjelent az amerikai Afganisztán-stratégiában. Ennek megvalósítás érdekében kerültek végrehajtásra azok a mentoráló és kiképző, támogató műveletek, illetve máig folyamatban vannak - és várhatóan a kivonás 2014. december 31-i határidejét követően is jelen lesznek -, amelyekbe a Magyar Honvédség is bekapcsolódott. A kérdés természetesen az, hogy a 2014-es választásokat követően a két esélyes, Abdullah Abdullah vagy Ashraf Ghani megválasztása után aláírásra kerül-e az amerikaiakkal tervezett Bilaterális Biztonsági Megállapodás. Az Afganisztánban hátrahagyott, megközelítőleg 350.000 ANSF állomány a jelenleg is tapasztalható biztonsági körülmények fenntartására képes, bár sok múlik azon, vajon az új kormány mennyire lesz ereje a működésükhöz, működtetésükhöz szükséges feltételeket biztosítani. Másik nagy kérdés, hogy a gazdasági helyzet megoldatlanságára és a még mindig nagyarányú illegális tevékenységek felszámolására milyen lépések várhatóak, a majd működésbe lépő kormány, illetve a nemzetközi közösség részéről. Afganisztán geostratégiaiilag központi helyen fekszik, így érdekütközésekre lehet számítani, főként Pakisztán részéről, amely továbbra sem tekinti elrendő állapotnak Afganisztán stabilizálódását. Erre a helyzetre az Amerikai Egyesült Államoknak megoldást kellene keresnie, mert központi probléma a felkelői csoportok határon túli támogatása. Mindemellett a COIN koncepciót és azt a tényt figyelembe véve, hogy Afganisztán kérdése regionális okokból sem tekinthető megoldottnak, hosszú távú politikai elköteleződéssel kell számolni a nemzetközi közösségnek.

Elemzésem szempontjából lényegesebb azonban, hogy az ISAF misszió szerepét egyfajta szempontrendszer szerint kiértékeljem a koncepciók és az eljárások bevalóságának tekintetében.

A PRT esetében az egységesség volt a legnagyobb probléma. A NATO kevésbé határozta meg, hogy mik a fő céljai ezeknek a kitelepüléseknek. A fejlesztések csak tartományi szinten voltak koordinálva, így vannak projektek, melyekről a központi kormányzat nem is tud, ennél fogva fenntarthatóságuk és karbantartásuk is kérdéses. A Baghlan tartományban magyar vezetés alatt működő PRT leginkább gyors hatású projekteket tudott megvalósítani, melyek élettartama nem évtizedekre szól, de ez a többi tartomány esetében is igaz. Tehát további támogatásra, akár befektetések formájában is; szüksége van az országnak. A közigazgatás és az igazságszolgáltatás rendszere nem volt kellően alapos, kevés volt a civil szakértő, annak ellenére, hogy a „comprehensive approach” már 2006 óta a köztudatban él. Pozitívum viszont az ANSF állományának kiképzése és a közös műveletek, melyek a katonai szakma valódi, gyakorlati oldalát képezik az afganisztáni válságkezelési feladatoknak.

Tapasztalatokról mind szövetségi szinten, mind pedig a Magyar Honvédség szintjén beszélhetünk. Az együttműködést tekintve bebizonyosodott, hogy képes az állomány többnemzeti kötelékben, kis alegységek szintjén is teljesíteni és hiánytalanul ellátni feladatát. Hazai viszonylatban pedig számos olyan tapasztalat integrálódott a MH képességeibe, melyek előtte nem léteztek. Böröndi dandártábornok megfogalmazása szerint:

„Számunkra a tapasztalat feldolgozás azt az eredményt hozta, hogy katonai szempontból ez a művelet sikeres volt. A harcszabályzatunk ebben az időszakban került kidolgozásra, és a tapasztalat-feldolgozó rendszerben az ott összegyűjtött tapasztalatokat visszaforgatva beépítettük a kiképzésbe. Előtte például C-IED kiképzést nem folytattunk, a küldetés előtt MEDEVAC-ot nem vettük komolyan, mert hiszen nem volt rá szükség. Élesben tanultuk meg az aranyórának a jelentőségét. A katonák harctéri életmentő ellátását szintén tanultuk, de nem vettük komolyan, de az élet felkészített minket erre. A vezetési gyakorlatba beépítettük azokat az elemeket, melyek ott sajnálatosan megjelentek – haláleset is történt ebből fakadóan -. Rájöttünk, hogy a nem azért kell annyi tenni, hanem mert a biztonságunkat szolgálja. A rádiózavarást, rádiófelderítést ismertük, alkalmaztuk, de nem vettük annyira vészesen komolyan, mint ahogyan az élet rákényszerített minket erre. Pont szerencsénk volt egyébként, mert pont összeért a képesség készenlétének elérése a kinti műveleti készenléttel, a műveleti alkalmazással. Nagyon fontos volt a pilótánélküli repülőeszközök alkalmazása, mert megtanultuk, hogy mire jó és mire nem jó. Ezeket a gépeket az afganisztáni szerepvállalás miatt vettük meg, erre fejlesztettük ki és így visszük tovább. A tűzszerész kutyák képzése is ekkor indult be, ez a művelet ösztönözte ennek a képességnek a kialakítását. Tehát rengeteg olyan fejlesztés, képesség átalakítás történt a Magyar Honvédségben, amely máskülönben nem történt volna. De ide sorolható például a CIMIC-PSYOPS képesség is, amit ott tanultunk meg. Olvastuk a szakirodalmat, gyakoroltunk rá voltak elgondolásaink,... de élesben csak kint gyakorolhattuk.”

Összességében tehát elmondható, hogy az afganisztáni válságkezelés katonai szempontból történő végrehajtását tekintve sikeresnek bizonyult, ám hosszú távú politikai rendezését tekintve ezt már nem állíthatjuk biztosan. Az aszimmetrikus küzdelmet korunkban már bizonyíthatóan nem lehetséges kizárólag katonai eszközökkel sikerre vinni. Az afganisztáni műveletek alatt a kezdeti elgondolások mindig a műveleti környezet változásainak megfelelően alakultak, formálódtak át, egyre átfogóbban értelmezve a válságkezelés metódusát.

A Magyar Honvédség katonái feladatteljesítésük során multinacionális kötelékekben, extrém körülmények között szereztek fontos gyakorlati tapasztalatokat. A különböző alakulatok kö-

zötti együttműködésben bizonyították rátermettségüket, ami nem csak presztízszük növekedéséhez, hanem saját önbizalmuk növeléséhez is hozzájárult. Meglátásom szerint az ISAF misszióban vállalt szerepvállalásunk befejeztével tovább kell vinni ezeket a tapasztalatokat, a megszerzett tudást, beépítve a kiképzésbe, a felkészítésbe, amely folyamat már kezdetét vette. NATO tagságunk okán elengedhetetlen a felzárkózás, illetve azon viszonylag új, vagy fiatal képességeknek az elsajátítása, fejlesztése, amelyek a külszolgálatok alatt nyertek jelentőséget. (Például CIMIC, PSYOPS, C-IED képességek). Annak érdekében, hogy a NATO csatlakozással együtt járó követelményeknek meg tudjunk felelni, elengedhetetlen, hogy a válságkezelési műveletekben alkalmazott új eljárásokat és módszereket elsajátítsuk és magabiztosan alkalmazzuk.

Elemzésemben használt nyolctényezős modell új megközelítés, amely eddig nem került alkalmazásra a Magyar Honvédség külföldi szerepvállalásait érintő tervezési folyamatok, valamint a hadműveleti területek kiértékelése során. Saját elgondolásom szerinti bővítése és strukturálása pedig megmutatja, hogy számos lehetőség rejlik a PMESII-PT elemzői modell alkalmazásában.

Korom Ferenc dandártábornok

HVK Hadművelési Csoportfőnökség

csoportfőnök

1. PRT-6 során vállalt szolgálata alatt milyen körülmények fogadták Önöket Afganisztánban?

Lényeges azt tudni, hogy 2009-ben teljesen más struktúrával dolgoztunk, mint jelenleg. Ugyanúgy régiók voltak, mint most 2014 végéig, amikor az IASF befejezi tevékenységét, azonban ezeket a régiókat nem az afgánok hozták létre, hanem maga a szövetség, a NATO és ezeket az afgánok nem is ismerik el. Ismerik a járásokat, a tartományokat és náluk itt ez be is fejeződött. Tulajdonképpen a régiókat a nemzetközi szövetség alakította ki; amelyek alapján sokkal könnyebb volt az országot részekre tagolni, ezen kívül arra is szolgált, hogy a vezető katonai nemzetek fennhatósági körzetét be tudják azonosítani. Az Északi Régió, ahol a Magyar Honvédség is szolgálatot teljesített, jelesül Baghlan tartomány, amelyet Afganisztán kenyeres kosarának is neveznek, mivel javarészt mezőgazdaságból élnek ott az emberek. 2009-ben sokkal kisebb volt a szövetséges erőknek a létszáma, azoknak a tagozódása, elhelyezkedése a régióban, illetve az általuk képviselt erő is sokkal kisebb volt, mint 2009 végén, 2010 elején. A lényege ennek pontosan az, hogy a biztonsági körülmények tették azt szükségessé, 2009 végén, 2010 elején, hogy amerikai erők telepítsenek az ország több régiójába, nem csak az amerikaiak által vezetett régióba. 2009-ben a magyarok mellett, még az RC-N vezető nemzete Németország – a legnagyobb katonai potenciált adta -, és több kisebb nemzet járult hozzá ehhez. Összességében azt tudom mondani, hogy a biztonsági helyzet sokkal labilisabb volt és tekintve azt, hogy sokkal kisebb NATO erő állt rendelkezésre, természetesen sokkal nagyobb teret kaptak az ellenállók. A másik, ami még meghatározó volt, hogy gyakorlatilag afgán biztonsági erő nem is volt, hiszen 2009-től kerültek felállításra és kiképzésük megkezdődött. 2009-ben történt szintén, hogy a magyar tanácsadó csoport, az OMLT kitelepült Baghlan tartományba. Kabulban egy validálási tevékenységet követően kapták meg annak a tartománynak a biztonságának a garantálását.

2. Érték e olyan élmények, hogy a nemzeti korlátozások, illetve a mandátum hátrányosan érintette az állományt?

Én azt gondolom, hogy ez sokszor parancsnok, vagy vezető függő. Nekem nagy szerencsém volt, hogy tavaly – mint az RC-N törzsfőnöke -is ugyanazzal a parancsnokkal szolgálhattam, mint 2009-ben, Vollmer tábornokkal, aki nagyon jól értette, hogy mit jelentenek a nemzeti korlátozásokat. Igazából már a műveletek tervezésénél is nagy figyelmet fordított erre, illetve ahogy a műveletek folytak, nyilván figyelembe véve ezeket a korlátozásokat, került bevonásra a PRT. Viszont ez nem mindig tervezés függvénye. Pontosán a PRT-6 állománya volt az, aki 1956 óta alegységkötelékben tűzharcot vívott az ellenséggel.

3. Mit gondol, az ANSF tudja majd a biztonságot garantálni a megfelelő szinten, miután a szövetséges csapatok kivonulnak az országból?

Szerintem, ha a biztonsági helyzetet nekik kellene megalapozni az már régen rossz, nekik azt már nem kell megalapozni, hiszen az már megtörtént. Van egy 364.000 fős nemzeti biztonsági erő, ami több pillért foglal magában, kezdve az állambiztonsági szervezetektől, a határrendészeti erőkig nevezzük ANSF-nek őket. Azt gondolom, hogy a jelenlegi felszereltséggel, a jelenlegi struktúrájukban és kiképzettségi szintjükön egy alapvető biztonságos Afganisztánt tudnak szavatolni. De nyilván mást jelent az európaiak számára a biztonság, mint Kabulban, mondjuk a Zöld zónában. 2013 szeptemberében, amikor eljöttem Afganisztánból, és most is azt mondom, hogy jelen pillanatban az afgán biztonsági erők képesek szavatolni egyfajta biztonságot, ami nagyon fontos Afganisztán népének. Ugyanis, ha ők elégedettek azzal a minimális biztonsági szinttel, akkor előrébb lehet lépni a gazdaság, az oktatás, vagy egyáltalán a közigazgatásnak a megszilárdítására. Azt gondolom, hogy ezt tudják szavatolni. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az április 5-i elnökválasztások. Nyilván nem azt kell várni egy elnökválasztáson, hogy incidensre nem kerül sor, nem erről van szó. Nekem volt szerencsém 2004-ben Irakban

szolgálni, amikor azt mondtam, hogy az új iraki hadsereg nem lesz képes a biztonságot garantálni, és mégis képes. Most is két eléggé nagy erejű pokolgépet robbantottak Irakban, de ettől függetlenül van működő közigazgatás, működő biztonság; hogy annak a szintje milyen, arról lehet vitatkozni, de nyilván az elvárás is más.

Ezek szerint Ön sikeresnek tartja a NATO műveletét?

Igen, teljes mértékben, a biztonság szavatolása szempontjából. Az alapvetően kitűzött cél, amikor az ISAF misszióját létrehozták és kiterjesztették fennhatóságát a teljes országra vonatkozóan, azzal a jelszóval, hogy márpedig az al-Kaida és egyéb más terrrorszervezeteknek fel kell számolni a „safe heaven”-jeit, illetve magát a tálib mozgalmat. Én azt gondolom, hogy ez akkor is egy túlzó, grandiózus terv volt, ugyanúgy, ahogy azt mondom, hogy ezt nem lehet felszámolni, mert ez benne van magában a társadalomban, magában a vallásban, az emberekben. Ilyen célt talán nem is szabad támasztani, és nyilván nem is tudták végrehajtani. Viszont visszaszorítani épp annyira sikerült visszaszorítani, hogy ez is egy jó jel arra, hogy a biztonságot lehet szavatolni.

2009-ben gyakorlatilag Baghlan-i Jadid-ban volt olyan a biztonsági helyzet, hogy akár az egész járást átvehették volna a tálibok. Ott olyan helyzet alakult ki, hogy nem hogy a választások alapvető biztonságát nem lehetett szavatolni, de rendes háború folyt. Akkor senki más nem állt ennek a biztonság szavatolásának az oldalára, illetve lehetőségként csak a szövetséges erők álltak. Most már van egy afgán biztonsági erők, akik tudják a szavatolni biztonságot egy alapvető szinten és láthatjuk, hogy ég és föld a különbség.

4. Mit gondol a NATO COIN koncepciójáról? Afganisztánban mennyire bizonyult ez sikeresnek?

Az egy alapvetően téves eszme, hogy az újjáépítés egy katonai feladat. Az átfogó megközelítés az az ISAF feladat közben alakult ki, mégpedig azért, mert nem állt semmilyen más erő rendelkezésre, a szövetséges erőkön kívül, amely az újjáépítési feladatokkal is foglalkozott volna. A nemzetközi szervezetek, civil NGO-k tehették volna, akik a biztonsági körülmények miatt nem jelentek meg akkor a területen. Nagyon szorosan összefügg a biztonsági helyzet és a közigazgatás, a kettő mindig hatással van a másikra. Addig nincs közigazgatás, amíg nincs megfelelő biztonság és addig nincs biztonság, amíg nincs egy alapvető működő közigazgatás. Azt gondolom, hogy elfordulva egy kicsit attól, hogy úgy próbáljuk megnyerni az ISAF ügyének a társadalmat, hogy építünk nekik mindent, hanem e helyett egy kicsit ideológiailag a szívekre és a lelkekre ráhatni, hogy márpedig minket kell támogatni, mert a nélkül nem lesz fejlődés az országban, én annyira nem tartom sikeresnek. Hogy pozitív változás legyen, az elsősorban a biztonsági környezet javulásától függ.

2009-ben nem volt közigazgatás, volt egy korrupt, személyesen az elnök által kijelölt vezetői réteg, akik vagy családtagok, közeli jó barátok voltak. Ezek a fejlesztési pénzeket, illetve a közigazgatásra szánt összegek jelentős részét, mint egy feneketlen kút, el is nyelték. Én azt gondolom - és itt rá is lehet mutatni -, hogy afgán emberek okosak, mert rájöttek arra, saját hibájukra, hogy ez így nem fog működni. Igény támadt a rátermett vezetők kiválasztására. Érdekessége ennek az hogy míg 2009-ben ennek a teljes hiányát tapasztaltuk és próbáltuk a saját fejünk után, a magunk gondolkodásából adódóan elsősorban fejlesztési munkákat végezni, menni egyfajta irányba és permanensen követni azt váltásról-váltásra. Ahhoz képest elértünk odáig, hogy most már van egy olyan vezető közigazgatás, amelynek van saját gondolata. Nem ledegradálva az afgán népet, ezeknek az embereknek a történelem során mindig megvolt a saját törzsi vezetőjük, aki megmondta, hogy mit csináljanak. Egy ilyen múlttal rendelkező népnek nagyon nehéz a gondolkodását megváltoztatni és a demokráciát elfogadtatni. Bár történtek pozitív jelek, tehát mennek már abba az irány, hogy saját maguk akarják eldönteni, hogy merre akarnak haladni, és azt is tudják, hogy miként akarják azt elérni. Azt gondolom, hogy ilyen szempontból a PSYOPS, INFOOPS tevékenysége sikeres volt a szövetség részéről.

5. Ön hogy vélekedik a felkészítés Magyarországon teljes képet mutat, úgy hogy a NATO tapasztalatok beintegrálódnak, vagy van esetleg hiányérzete valamivel kapcsolatban?

Nekem ebből a szempontból csak pozitív tapasztalatom van. Mi magyarok, ha lehet ezt mondani, ezt is sokkal jobban csináljuk, mint bárki más a világon. Mi nem fennhordott orral, nem nagyképpően „nekünk sokkal hosszabb csövű fegyverünk van, mint nektek, tehát innentől kezdve majd mi megmondjuk hogyan kell”. Bennünk, a magyar katonákban benne van az az érzékenység, amely akár a vallási, egyáltalán a kulturális érzékenység, amivel ezeket a dolgokat nagyon jól tudja kezelni. Tehát nekem nem kellett külön felhívnom az állomány figyelmét, hogy most ramadán van, és így ha lehet és mondjuk megy egy LMT feladatot, akkor ne egyél, ne igyál, úgy hogy

az látható legyen az afgánok számára. A magyarok ezt tudják, a magyaroknak ehhez érzéke van. Más nemzeteknek már kevésbé. Nem véletlen, hogy a magyarok elleni támadás, vagy a gyűlölet, vagy a rosszindulat az sokkal kevésbé volt érzékelhető, legalább is, amikor én kint voltam 2009-ben, mint mondjuk más nációk katonáival szemben.

6. Parancsnokként mi volt a legnagyobb kihívás Afganisztánban?

A legnagyobb kihívás, az, hogy egyrészt fel tudjunk készülni az elnök és tartományi választásokra, a másik pedig, hogy sokkal kisebb erővel és katonai képességekkel, akár mint PRT, vagy akár mint az Északi Régió, azokkal is biztonságosan végre tudjuk hajtani a feladatokat. E mellett, hogy ezt biztonságosan meg tudjuk oldani, az, hogy minden katonát épségben hazahozzak, tehát veszteség nélkül végezzük el a feladatokat. Ehhez minden katonában hét hónapig nagyon-nagyon magas szinten fenn kell tartani az éberséget és a veszélyérzetet, mert akinek nincs veszélyérzete, az meghal.

7. A Baghlan tartományban elegendőnek bizonyult a rendelkezésre álló állomány?

A parancsnokok mindig azt mondják, hogy sosem elég az az állomány, aki kint van, mert milyen jó volna még több. Én mégis azt gondolom, hogy amennyi pénzünk volt nekünk a fejlesztésre, amilyen biztonsági körülmények között dogoztunk és amilyen technikai eszközeink, fegyverzetünk és képességeink voltak, én azt gondolom, az az állomány, amely rendelkezésre állt, az elégséges volt.

8. Visszaemlékezve milyen volt az együttműködés a többi nemzettel?

Szoktam mondani, hogy a vita mindig előrébb viszi a dolgokat. Súrlódások tehát ugyan voltak, de azok sosem fajultak kifejezett veszekedésig, tehát közösen azért mindig mindent meg tudunk oldani. Én büszke vagyok arra, hogy olyan német parancsnokkal szolgálhattam, olyan akkori régió vezetéssel, akik pedig kint a területen együttműködtek velünk, én soha egy rossz szót nem hallottam. Ha ők azt mondták, hogy ez jó volt, akkor az úgy is van, mind az amerikaiak, mind a németek részéről.

9. Műveletek előtt, illetve a feladatvégrehajtás előtt melyek voltak azok az információk, amiket elsőkézből szeretett megkapni?

Először is egy kicsit más rendben dolgoztunk, mint egyébként a normál napi rutin. Én minden reggel tartottam egy úgynevezett biztonsági értekezletet, amikor elemeztük az éjszaka beérkezett információkat a már meglévővel és a legfrissebb információkkal ahhoz, hogy ott helyben el tudjam dönteni, hogy az aznapra, vagy a következő napra tervezett feladatot végrehajtsuk, vagy ne. Történt bizony olyan, hogy az éppen beérkezett információk alapján töröltem egy feladatot.

A HUMINT erőket mennyire tudták kint alkalmazni?

Kitűnően! A technikai felderítő információkat nagyon jól kiegészítették azok a HUMINT forrásból származó információk, amelyek alapján egy vezetőnek könnyebb volt döntést hozni.

10. Műveletek tervezésekor, végrehajtásakor alkalmaztak misszió analíziseket?

Minden egyes művelet előtt, tervszerűen végre kell hajtani. Semmit nem lehet rutinszerűen csinálni, még ha jellegéből adódóan hasonló műveletek kerülnek végrehajtásra, akár azonos helyen, akkor sem lehet elsikkadni a felett, hogy újra és újra át kell gondolni. Ráadásul, ha már tapasztalatunk van benne egy előző művelet végrehajtásából, akkor azokat is össze kell gyűjteni és felhasználni a következő tervezés során.

Budapest, 2014. április 14.

Böröndi Gábor dandártábornok
MH ÖHP
Szárzsföldi haderőnem főnöke

1. 2003-ban, mint műveleti főtiszt vett részt az afganisztáni ISAF műveletben. Mi volt a feladata?

A MH szerepvállalása 2002-ben kezdődött meg; pontosabban az év szeptemberében érkezett meg a felkérés Magyarországhoz, hogy vegyen részt az ISAF műveletben. Ebben az időszakban, az első lépések eredményeképpen Potsdamban egy összekötő tiszti beosztás került létrehozásra, a német operatív parancsnokságon. Ennek legfőbb célja az volt, hogy megvizsgáljuk, milyen lehetőségeink vannak. 2002 decemberében a MH egy szemrevételező csoportot küldött ki, érdekes módon a később be nem váltott ígéretként, Kandahar térségébe. A csoport a „Vörös Skorpió” zászlóaljat látogatta meg. Nagyon alapos, részletes elemzés készült, de ekkor már a döntés megszületett, hogy mi nem a OEF-ban veszünk részt, - amely egyébként a Kandahar-i zászlóaljjal történő szerepvállalás részét képezte volna -, hanem az ISAF műveletben. Én abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy abban az időszakban én voltam az összekötő tiszt Németországban. Az ISAF művelet kidolgozása ebben a történeti időszakban nagyon érdekesen alakult: először egy ör- és biztosító századod ajánlottunk fel Kabulban, hozzá megfelelő törzstisztekkel. Amire azonban december hónapban megtörtént a szerepvállalás, ez átalakult – a fejlesztések kapcsán -, egy egészségügyi csoporttá, a német tábori kórházban, az akkori német parancsnokságon, pár törzstiszti beosztással. 2003. januárban kijelölésre kerültem hadműveleti főtiszti beosztásba, Kisfaludi Tamás kollégámmal együtt, első magyar katonaként teljesítettünk szolgálatot a hadműveleti területen. A felkészítés, kiképzés követelményei nagyon távol állnak a mai naptól, hiszen ekkor az egyetlen, amit biztosan el tudtak nekünk mondani a kollégák, hogy Afganisztán veszélyes hely, a tálibok ellen kel harcolni és fel kell készülni minden fajta tevékenységre, de ezen túl semmilyen egyéb információ nem állt rendelkezésre. Az oltások is rohamszerűen kerültek beadásra, kaptunk malária elleni gyógyszert, amiről azt sem tudtuk, hogy hogyan és miért kell szedni. Érdekesség volt, hogy a mostani porvédő szemüvegek helyett hegesztő-szemüveggel kerültünk ellátásra, amit ugyan vissza is küldtünk, mert nem kellett. Kabulba érkezve kerestünk egy járatot, amivel leutaztunk a német szektor-parancsnokságra, onnan hét nappal később átszállítottak a főparancsnokságra, és még a török ISAF-2 vezetése alatt kezdtem meg a hadműveleti tevékenységem. Ezt követően az ISAF-3 műveletben az első német-holland hadosztály törzse, mint irányító szervezet váltott fel, ekkor ez még egy nem NATO parancsnokság volt és nem NATO irányítású művelet volt.

Ebben az időszakban, 2003-ban az ISAF művelet Kabutra terjedt ki nappal, éjszaka bizonyos körzetekre, ahol meg tudtunk jelenni. Egyébként vidéken például, ahol mi is voltunk, sem a kormánynak, sem az ISAF-nek hiteles információi nem voltak. E mellett a tálib ellenes műveletek zajlottak – amerikai vezetéssel - az országban (Operational Enduring Freedom – OEF), ami jogilag teljesen elvált, az ENSZ felhatalmazása alapján működő ISAF tevékenységétől. Miután ebben az időszakban, 2003-ban még rengetek terrorista-ellenes művelet zajlott, nagyon szorosan együtt kellett működnünk; nem lehetett pontosan tudni, hogy kit, mikor, hogyan és kinek a felelősségi körzetén fognak kiemelni. Világos volt a nemzetközi szabályozók és a megkötött egyezmények alapján, hogy Kabul és annak közvetlen környezete ISAF felelősségi terület, azon túl pedig az USA által vezetett többnemzeti koalíció tevékenykedik a tálibok ellen. Ebben az időszakban ez azért összekeveredett, ugyanakkor rendelkezésre számottevő erő nem is volt jelen. 2003 első felében került kidolgozásra a PRT koncepció. Érdekes, hogy az első időszakban az amerikaiak ezt nem használták másra, mint pár hónapra letelepítettek embereket, megfelelő pénzmennyiséggel a településekre, azok felmérték, hogy milyen kihívásokra kell felkészülni, milyen a környezet, majd a feltételezett ellenállókát kiemelték a területről, majd helikopterekkel elszállították őket, mellyel a PRT befejezte a tevékenységét. Kvázi egy amerikai hírszerzési forrásnak a legális megjelenését szolgálta és biztosította, és később vált azzá, amihez egyébként a későbbiekben mi, magyarok is, csatlakoztunk.

2004-ben vette át a NATO az egész országra kiterjedően a művelet irányítását. Mondhatjuk azt, hogy Afganisztánt térképről ismerte az ISAF, mint említettem összekötői sem voltak, információi sem és a felelőssége is csak Kabutra és környékére terjedt ki. Ezért is mondják, hogy „Kabulisztán”, ami arra utal, hogy aki kezében tartja a fővárost, azé a hatalom. Tehát az ISAF is Kabul, illetve a Karzai kormány erősítését kívánta megteremteni; kiképző, közreműködő erőként jelent meg. Csak később nőtte ki magát NATO műveletté.

Ez az időszak az iraki konfliktus kapcsán is érdekes, hiszen 2003 márciusában indult meg a művelet. Amerika gondolatmenete valószínűleg úgy épült fel, hogy Irakot a befolyásuk alá helyezik, a NATO pedig Afganisztánnal foglalkozzon. Később az élet bebizonyította, hogy Afganisztánra nagyobb erőfifjést kellett vol-

na fordítani. Mikor az iraki műveletek befejeződtek, akkor a hangsúly áthelyeződött Afganisztánra. Tehát 2006-2007-ben indult el a több mint 100.000 fős amerikai és szövetséges erők szerepvállalása, az ország régiókra osztása, a szíves és lelkek megnyerése koncepció kialakítása, maga a PRT-k felállítása. Most pedig azt láthatjuk, hogy a misszió képe újra átformálódik.

2003-ra visszatérve, a biztonsági környezet teljesen más volt. Ekkor török vezetés alatt valósult meg a katonai jelenlét Kabulban és a környező járásokban. Még nem vették olyan komolyan az önvédelmi eszközök használatát, annak ellenére, hogy több öngyilkos támadás is történt, például a német katonákat is ekkor érte támadás, több tíz halott volt és sérültek, sőt a táborba is belőttek rakétával. Összességében ez egy nagyon érdekes, kihívásokkal teli időszak volt. Érdekes volt például megfigyelni a nemzetközi segélyszervezetek, és az ENSZ munkáját a térségben, melyek már ekkor is jelen voltak, bár a biztonságos környezet hiányzott a munkavégzésük mögül.

2. Ön szerint a COIN koncepció mennyire volt a gyakorlatban is megvalósítható? Ez egy működő koncepció Ön szerint?

Önmagában ennek az irodalma visszanyúlik a XIX. századra. A franciák is próbálkoztak vele Algériában, illetve Indokinában is. Alapjait egy francia tábornok rakta le, aminek lényege, hogy a helyi lakosság megnyerésén keresztül tudjuk lokalizálni és leválasztani az ellenállókat. Petreus tábornok ezt Irakban nagyszerűen tudta alkalmazni. A koncepció mögött egyrészt állt egy óriási elméleti tudás, másrészt megkapta a megfelelő mértékű támogatást, harmadrészt megtalálta azokat a kulcsszereplőket, törzsfőnököket, törzsi vezetőket, ami alapján sikerült a nemzetközi al-Kaidáról leválasztani az irakiakat. Tehát ott az al-Kaidát más országok betelepültjei adták, másrészt a szunniták és síiták szétválasztása is segítette a munkát. Irakban ez a koncepció ezek alapján elérte a célját.

Ezt próbáltál adaptálni Afganisztánban, ahol azonban teljesen más környezetbe került Petreus tábornok, a koncepció és maga a gondolkodásmód is. Mielőtt kineveznék a tálibokat ellenállónak vagy terroristáknak, onnan kell megközelítenünk a kérdést, hogy mindig a nézőpont határozza meg az álláspontot. Afganisztánban abból a közösségből nőnek ki az ellenállók, akik a társadalom szerves részét képezik. Innen kiválasztani az felkelőket egy igen körülményes, nehézkes feladatnak látom. Afganisztán történelme során mindig valakivel szemben határozta meg önmagát. Ennek az országnak nem volt egy egységes kultúrája, egy magasan képzett elitje, egy jól képzett oktatási rendszere, egészségügyi ellátó rendszere, infrastruktúrája. Míg visszautalva Irakra, ott magasan kiképzett, Nyugat-európában szocializálódott szakemberek voltak, jól képzett, fegyelmezett hadseregük, rendvédelmi erejük volt, ezáltal jobb közbiztonságuk is, magasabb életszínvonal volt, ami azért lényeges, mert tudtak megfelelő erőforrásokat biztosítani az egyes területek működtetésére. Afganisztán sosem rendelkezett ilyennel, tehát azért sem működött ez az elgondolás. Ráadásul egységes nemzettudatuk sincs, nincs olyan, hogy „az afgánok”, és abból kifolyólag, hogy mindig valaki ellen határozták meg magukat, egy vastag fal van, amit nagyon nehezen lehet csak áttörni. Ez az áttörés lényegében nem is valósult meg. Attól függetlenül, hogy az egykori szovjet megszállás és a NATO között ideológiai eltérés húzódik, nem látom a Szövetség koncepcióját, mert a gyakorlati megvalósítás között sok különbséget nem lehet észrevenni.

Több évszázados fejlődést nem lehet átugrani, tehát egy törzsi berendezkedésből nem lehet demokráciát csinálni úgy, hogy közben a köztes lépéseket átugorjuk.

2003-ban szerveztük például az első nőnapot, amikor is egyetlen nő volt jelen, a nőügyi miniszter, rajta kívül pedig a családfelek, akik mondták, hogy adjuk oda nekik az ajándékot, majd ők továbbítják az asszonyoknak. Attól függetlenül egyébként, hogy ugyanazok a jogosítványok vonatkoznak a nőkre is, mint a férfiakra, attól még az ő kultúrájuktól ez idegen. (Ezt egyébként az ISAF-el összeköttetésben dolgozó hölgyek mondták el.) Számukra sok szabály, magatartás nem éli meg a megvalósítás vagy megalázásnak.

A COIN tehát, mint elmélet részleteiben jól működött, de csak ettől várni a sikert, az nem járható út. Az ISAF egyébként nagyon jól határozta meg magát, mint biztonsági és közreműködő erő, hiszen ennek lényege, hogy mi a másodlagos szereplők vagyunk. Elsősorban az afgánoknak kell elérni a megfelelő életszínvonalat, megteremteni a közbiztonságot, kiépíteni azt az állami intézményrendszert, amiben élni és működni tudnak. Nekünk ehhez kell a támogatást nyújtani és nem helyettük megtenni.

A 12 év nagy előnye, hogy egyébként a nagy veszteségek, amiket az ISAF vagy afgán csapatok is elszenvedtek, nem volt hiábavaló, hiszen a helyinek adtak egy bizonyos mértékű megnyugvást, egy bizonyos fajta közbiztonságot, láttak valamifajta jövőt, látták, hogy másképp is lehet élni. DE a másik oldalról az az állami intézményrendszer, az a jól képzett közigazgatási szakembergárda még csak kialakulóba van, ami ezt az országot ezen át tudná segíteni. A másik, ami még nagyon fontos, az a munkahelyteremtés. Ezen a területen nem sikerült előrelépni, ott nemzetközi cégek nem jelentek meg, önálló afgán vállalkozásokból nagyon kevés indult be. Magát a munkaerő piaci foglalkoztatást nem sikerült megoldani, ami pedig a társadalmi élet alapját képezi.

3. Mit tart külszolgálatá alatt a legnagyobb kihívásnak?

A legnagyobb kihívás a biztonsági helyzet, amit nagyban meghatározott az, hogy éppen kivel, miről lehet tárgyalni és hogyan. Mivel a belső hatalmi struktúra mindig átalakult, nem jutott át a központi akarat a helyi kormányzókra keresztül. Mindig változtak a kulcsszereplők, mindig más emberrel kellett tárgyalni. Ezért szükség volt egy nagyon erős felderítésre, amit az ebben élen járó HUMINT szakembereink biztosítottak számunkra, akik fel tudták térképezni egy-egy járásnak a vezetőit és azok informális háttérrendszereiről információkat gyűjtöttek, ami nagy segítségünkre volt. Rá kellett jönnünk, hogy a kitűzött céljainkat hogyan tudjuk aprópénzre váltani. Munkánk során azt tapasztaltuk, - az ISAF részéről, globálisan -, hogy Európában nem elfogadható eszközökkel is megpróbálják a saját biztonságukat szavatolni.

4. Az információ megosztása mennyire működött gördülékenyen a NATO keretein belül, illetve az afgán hatóságokkal?

Alapvetően NATO tagállamok vettek részt a műveletben, de más államok is bekapcsolódtak, mint Új-Zéland, vagy Ausztrália. Hamar rájöttek, hogy az információ megosztása szükséges. Afganisztán stratégiai pozíciót foglal el a világ térképén, de önállóan senki nem fog tudni boldogulni. Tehát az információ megosztása elemi érdeke mindenkinek, annak érdekében, hogy a helyi lakosok és a katonák, illetve a polgári alkalmazottak biztonságát megvédjük és megóvjuk. Ennek érdekében volt egy információ áramlás a nemzetek között, senki nem sajnálta az időt, pénzt, hogy az információkat eljuttassa és közkinccsé tegye az arra hivatott szervek körében. Mindemellet minden államnak megvannak a maga stratégiai érdekei is, éppen ezért annak mentén volt aki megpróbált politizálni is és információt gyűjteni, de alapvetően minden állam a saját kontingense biztonságát igyekezett ilyen módon garantálni.

Az, hogy a NATO ezt a műveletet végre tudta hajtani, én azt gondolom, hogy egy nagy fegyvertény. A katonák számára a sikert nem abban kell mérni, hogy politikailag sikert értünk-e el, mivel ami politikai kategória, az a katonákat nem kell, hogy érintse. Az viszont, hogy a NATO képes volt légihidat, utánpótlást, műveleteket, különleges műveleteket, a légi támogatás és szárazföldi erők tevékenységeinek összehangolását, irányítását, parancsnoki munkát olyan módon történő összehangolását megvalósítani, hogy az effektív legyen, mindemellet kiképző missziókat is végrehajtani, én azt gondolom, hogy az mindenképpen siker. Olyan tapasztalatokra tett szert a NATO, globálisan, önmaga és egyes nemzetek is, így a Magyar Honvédség is, amit máshol, más környezetben, élesben, nem tudott volna megszerezni. Tehát katonailag sikeresnek értékelem, arról döntené viszont, hogy politikailag mi lett a vége, az a politikusok dolga, nem pedig a katonáké, hogy ezt értékeljék.

5. Egyetért-e azzal a véleménnyel, hogy amennyiben a harcoló alakulatokat kivonják 2014. decemberével Afganisztánból, újra felerősödik a tálibok aktivitása és polgárháborús helyzet alakul ki?

A kérdés először is az, hogy mit értünk polgárháború alatt. Klasszikus értelemben véve ellenérdekelt felek, - mint mondjuk Ukrajnában -, közötti állapotok mentén történik a konfliktus kiéleződése, amit fegyveres erővel próbálnak megoldani. Afganisztánban ilyen szempontból ellenérdekű felek lehetnek a különböző frakciók, törzsek, nemzetiségek, akik mindig küzdöttek egymás ellen. De miért is érdekes Afganisztán? Véleményem szerint azért, mert stratégiai kulcspozíciójú területen fekszik és amiért a NATO számára érdekes, az Pakisztán, amely tulajdonképpen egy széthullott állam, amit a hadsereg tart össze, ami ha önmagában még nem is tragédia, de az már sokkal inkább aggasztó, hogy atomfegyvere van. Emellett ott van India, amely Pakisztánnal határos és akinek nem érdeke, hogy Pakisztán ebben a formájában széthulljon és az atomfegyvere ellenőrizetlenül maradjon, de maga is atomhatalom. A Hindukusnál tisztán látszik Kínának a

megjelenése, alulról edig Herat vonatkozásában ott van Irán. Ezek alapján tehát, aki Afganisztánban pozíciókat foglalt el, erőket állomásoztat, az bizonyos fajta kontrollt tud a térség fölött gyakorolni. Pakisztánnal a fő probléma még, hogy vannak törzsi területei, melyeket képtelen kontrollálni. Az elmúlt időszakban nem erősödött és nem javult a polgári kormányzat és a NATO és az USA közötti viszony, hanem inkább folyamatosan romlott. Most már ott tart a pakisztáni politika, hogy nem is akarja kontrollálni ezeket a kieső területeket, tehát innentől kezdve az a biztonságos környezet, ami kell egy ilyen gerilla mozgalomhoz, az adott. Ideológiákba nem mennék bele, hogy kit miért nevezünk terroristának vagy felkelőnek. Mondjuk a tálibok azért váltak azzá, amivé, mert elkövettek egy olyan cselekményt, amit nem lehet megbocsájtani, habár egyébként amikor ezt korábban megtették, akkor senki nem csinált belőle ügyet - amíg nem léptek ki az ország határain belül -. Egyébként a táliboknak annyi közülük volt a terrortámadásokhoz, hogy bújatták Osama bin Ladent, együttműködtek az 55. dandárral. Ha visszaemlékezünk, akkor pedig azt látjuk, hogy a jelenlegi elnök, Karzai a tálib kormány külügyminiszter-helyettes. Tehát semmi sem fehér és fekete Afganisztánban. És hogy a jövőre kitekintsünk, ha megnézzük az erős emberek megmaradtak. Dosztum megmaradt, Heratot továbbra is az Iszmai Khan féle család uralja, Karzait Kandahar és térségében a pastuk roppant erősek, Hekmatyar, aki évtizedek óta kulcsszereplő Afganisztánban a mozgalom élén van még mindig; ezek a hatalmak egymásnak fognak feszülni, a kérdés csak az, hogy miért és mi lesz ennek a végkifejlete. Egységes afgán nemzettudatról nem beszélhetünk, tehát felmerülhet a kérdés, hogy pastuk szeretnének elszakadni pakisztáni diaszpórájukhoz. A helyi hadurak tevékenysége, uralma, véleményem szerint, a központi hatalom hiányában tovább folytatódik, amelyet a NATO korlátozni ugyan tudott, de megszüntetni az soha nem; ez fog felerősödni. A kérdés az, hogy az afgán hadsereg mikor és ki mellé fog állni. A szovjetek kivonása előtt a mudzsahedin mozgalma egyetlen csatát se nyertek meg, csak a háború végén. Tehát a központi hadsereg azért erős volt és felkészült. Amíg volt központi vezetés Najibullahnál és meg nem gyilkolták, addig ellen tudott állni a mozgalomnak. Az a kérdés, hogy ki lesz az új elnök, neki milyen elképzelése lesz Afganisztán jövőjéről, valóban az egész ország elnöke akar lenni, vagy csak egyes népcsoportok, törzsek érdekeit fogja képviselni és mennyire tudja majd megnyerni magának a hadsereget és a rendőrséget. Ha a NATO által felállított és létrehozott erőszakellenes struktúra, működőképes lesz és engedelmessékedik a központi kormányzatnak, akkor hosszú évekig ellen lehet állni az felkelők tevékenységének. Amennyiben nem, akkor a hadurak fogják sorban befolyásuk alá vonni az egyes területeket és azzal együtt a hadsereget és a rendőri erőket és az egyéb más fegyveres testületeket, amiket létrehoztunk. Polgárháború itt inkább a törzsi konfliktusok és a különböző érdekek mentén történő politizálást jelenti, amely meghatározza majd, hogy az ország, illetve a központi államhatalom hogyan fog széthullani.

6. A NATO átfogó megközelítést alkalmazó koncepciója a tapasztalatok tükrében milyen jellegű eredményeket produkált a hazánkra és a Magyar Honvédségre nézve?

Kezdeném azzal, hogy 2006-ban vettük át a holland kollégáktól a Tartományi Újjáépítési Csoportot Baghlan tartományban, az első, amit meg kellett értenünk, az magának a koncepciónak a lényege. Ez tulajdonképpen hasonló, mint a békefenntartás, amit az egykori ENSZ főtitkár hangoztatott, mely szerint a békefenntartás nem katonai feladat, de csak a katonák tudják végrehajtani. A PRT is valami hasonló, mert alapvetően nem katonai feladatokat kellett végrehajtani. Amikor ezt megértettük, létrehoztunk egy Központi Koordinációs Központ jött létre a miniszterelnökségi hivatalban, amely összefogta az érintett tárcákat: a Külügyminisztériumot, a Belügyminisztériumot, a Honvédelmi Minisztériumot, a Vidékfejlesztési Minisztériumot. Aztán rájöttünk, hogy ennek van egy politikai aspektusa és egy katonai aspektusa. A mi felelősségünk az, hogy a civilek tevékenységét támogassuk, biztosítsuk, továbbá, hogy az általuk megkezdett projekteket véghez tudják vinni, be tudják fejezni. Emiatt nagyköveti rangban lévő személyeket nevezetek ki a parancsnok mellé. A Külügyminisztérium vitte a politikai stratégiát, mi pedig adtuk hozzá a katonai erőt, a miniszterelnökségi hivatal pedig próbálta rávenni a tárcákat, hogy jelenjenek meg Baghlanban és ott valamilyen típusú projekteket indítsanak el. Az Egészségügyi Minisztérium, a Vidékfejlesztési Minisztérium és a Belügyminisztérium kezdte meg a programokat, ennek sikere többséyes. Az akkori Földművelésügyi Minisztériumnak sok ötlete volt, de nem mind valósult meg. Az egészségügy és ugyanígy az oktatásügy vonatkozásában az infrastruktúrális beruházások nem érték el céljukat. A tartományban több olyan felújított, átadott épület, konténer van, amely nem a tölti be funkcióját. Magyarország azonban rengeteget tanult abból, hogy a kormányzati koordináció megvalósult. A honvédelmi tárca vitte a hátán minden időszakban a koordinációt, hiszen a tartományi fejlesztések katonáink biztonságára teremtettek alapot. Hiszen ha mi megjelenünk a tartományban és adunk valamit, akkor a helyiek elfogadják minket, tehát az állomány is biztonságban van. Ha nem

történnék projektek és nem adunk semmit, akkor olyan biztonsági kihívással kell szembenéznünk, mint egykor a hollandoknak, amit nem az okoz, hogy mi magyarok vagyunk, hanem, hogy nem adunk semmit. Ebben a társadalomban valamit mindig adni kell, mert egy külföldinek akkor van értéke. A magyar PRT tevékenységének kezdetekor voltak olyan hangok, hogy tartanak a magyarok hatékonyságától, mert véleményük szerint kevesebb erőforrás áll rendelkezésre, mint a hollandoknak. Ezeket azonban sikerült – főleg a CIMIC és PSYOPS tevékenységek eredményeképpen – megváltoztatni, vagy legalább is szinten tartani. Számunkra a tapasztalat feldolgozás azt az eredményt hozta, hogy katonai szempontból ez a művelet sikeres volt. A harcszabályzatunk ebben az időszakban került kidolgozásra, és a tapasztalat-feldolgozó rendszerben az ott összegyűjtött tapasztalatokat visszaforgatva beépítettük a kiképzésbe. Előtte például C-IED kiképzést nem folytattunk, a küldetés előtt MEDEVAC-ot nem vettük komolyan, mert hiszen nem volt rá szükség. Élesben tanultuk meg az aranyórának a jelentőségét. A katonák harctéri életmentő ellátását szintén tanultuk, de nem vettük komolyan, de az élet felkészített minket erre. A vezetési gyakorlatba beépítettük azokat az elemeket, melyek ott sajnálatosan megjelentek – haláleset is történt ebből fakadóan -. Rájöttünk, hogy a rá nem azért kell annyi tenni, hanem mert a biztonságunkat szolgálja. A rádiózavarást, rádiófelderítést ismertük, alkalmaztuk, de nem vettük annyira vérszesen komolyan, mint ahogyan az élet rákényszerített minket erre. Pont szerencsénk volt egyébként, mert pont összeért a képesség készenlétének elérése a kinti műveleti készenléttel, a műveleti alkalmazással. Nagyon fontos volt a pilótánélküli repülőeszközök alkalmazása, mert megtanultuk, hogy mire jó és mire nem jó. Ezeket a gépeket az afganisztáni szerepvállalás miatt vettük meg, erre fejlesztettük ki és így visszük tovább. A tűzszerész kutya képzése is ekkor indult be, ez a művelet ösztönözte ennek a képességnek a kialakítását. Tehát rengeteg olyan fejlesztés, képesség átalakítás történt a Magyar Honvédségben, amely máskülönben nem történt volna. De ide sorolható például a CIMIC-PSYOPS képesség is, amit ott tanultunk meg. Olvastuk a szakirodalmat, gyakoroltunk rá voltak elgondolásaink, Olaszországban csatlakoztunk a Töbfnemzeti CIMIC Központhoz, de élesben csak kint gyakorolhattuk. Ennek eredményeképpen alakul nálunk egy olyan regionális központ, ahova a többi tagállam jön majd tanulni. Mindezekből látszik, hogy itt nőttünk fel nagyon sok feladathoz. Még egy példa: a CAS (close air support) légi támogatás szükségességével 2006-ban szembesültem magam is, hogy a norvég close air support team azért kell, hogy amikor az átcsoportosítás ment Kabulból Pol-e-Khumriba, és ment 80-100 jármű a konvojban, le tudjuk hívni, hogy biztosítsák az útvonalat. Korábban még nem láttam, tapasztaltam meg testközelből ilyet, tehát ezek a képességek mind ott és akkor jöttek fel és így kerültek vissza a felkészítésbe.

Úgy gondolom, hogy aki itt megállta a helyét, OMLT-ben – tanácsadás, kiképzés területén -, vagy aki a PRT-ban menetbiztosítást hajtott végre, az a törzstiszt, aki kint tanult a törzsekben, az országvédelemre fantasztikusan fel van készítve. Már minden éles tapasztalattal rendelkezik, ami kell ahhoz, hogy megvédje az országot, ha szüksége lesz rá.

Az átfogó megközelítéssel kapcsolatban vannak vonakodó hangok, azon oldaláról, hogy a politikai célt elértük –e, mert akkor mondjuk egy koncepcióra, hogy sikeres, ha az „end state-et” (kívánt végállapot – a szerk.) elértük. Ahogy arról korábban beszéltünk, Afganisztánban az end state még nagyon messze van és egyelőre nem is nagyon látszik megvalósíthatónak. Mindenképpen egy olyan eszköz, amit nem szabad kidobni a kelléktárból; jó hogy a katonai és a politikai oldal, a NATO és a nemzetek szintjén is közelebb kerültek egymáshoz, de tovább kell erősíteni ezt az interaktív együttműködést. Közös kiképzéssel, közös szemináriumok szervezésével, közös törzsgyakorlásokkal, hogy megértsük mi is, hogy egyébként a kormányzati és nem-kormányzati szervezeteknek milyen funkciói vannak. A PRT-nak az utolsó váltását már úgy készítettük fel, hogy gyakorlatilag bevontuk a Magyar Vöröskereszt képviselőit. Jelen voltak a Máltai Szeretetszolgálatról, tehát az NGO-kal együttműködtünk. Korábban ezt úgy gondoltuk, hogy majd ezt megszervezi valaki, de a műveleti területen nincs ilyen, ott a katonáknak és a civileknek egymásra kell találni. A kulturális felkészítés, a tárgyalástechnika és még sorolhatnánk, mind hasznosak. Nem szabad ott megállni, hogy ez Afganisztánban jól működött és akkor van egy működőképes modellünk, hanem tovább kell vinni, fejleszteni.

- 7. Mennyire működik az a módszer, hogy a műveleti területet megjárt parancsnokok észrevételei, javaslatai a Vezérkari Főnökséghez felkerülve megfontolásra kerülnek? Van ezen a rendszeren mit csiszolni?**

Minden katona vonatkozásában figyelembe kell venni, hogy amikor kimegy a műveleti területre, óhatatlanul összehasonlítja magát más nemzetekkel; mindig a jobbal természetesen, ami egy teljesen normális és természetes emberi tulajdonság. Ez az egyik oldal, a másik oldalon viszont meg kell nézni, hogy mit fejlesszünk, mi az alapvető feladatunk? Műveleti, vagy az országvédelem? Bár a kettő azért szorosan összefügg egymással, de azt nem tehetjük meg, hogy a költségvetést csak a műveleti szerepvállalás oltárán áldozzuk fel, és hagyjuk, hogy a harcjárműveink, járműveink egy része ottmaradjon Afganisztánban, míg itthon meg nincsen semmi. A vezérkarfőnököknek és a vezérkarnak e között kell balanszírozni és megtalálni azt a normális egyensúlyt, ami biztosítja a kint lévő katonáink biztonságát, de ugyanakkor az otthoni feladatok ellátását is lehetővé teszi. Most is látjuk a kihívásokat...

El kell döntení, hogy mit invesztálunk be annak érdekében, hogy a műveleti szerepvállalásunkat fenntartsuk és mi az amit az országvédelem szempontjából és a haderőfejlesztés szempontjából meg itthon tartunk.

8. Hogyan látja Afganisztán jövőjét a választások után?

Az első kérdés, hogy ki lesz a kormányfő. Ha Abdulah Abdulah, aki volt külügyminiszter, széles látókörű, orvosi végzettséggel rendelkező, művelet, több nyelvet beszélő ember nyeri meg a választásokat, akkor sok minden függ attól is, hogy tud kiegyezni az erős hatalommal bíró hadurakkal, törzsi vezetőkkel az országban, tehát, hogy sikerül majd megtartania a központi hatalmat. Attól is sok függ, hogy a parlament aláírja –e a Resolute Support misszió fenntartásától szóló dokumentumot, mert ha nem, és minden nemzetközi szereplő elhagyja Afganisztánt, akkor vissza fognak sülyedni abba az állapotba, amiben voltak korábban szovjet kivonulás után. Amennyiben ott marad egy kiképző erő a NATO részéről, akkor, én azt gondolom, hogy az megfelelő garancia arra, hogy a biztonsági helyzet romlása csak fokozatosan menjen végbe, vagy legalább támogassuk az új elnököt abban, hogy valamilyen fajta egyensúlyt fenntartsen és elkezdődjön egy olyan hosszú távú fejlődés, amikor negyven-ötven év múlva egy stabil Afganisztánnal nézünk szembe, ahol egy új generáció nő fel. Hiszen ha megnézzük, az elmúlt időszak generációi háborúban nőttek fel, számukra ezért ez egy természetes állapot. Meg kéne már ezt változtatnunk és meg kéne törnünk ezt a negatív sorozatot. Én tehát azt gondolom, hogy negyven-ötven év múlva lesz olyan Afganisztánunk, ami nem demokratikus – félreértés ne essék –, de legalább egy kiszámítható, biztonságos, stabil állammal lesz minősíthető.

Budapest, 2014. április 15.

Dr. Horváth Tibor ezredes

NKE-HHK

Katonai Vezetőképző Intézet

intézetigazgató

(RC-N: 2011. augusztus végétől – 2012. március végéig, Mazar-i-Sharif, J3 kiemelt hadműveleti tervező főtiszt (főnök h.)

1. Mire terjedt ki a feladatköre az RC-N-on?

Alapvetően katonaként oda kellett figyelnem különösen a PRT-ra, valamint az OMLT tevékenységét, abba bese-gítenem, valamint a különböző műveletek megtervezésébe is be voltam vonva.

A hadműveleti csoport (J3) elég sok nemzet képvisetette magát a vezető nemzet, a németek mellett: amerikaiak, norvégok, lettek, mongolok és egy albán kolléga.

2. Milyen tapasztalatokat hozott haza?

Nekem ez az 5. misszióm volt – alapvetően balkáni műveletekben, missziókban vettem részt –, a szakmából kifolyólag – mivel én műszaki vagyok –, a SFOR kontingensben volta. Tűzszerész ezred parancsnok-helyettesekén, úgy gondoltam, hogy nagyon fontos, hogy kimenjek Afganisztánba és ott valamilyen tevékenysé-get hajtsak végre, hiszen én katonáim ekkor ott szolgáltak azon a hadszíntéren, az Északi Régió Parancsnoksága

alatt, a PRT-ban. Így őket is tudtam figyelni, felügyelni, illetve az itthoni felkészítés során volt még fontos feladatot a kiképzés, hogy mire kell odafigyelni a felkészítés során, hogyan hajtsák végre feladataikat. Tehát ilyen tapasztalat szempontból is jelentős volt ez a misszió.

3. A felkészítéssel elégedett volt? Hogyan épül fel egy ilyen felkészítés?

Az jelentkezés önkéntes, a kiképzésen pedig részt kellett venni. Ez két fő részre bomlott: egyik része itt Magyarországon a MH BTKK-ban került végrehajtásra, ahol mind elméleti, mind gyakorlati felkészítést kaptunk, ezen kívül a lengyelországi Bidgosban volt, ahol már ténylegesen azokkal a kollégákkal dolgoztunk együtt, akikkel később a hadműveleti területen is. Tehát így már megvolt a kontaktus, így könnyebb volt később is az együttműködés.

4. Munkája során mennyire tapasztalata az információáramlás hatékonyságát az afgán kollégákkal vagy a többi nemzettel?

Tevékenységünk során azért volt egy időszak, amikor parallel dolgoztunk, tehát az átadás során egy jó hét-tíz napos időintervallumot együtt dolgoztunk az előttem kint tartózkodó kollégával, ő bevezetett a rejtelmekbe, valamint a brancsban lévő kollégák is nemzetiségre való tekintet nélkül segítettek az emberrel a felkészülésben, valamint a feladatok átvételében. Valóban egy ilyen kis team alakul ki a csoporton belül is a feladatok tervezése során, ahol szintén együtt dolgoztunk.

Ami a fő feladatom volt a PRT tekintetében – a parancsnokot, Dr. Ruszin Romulusz ezredest, egyébként személyesen ismertem és tanítottam őt korábban a katonai főiskolán és az állományból is azért sokakat ismertem, így a kapcsolat alapján véve személyes volt -, és a különböző csatornákon – volt telefonkapcsolat, email-címünk, minősített telefonkapcsolat, illetve a minősített CRONOS rendszer, amit mi itthon NIAR-nak hívtunk -, és ha jöttek olyan információk, hogy ha kellett, akkor természetesen operatív jelleggel mobilon tudtunk kommunikálni. De ugyanígy személyes kapcsolatok útján; például az OMLT parancsnokával is nem egyszer volt, hogy műveletek megkezdése előtt még pontosítanunk kellett légítámogatást kellett kérni, biztosítani, pontosítani kellett az amerikai féllel. Az afgánokkal nem igen voltunk kapcsolatban, mivel az rendszer úgy néz ki az RC-N-on, hogy külön csoport végzi az általunk megtervezett műveleteket átfordítja az afgán lehetőségekre, az afgán szervezetre és az afgánok által használt nyelvekre.

5. Mi volt a legnagyobb kihívás?

Tulajdonképpen az egész misszió, de részleteiben véve az, hogy a hét napjából hét napot munkával töltöttünk 24 órában képből kellett lenni, talpon kellett lenni. Konkrétan pihenőnap nem volt; mert szombaton is, vasárnap is mentünk, nem napi nyolc órában, hanem gyakran a hivatalos munkaidőn túl.

6. Mi a véleménye, a COIN koncepció megállta a helyét a gyakorlatban Afganisztánban?

Az elképzelés, a koncepció az mindenképpen jó. De a feladatok függvényében sokkal hosszabb és huzamosabb időn keresztül kell ezt biztosítani, ami egyrészt anyagi megterhelést ró az adott országokra, illetve a fenntartás szempontjából is elég nehéz. Afganisztán geo-földrajzi és belpolitikai értékelését tekintve, az emberek ott másféleképp élnek, más a kultúrájuk. Volt például olyan, hogy létrehoztunk valamit, amiről egyébként kiderült, hogy nincs is rá szükségük. A mi gondolkodásmódunk alapján tehát jó lett volna, de nekik nem volt rá igényük. Az afgánok szemszögéből az utakra sincs szükség, mivel nekik a hegyi utak, ösvények is megfelelnek, nincs olyan sok gépjárműjük, leginkább öszvérháton vagy gyalog közlekednek.

7. Az ANSF Ön szerint reális, hogy tartani tudják a biztonság jelenlegi szintjét?

Természetesen, hiszen ez a feladatuk. Az én időszakomban történt az átadás-átvételi procedura több területen is, ahol folyamatosan vontuk ki az ISAF erőket, mindenki a saját anyaszerződésének az utasításának megfelelően. Ahol a parancsnokság úgy gondolta, hogy a helyzet már elérte a megfelelő biztonsági szintet, és afgán erők át tudják venni, akkor ott megindult ez a folyamat.

8. Mi a véleménye a PRT-t korlátozó nemzeti megkötésekről?

A PRT már a kezdetektől úgy volt meghatározva, mint nem harci alakulat, mert magából a nevéből adódóan az újjáépítésre összpontosító PRT volt. Kezdetben, még az első két váltás idején volt némi értetlenség, megpróbálták harcos PRT-ként alkalmazni, de nem is a nemzeti megkötések, mert azok más területet érintenek, de végül is megértették, hogy a magyar PRT nem harcolni jött oda, hanem az afgán nép megsegítésében szükséges feladato-

kat hivatott végrehajtani, illetve a katonai erő az ezen feladatok végrehajtása során jelentkező biztonsági kockázatokat kezelte. De voltak harcos PRT-k is, mint a németeknek, észteknek, letteknek. A magyar PRT-nak nem ez volt a profilja. A nemzeti megkötések pedig arra vonatkoztak, hogy bizonyos feladatokban nem vettünk részt. Például IED-k hatástalanítása vagy aknamentesítés, mert azok nem képezik a PRT elsődleges feladatát. Érdekes, hogy az RC-N-on feladatot teljesítő katonákra ezek a korlátozások nem vonatkoztak. Nem egyszer volt, hogy a németekkel együtt mentünk ki hadművelleti területre, és olyan tervezői, szemrevételező feladatokat hajtottunk létre, amit egyébként a PRT-ban tevékenykedő katonák nem hajthattak volna létre.

9. Az állomány számára sok tapasztalatot hozott ez a misszió. Miben segíthetik ezek a MH fejlődését Ön szerint?

A MH már évtizedek óta nincs olyan feladata Magyarországon vagy Európában, hogy effektíve harcolni kelljen. A gyakorlatok, illetve a lövészetek nem adják vissza azt a rutint, tapasztalatot, amit egy ilyen hadműveletben megtapasztalhat az ember. Minden szintet érint ez, kezdve az egyszerű lövészkatonától, a törzsfeldolgozó tisztig, parancsnokig, nagyon fontos tapasztalatokat hoz, olyan élményeket szerezhethet az ember, amiket a későbbiekben a munkája során, a kiképzés, az oktatás során első kézből tud átadni a kollégáknak.

10. Mi a véleménye a tapasztalat-feldolgozó rendszerről?

Magyarországon ez még sajnos eléggé gyerekcipőben jár, bár megindultak egyrészt technikai, másrészt eljárási fejlesztések. Székesfehérváron, az MH ÖHP-n tartottak egy balkáni tapasztalat-feldolgozó konferenciát. Alapvetően két szempontrendszer szerint kerültek megtárgyalásra a tapasztalatok; az egyik, ami a nem minősített adatokat tartalmazza, ilyenek a logisztikai, személyügyi, pénzügyi és egészségügyi tapasztalatok, problémák. Ami számunkra, az itt tanító, oktató, vezető beosztásban dolgozó embereknek fontos lenne, az azok a művelési tapasztalatok, amiket csak a minősített, titkosított rendszeren, a CRONOS rendszeren, keresztül lehet elérni, megkapni és a megfelelő szinten felhasználni. Ez a NATO titkos rendszereit jelenti, ilyen van az SFOR-nak, de dolgoztam Macedóniában is, Skopjében a NATO Parancsnokságon, annak is volt egy ilyen alrendszere, amely a világon mindenkivel tud kommunikálni. Azért is lenne fontos, hogy a világon feldolgozásra került tapasztalatok, amelyek ebben a rendszerben feldolgozásra kerültek, azok a számunkra is hozzáférhetőek legyenek. Ezen most dolgozunk éppen. Az elmúlt napokban kerestük meg a Híradó-informatikai és dokumentumvédelmi főosztályt, hogy kapjon az egyetem is egy ilyen gépet, amivel ezt meg tudjuk csinálni. Persze az egyetemnek már van NATO minősített feldolgozóhelye, most már csak azt a gépet kell beállítani – ilyen TEMPEST-es vizsgálatot kell rajta végrehajtani, amely után bevizsgált személyek dolgozhatnak rajta.

11. Mi a véleménye Afganisztán tartani tudja a jelenleg elért eredményeket 2014 után is?

Erre egy egyszerű poénnal tudok válaszolni, amikor szintén magyar katonáktól kérdezték meg, hogy miután a magyar katonák kivonulnak a tartományból, lesz e béke? Akkor az volt a válasz, hogy természetesen igen. Annak ellenére, hogy nem vagyunk jószok és nem lesznek különböző konfliktusok és veszélyek, illetve polgárháború, mivel jelen pillanatban, Afganisztánban 1394-et írunk. De komolyan válaszolva erre, megfelelő személyek, cégek különböző értékeléseket végeznek Afganisztánról, amely következtetések alapján a NATO is gondolkodik. A vélemény az az, hogy a harcoló alakulatok számának csökkenésével és a mentorcsoportok működtetésével egyfajta biztonságot lehet majd garantálni, de ahhoz megfelelő technikai eszközökre, felszereltségre van szükség, amikkel már azért rendelkeznek.

Budapest, 2014. április 15.

Molnár Ferenc ezredes

HM Védelmi Hivatal Főigazgatóság, szakreferens

1. Mikor teljesített szolgálatot Afganisztánban és milyen feladatot látott el?

2011. második felében voltam Kabulban, az ISAF Parancsnokságon, a Stabilitási Divíziónál és azon belül a fejlesztési igazgatóságon és itt voltam igazgató-helyettes. Elvileg két helyettese volt az igazgatónak, de a gyakorlatban csak én voltam, mint katona. Úgy gondolom, hogy az ISAF-ben ez általában igaz, hogy a gyakorlatban sok civilek által betöltésre váró hely üresen maradt. A kontributor országok, amelyek részt vesznek ezekben a műveletekben, az Erőgeneráló konferenciákon felajánlanak különböző lehetőségeket, hogy milyen beosztásokat hajlandóak elvállalni, ami a fejlesztési területen különösen problémás. Két okból: egyrészt a fejlesztési szakértelem sok tekintetben civil szaktudás függő, másrészt a fejlesztések mögé mindig pénzt kellene rakni. Harmadiként még meg lehetne nevezni a katonai erőt. Tehát egyrészt a civil szakértelmet kéne összehangolni a katonai tevékenységekkel, egyrészt a tervezés oldaláról, másrészt pedig a műveleti szinten, vagyis ahol már sikeres művelet hajtották végre, ott meginduljon a fejlesztés.

Amit a NATO ISAF kontributor nemzetei nem tudtak betölteni, azt az amerikaiak igyekeztek bepótolni. Abban az időszakban, amikor én kint voltam, pont akkor kezdődött az USA részéről egy stratégiai váltás, amikor bejelentették, hogy nem hajlandóak a végtelenségig kipótolni azokat a helyeket, beosztásokat, amiket más nemzetek nem töltöttek föl.

Az ISAF Parancsnokságon tehát volt egy Stabilitási Divízió és annak egy Fejlesztési Igazgatósága, amely tulajdonképpen leképezte az afganisztáni nemzeti fejlesztési programnak a különböző szegmenseit. Szintén egy változó USA-NATO stratégiának a részét jelentette, hogy nem csak azokat a műveleteket hajtotta végre, amit ön-maga jónak látott, hanem megpróbálták kialakítani azt az irányt, hogy Afganisztán saját maga találja ki, hogy milyen fejlesztési prioritásokat jelölne meg a maga számára. Ennek érdekében minisztériumokat állítottak fel és fejlesztési programokat alakítottak ki. Ez a részleg ugyanúgy tagozódott osztályokra, tehát például vidékfejlesztéssel, élelmezéssel foglalkozó részleg, a Vidékfejlesztési minisztérium fejlesztési törekvéseinek támogatására. Az igazgatóság feladata kettős volt: az egyik, hogy a különböző fejlesztési irányokban megszületett fejlesztési terveket, stratégiákat valahogy segítse, egyrészt prezentálni, másrészt beintegrálni a NATO ISAF Parancsnokság műveleti tervezésébe. Tehát amikor tervezetek valamelyik tartomány valamelyik részében egy katonai műveletet, akkor mellé kellett tenni, hogy az adott területen milyen energia, úthálózat, egészségügyi, oktatásügyi kérdések merülnek fel.

2. Koordináció és kommunikáció hogyan működött a parancsnokságon?

A kommunikáció napi szintű, folyamatos volt. A parancsnokság az ISAF stratégiai szintű terveivel kellett összehangolni az általános jellegű fejlesztési, energiaellátási problémákat, kérdéseket. A hadműveleti tervek igényeihez igazodva történt az információgyűjtés, de hangsúlyozom, hogy ezek stratégiai szintű információkat jelentettek. 2011 második felében egyébként éppen nagy vitákat váltott ki az „Új-selyemút” amerikai koncepciója, amely egy kereskedelmi útvonal létrehozását célozta. Ez azért is lett volna előnyös, mert átmenőforgalmat eredményezett volna, amiért lehetett volna vámot szedni, munkahelyeket teremteni, illetve a központi költségvetéshez is hozzájárult volna. Ami ehhez azonban hiányzott az a biztonság, mert a nélkül nem működhet a tervezet, ráadásul ez magával hozza a határőrség felállításának, fejlesztésének kérdését, mint ahogy a vasúthálózatét is. Az igazgatóság másik feladata volt a kapcsolattartás és a tanácsadás az afgán minisztériumok és a fejlesztésekkel foglalkozó ügynökségek számára. Egy nagyon fejletlen országról beszélünk. 2001-ben a teljes ország területén 25 km hosszú vasútvonal volt lefektetve. A vasút egyébként a bányászat szempontjából is jelentős, hiszen a kitermelt ásványi anyagokat el is kellene szállítani. A másik, amire gondolni kell, hogy a bányákban robbanóanyagokkal dolgoznak, amely biztonságos alkalmazásához bányafelügyeletet kellene biztosítani. Ilyen és ezekhez hasonló kérdéseken vitáztak a szakértők az egyes fórumokon.

A harmadik feladata volt az információk és a szakértelem biztosítása az ISAF Parancsnokságnak és az afgán nemzeti minisztériumoknak, hatóságoknak. Ezen kívül számtalan más nemzettel és nemzetközi intézményekkel való együttműködés és koordináció is elengedhetetlen volt. Stratégiai szinten ott volt az ENSZ, a NATO, a Világbank, az Ázsiai Fejlesztési Bank és még sorolhatnánk. A fejlesztések a sok jelenlévő szervezet tevékenysége ellenére sem tekinthető sikeresnek.

A koordináció nagyon problémás, hiszen minden résztvevőnek más-más célja van, minden aktornak más „end state”-je van. Ezért is született meg az úgynevezett „unity of efforts” ami arról szólt, hogy habár az „end state”-eket össze tudjuk egyeztetni, de legalább egy irányba történjenek az erőfeszítések.

A fejlesztők érdekei valamilyen szinten összehangolható. A nagyobb problémát az jelenti, hogy nem lehet Afganisztán ügyét Afganisztánban megoldani. Mindez a régióban jelentkező erős érdekkülönbségekből adódik, tehát egy regionális biztonsági kérdéstről beszélünk. Pakisztánnak például nem érdeke, hogy Afganisztán erős állammá váljon, hiszen Indiával szimpatizál. Nem feltétlenül érdeke Pakisztánnak, hogy az USA-val jó kapcsolatokat ápoljon, mert fordulhat Kínához is. Tehát ez egy óriási stratégiai játszma.

Megfelelő stratégiai koncepció nélkül a legjobb tartományi erőfeszítés, a lehető legkiválóbb nemzeti hozzájárulás, a leghatékonyabb taktikai szintű manőverek és legmegfelelőbb kiképzett katonák sem képesek megoldani egy ilyen összetett problémát. De fordítva is áll a dolog, hogy a legkifogástalanabban kialakított stratégiai elképzelés sem valósítható meg megfelelően kiképzett és felkészült állomány és hatékonyan dolgozó szakemberek nélkül. Tehát ez egy kölcsönös kapcsolat. Ezért mondták nagyon sokan az elmúlt évben publikálók közül Afganisztánnal kapcsolatban, hogy taktikai szinten csatákat ugyan lehet nyerni, de stratégiai szinten úgy tűnik, hogy vesztesre állunk.

Az afganisztáni belső megbékélés egy jó stratégiai irány volt, jó irányban haladt abban az időszakban, amikor én kint voltam, azonban a mérsékelt tálibokat pont akkor fogadta egy vallási vezető és őt fel is robbantották egy turbánba rejtett robbanóeszközzel, amivel ez a folyamat véget ért. Afganisztán másik nagy problémája a vallási és etnikai ellentétek, amely úgy tűnik, hogy számottevően nem kibékíthetők. Arról nem is beszélve, hogy a pakisztáni titkosszolgálat folyamatosan azon dolgozik, hogy ez ne következzen be.

3. Civil szakemberek milyen arányban voltak jelen a parancsnokságon?

Körülbelül 40% civil és 60% katona volt az arány. Ebbe a 40%-ba beletartoznak azok is, akik kint egyenruhában láttak el civil szakértői feladatokat. Ahogy említettem nem került feltöltésre minden hely, így a parancsnok azt mondta, hogy az a beosztás, amely hat hónapig nincs feltöltve, azt az állománytáblából ki kell venni, ami azonban magával hozta, hogy a teljes struktúrát újra kellett gondolni. Természetesen a feladatok száma nem csökkent, így azt más módon kellett pótolni.

4. Mi a véleménye a COIN koncepcióról?

A COIN az USA által kijelölt irány, ez képezte a művelet alapját, amelynek lényegi eleme a katonai-, rendészeti- és civil együttműködés, az úgynevezett átfogó megközelítés. A baj az, hogy később ismerték fel, hogy nem lehet pusztán a technikai fölénnyel és katonai erővel megoldani Afganisztán helyzetét, de ugyanígy Irakban is. De nem amerikai stratégiáról van szó, hiszen a volt gyarmattartó országok, portugálok, spanyolok, britek hihetetlen hagyományokkal rendelkeznek ilyen téren. Bár már koncepció égisze alatt, de ugyanúgy modernizálni akartak, rendet teremteni, gazdasági fejlődést akartak és ebből profitálni. Tehát mondhatjuk, hogy egy régi koncepció korszerűsítését láthatjuk a COIN modern alkalmazásában.

Én azt gondolom, hogy egy koncepció sem tud működni a regionális békére való hatékony stratégia kialakítása és az arra irányuló politikai megoldás kidolgozása nélkül.

5. Mit gondol a korrupció elleni fellépés hatékonyságáról Afganisztánban?

Korrupció mindenhol van, de Afganisztánban már évezredek óta bevett formája a túlélésnek, tehát ott ez kulcskérdés, és nem hiszem, hogy erre öt-tíz év alatt erre gyógyírt lehetne találni. 2011-es adatok szerint az afganisztáni központi költségvetés 95-97%-a külföldi forrásokból volt biztosított, tehát saját bevétele rendkívül elenyésző. A nemzetközi támogatás nélkül ez az ország szétesik. A pénzügyi támogatások nagy része egyébként elszárgott és nem érkezett meg a megfelelő helyre. Ha nem működik az államigazgatás megfelelően, akkor a központi költségvetési források nem tudnak eljutni mondjuk Baghlan tartományba, hogy legyen belőle fejlesztés, hiszen a kettő központi kapcsolat nem működik.

Volt egy olyan koncepció, hogy akkor ne a központi költségvetésbe irányítsuk a pénzt, hanem célirányosan, helyi szintekre kiosztva, mert úgy kevésbé folyik el. Ez viszont azt eredményezné, hogy a nemzetközi segélyezők nagyon szorosan ellenőrzésük alá vonják a pénzeket, annak érdekében, hogy minél csekélyebb mértékű legyen az elfolyt pénzösszeg, de így viszont az afgánok sosem fogják megtanulni, hogy ők maguk hogyan kezeljék a pénzeket vagy miként irányítsanak egy projektet.

6. A gyakorlatban megvalósult a COIN „szívek és lelkek” megnyerésének koncepciója?

Lehetséges, hogy megvalósuljon, hiszen a helyi afgán sem akar mást, mint békében élni, arra vágyik, hogy legyen meg a napi betevő és a gyermeke egy jobb jövőben nőjön fel. Amikor a katonai műveletek sikereket érnek el és kiszorítják a tálibokat, felkelőket, fegyveres harcosokat, akik rettegésbe tartották egy adott környék falvait, akkor én azt gondolom, hogy ott azonnal meg kell kezdeni a fejlesztéseket és így meg lehet nyerni a szíveket és a lelkeket. Azonnal látható, pozitív hatású segítséget kell nyújtani és biztosítani helyi lakosságot arról, hogy ez nem szűnik meg másnap. Ezért is kezdték el, mintegy kiteljesítve a koncepciót, az afgán biztonsági erőket kiképezni és támogatni. Véleményem szerint évtizedekig tartó erőfeszítésekre van szükség.

Sajnos az elején nem ezzel a gondolatisággal fogott hozzá a nemzetközi közösség és az USA- NATO az afganisztáni helyzet kezeléséhez, és mire rájöttek erre, addigra már késő volt. Előtte demokratizálásról volt szó, de egy alapvetően középkori viszonyok között lévő országot egy posztmodern gondolatvilággal nem lehet megváltani.

7. Egyetért –e azzal, hogy egy ilyen komplex problémákat tartalmazó műveleti környezetbe küldött katonának a műveletek végrehajtása során sokkal átfogóbb ismeretekkel kell rendelkeznie, fokozottabban kell foglalkozni a műveleti környezet egyes elemivel?

Ha lemegyünk egészen taktikai szintre, akkor igen, én is azt gondolom, hogy a korábbi elképzelésekkel ellentétben sokkal átfogóbb képpel kell rendelkeznie arról, hogy mi a helyzet az adott országban és milyen az a hadműveleti közeg, amiben tevékenykednie kell. Ez hozzátartozik a más említett átfogó megközelítéshez, hiszen akár alegység szinten együtt kell működni több szereplővel. Már nem csak a pusztító erőt kell alkalmazni. A mai világban a tisztképzést tekintve is egy sokkal átfogóbb képzést kell biztosítani és azon részt venni, majd alkalmazni, jelen esetben, az afganisztáni műveleti területen. Ide kapcsolódó fontos kérdés, amit szintén érdemes megemlíteni, az a harcászati, műveleti és stratégia szintek kapcsolata (Strategic Concepts). Összenyomódnak a különböző szintek, már olyan értelemben, hogy egy taktikai szintű cselekmény nagyon rövid idő alatt stratégiai szintű hatásokat vált ki. A terroristák és a gerillák mást sem csinálnak, mint azon dolgoznak, hogy a taktikai szintű cselekményeik stratégiai szintű problémákat okozzanak. Ezt a nyugati fejlett haderőknek is tudomásul kell venni, hogy adott esetben egy szakaszparancsnok döntése adott esetben pillanatok alatt kikerülve a világhálóra stratégiai következményeket vet fel. Az első öbölháború alatt is Washingtonból irányították a műveleteket, ami szintén összennyomja ezeket a szinteket.

8. Mit gondol a magyar tapasztalat-feldolgozó rendszerről?

Én azt gondolom, hogy a misszióba járó, tapasztalatokkal rendelkező katonák egymás váltásakor van egy spontán evolúciója, a PRT-ban és OMLT-ben mindenképpen. Hogy erre egy kidolgozott és kialakított rendszer legyen létrehozva, mint ahogyan van is erre igény, már hosszú évek óta -, az egy nagyon fontos dolog. Egyrészt azért, hogy ne spontán módon fejlődjön, másrészt, mert a XX. századi élményekkel ellentétben ma alegység és egyén szintjén is nemzetközi kötelékben tevékenykednek a magyar katonák jelentős részben. Ha a NATO-nak és más tagállamoknak van tapasztalat-feldolgozó rendszere, akkor nekünk ezekhez a nemzetközi szttenderdekhez nemcsak igazodni kell, de valamit nyújtunk is kell és abból profitálni. Én azt gondolom, hogy a lisszaboni NATO tapasztalat-feldolgozó központban felhalmozott tapasztalatokból közvetlenül sokkal többet lehetne hasznosítani, tehát sokkal többet vehetnénk ki a rendszer adta lehetőségekből.

9. Afganisztán jövőjét hogyan látja 2014 után?

Azt gondolom, hogy nem lesz átütő siker Afganisztánban, a nemzetközi közösségnek még nagyon sokáig ott kellene maradnia. Azt, hogy milyen mértékben marad ott és milyen mértékben fog segíteni, azt egyéb stratégiai megfontolások fogják eldönteni. Például ha Afganisztánban romlik a biztonsági helyzet, akár a kábítószer-kereskedelem, akár a szélsőséges iszlám terrorista-csoportok tevékenysége kinek okoz majd nagyobb problémát. Ha az oroszoknak, a nemzetközi közösség nyilván nem fog annyira segíteni. Ha Kínának komoly gazdasági érdekei jelennek meg, és jelentős mértékű stratégiai érdekük keletkezik Afganisztánban, akkor be fog avatkozni valamilyen módon. Nem hiszem, hogy jelentős javulás várható. A nemzetközi közösség még nagyon sokáig ott lesz, az, hogy ki milyen mértékben, az jelentősen változhat. Gigantikus probléma a felfegyverzett és a valami-

lyen módon kiképzett afgán biztonsági erők hátrahagyása, mert azok mindenki számára kockázatot jelentenek. Csökkenő mértékben bár, de az USA továbbra is aktív résztvevője marad az afganisztáni helyzetnek.

Budapest, 2014. április 8.

Benda László ezredes

MH 43. Nagysándor József Híradó és Vezetéstámogató Ezred Parancsnokság mb. parancsnoka

ISAF hadműveleti főtitest (Kabul): 2008. augusztus – 2009. február

Kabuli repülőtér 1. KNR-ÖBK pk. (Kabul): 2012

1. Milyen volt a műveleti környezet és a felkészítés hatékonysága erre?

Én abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy már folytattam tanulmányokat külföldön és már rendelkeztem információkkal az afganisztáni hadszíntérről, más aspektusból, mégpedig egy semleges ország, Ausztria szemszögéből – ekkor már mentek az előkészítő műveletek -. Hazaérve a Vezérkari titkárságon dolgoztam, ahol szintén rendelkezésre álltak információk Afganisztánról. 2008-ban a 25. dandárnak voltam a hadműveleti főnöke és akkor érkezett a lehetőség, hogy ki lehet menni Afganisztánban egyéni beosztásba, hadműveleti főnöknek. A felkészülés majd egy hónapot vett igénybe a BTKK-ban, ezt követően utaztunk ki Oberamergenu-ba, a NATO iskolába. Itt a műveletek tervezéséről, a már folyamatban lévő műveletekről, annak eredményeiről, problémáiról hallhattunk előadásokat. Illetve volt alkalmunk szinte élő képet kapni az aktuális helyzetről, mivel különböző védett csatornákon láthattuk az ISAF műveleteit. Egy viszonylag jó felkészülés volt, hasznos. Az önképzéssel az volt a baj, hogy csak nyílt forrásból történhetett. Minősített adathoz ma nagyon nehéz Magyarországon hozzájutni, hiszen azt nem lehet hazavinni, csak az adott helyiségben dolgozhatunk azzal. Mindenesetre a nyílt forrásokat is igen hatékonyan fel lehet használni. Miután kikerülünk a hadszíntérre, ott egy héten keresztül igen intenzív helyi, aktuális hadszíntér-felkészítésen veszünk részt. Van szakma specifikus és van általános része, utóbbiba tartozik például a egészségügyi, kulturális ismeretek. Ezt követi két hét időtartam, amely esetenként hosszabb, vagy rövidebb is lehet. Nekem szűk két hetem volt, ami éppen elég volt arra, hogy az éppen zajló aktuális eseményeket, műveleteket megismerjem. Utána jön a gyakorlati tapasztalat, amikor az ember már a székben ül és a saját bőrén tapasztalja, hogy milyen tervezni, vezetni és ellenőrizni.

Mi kezdtük a missziót, ami szép kihívásos feladat. 2008-2009-ben még azért más volt az ISAF irányvonala, mint 2012-2013-ban, amikor már lényegesen benne volt a gondolatban az átadás és a kivonás. Később fokozatosan alacsonyabb intenzitású műveletek kerültek végrehajtásra.

2. A PRT bezárására valamennyire rálátott. Milyen problémák merültek fel ezzel kapcsolatban?

Aki a PRT-13-at befejezte, az Sipos Antal ezredes. Én inkább csak VTC-n keresztül láttam, mikor hetente egyszer bejelentkeztek, akkor hallottam, hogy mikkel küzdenek. Főleg a tábor átadás-átvétel volt a probléma, a nemzetközi szerződések, nem voltak sok dologra jogosultak, nem volt jogászuk. Afganisztánban ráadásul nem nagyon foglalkoznak az okmányozással, leltározással, nyilvántartással, környezetvédelemmel, ám ebben az esetben az ő érdekükben állt, ezért mindent komolyan számon kértek rajtunk. A magyar fél erre azonban az elején még nem volt kellőképpen felkészülve. De akár a magyar oldalról is felvetett több kérdést, például, hogy mi az, amit haza kell hozni és mi az, amit inkább jobb lett volna otthagyni. Főleg a bürokrácia okozta a főbb anomáliákat, az ügyvitelt és a számvitelt érintve.

3. A PRT mennyire volt véleménye szerint helytálló koncepció Afganisztánban? A felkelők elleni stratégia működőképes volt?

Maga a koncepció nem rossz egyébként, mi is használtuk, Kabulban – és itt inkább a CIMIC-re gondolok. Amire vissza tudok emlékezni műveleti főnöki korszakomból, hogy a PRT nem harcoló alakulat volt, feladata volt. Bár létezett olyan PRT, amely tartalmazott harcoló alakulatokat, de az alapkoncepció az nem az volt, hogy harcoljanak. Fő feladatukat sokkal inkább az képezte, hogy mutassák a katonai jelenlétet, inkább nyerjék meg a szíveket és lelkeket, segítsék az adminisztráció felállítását, a gazdaság beindítását, segítsék azt az érzést kialakítani a

helyiekben, hogy ez jobb lehet. Ebből a szempontból nem volt rossz öltet. Másik oldalról, minden a pénztől függött, hogy kinek mennyi erőforrása, eszköze volt. Magyarország sosem járt élen az anyagi erőforrásokban. Magyarország azért tudott mégis hatékonyan működni ebben a koncepcióban, mert rendkívül kreatív emberi voltak, akik mindig ügyesen megtalálták azt az utat, hogy miként lehet erőforrásokat teremteni, hogy azokat felhasználva látható fejlesztési munkákat végezzenek. A táborban a USAID, illetve az amerikai kormányzat néhány kollégája, akik rendelkeztek megfelelő anyagi forrásokkal, ám mégsem tudtak jól működni a területen, mert az ő egyenruhájuk nem mutatott jól az afgánok között. Így kialakult egyfajta együttműködés a magyarok és az amerikaiak között. A magyar vitte oda tehát a pénzt, kezdték meg a projekteket. Tehát mi látszódtunk, miközben az amerikai pénz állt a háttérben. De ugyanígy együttműködtünk a német fellel is. A PRT elképzelése véleményem szerint nem volt rossz, de sokan „lejáratták” a PRT koncepciót, például a Kunduzban működő. Mindez azért történt, mert a németek nem vették külön a harcoló alakulatot a PRT-től, ezért feszültséget gerjesztettek a lakosság körében. Tehát a német PRT összemoszt a harci feladatokat az alapvetően nem katonai feladatokkal.

A sérülékenysége persze megvolt a PRT-nak, ezért is kellett egy minimum katonai erő, hogy legyen elrettentő erő és védelem. Egy PRT-t megtámadni mindig egyszerűbb volt, mint egy harcoló egységet, és sajnos előfordult, hogy rossz helyen voltunk, rossz időben. Az sem biztos tehát, hogy kifejezetten ellenünk irányult egy támadás, mert voltak ott rivális csoportok, akik bizonyítani akartak egymás felé, vagy valaki felé, hogy képesek harci tevékenységet folytatni.

Kabulban is használtuk a CIMIC-et, mert ez egy jó módszer arra, hogy picit „puhítsd” az ellenfelet, fellazítsd a társadalmi különbségeket azzal, hogy kapcsolatot teremtesz, akár ajándékok, adományok átadásával. A koncepció pedig működött, mert az így létrejött kapcsolatoktól érkeztek információk, hogy esetleg készülnek valamire a felkelők, tudtak segíteni, volt kapcsolatuk a tálibok felé és így képesek voltak csökkenteni a feszültséget. A belgák, akik előttünk voltak kint Kabulban, akik egy irányba fókuszáltak - egy iskolára koncentráltak -, míg mi pedig a környékre. Inkább kevesebb jusson, de legyen egységes az elosztás, aminek meg is volt az eredménye. Mégpedig úgy, hogy az egész kontingensben egy fő CIMIC-es volt, viszonylag korlátozott lehetőségekkel. A mi félévünk utolsó hónapjára kaptunk pénzt, amit ha mi nem is, de a minket váltó állomány fel tudott használni. Mi addigra kiépítettük a kapcsolatrendszert, és így ők tudták teljes egészében kihasználni a kezdeti lehetőségeket. A magyar kontingens két fél éves szerepvállalása után ez a folytonosság megszakadt, mert utánunk jordán csapatok vették át a feladatokat, akik teljesen más mentalitást képviseltek. Míg a magyar katona tudta azt – mert a felkészítés során megtanulta a kulturális felkészítés keretében -, hogy miként kell egy afgán gyermekhez, egy afgán nőhöz hozzászólni, vagy hogyan kell viselkedni vele egy férfi jelenlétében. A jordánok ezzel nem foglalkoztak, sőt, szinte alsóbb rendűnek kezelték az afgán népet, annak ellenére, hogy ők muszlimok voltak. Látszódtott a kontraszt tehát a két nemzet katonái között. A jordánok az ISAF imidzsét húzták le ezzel, mert nem voltak megfelelően felkészítve arra, hogy hogyan kell kezelni egy másik nemzetet. Mire kell figyelni, milyen kulturális hagyományaik vannak, milyen vallási hagyományuk van, hogyan kell egy gyermeket, egy nőt, egy férfit, egy időset kezelni, társadalmi rangjának megfelelően. Mert ha erre nem figyelünk, akkor az vissza tud ütni.

4. Mit tartott a legnagyobb kihívásnak szolgálata során?

Hadműveleti főnökként azt volt a legnehezebb elfogadni, hogy valamikor esetleg olyan döntést kell hozni, hogy emberek meghalnak. Leginkább az afgán oldalról volt ennek nagyobb esélye és ennek a pszichés feldolgozása volt kihívás. Amikor Kabulban voltunk, akkor az állomány motiváltságának fenntartása volt a legnagyobb kihívás. Akkor már egy megváltozott környezet volt, a feladatok jellegéből adódóan nagy az állománynak fizikai leterheltsége nagy volt, nem volt szabadság, napi hat órát aludtak, tehát nem volt normális pihenő idő. Van egy ilyen intézkedés, hogy egy héten egy pihenőnapot kell adni. Ott ezt nem tudtuk megcsinálni, folyamatos készenléti szolgálatot kellett adni. Nem tehattuk meg azt, hogy egy embert egy teljes napra kivegyünk a rendszerből.

5. Hogy látja Afganisztánt 2014 után?

Afganisztánban az egyetlen visszatartó erő az ISAF volt és az anyagi támogatás. Ha ez megszűnik, az afgán hadsereg sem fogja tudni tartani azt a szintet, amit nehezen sikerült elérnie a szövetséges csapatoknak. Az egy általam meg nem állapítható idő, amíg Afganisztán meg tudni állni a saját lábán. De ennek nem csak katonai

vonzata van, hanem közigazgatási, egészségügyi. Nagyon sok minden összefügg egymással. Ha eljön onnan az ISAF és a nemzetközi támogatás, vissza fog állni a régi káosz.

Ezen kívül nem szabad elfelejtenünk a környező országok különböző biztonságpolitikai célkitűzéseit, akár Pakisztánt, vagy Indiát nézzük. Utóbbi kettő Afganisztán belpolitikai helyzetére is hatással vannak. Előbb talán Pakisztán és India viszonyát kellene rendezni, és akkor már könnyebb lenne Afganisztánban is. Kína egyszerűen csak az ottani nyersanyagkészletet akarja kiaknázni, de az ország belpolitikai helyzete nem lényeges a számukra.

Székesfehérvár, 2014.04.10.

Nemes Tamás alezredes

MH Logisztikai Központ

Hadművelési Kiképzési és Támogató Alosztály - alosztályvezető

(PRT-8 parancsnok-helyettes)

1. Milyen volt a felkészítés, amikor megtörtént a kivezénylés?

Én úgy gondolom, hogy engem nagyon nem lepett meg a kinti helyzet. Alapvetően én már akkor is az ÖHP-n dolgoztam és a szárazföldi műveletekkel foglalkoztam. Tovább megyek: a PRT-nak a műveleti követelményeinek, - tehát, hogy mire kell a PRT-nak kész lenni -, annak a dokumentációjának kidolgozásában vettem részt. Volt egy átfogó képem, hogy milyen is az a PRT. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy a kulcsbeosztásokat kivitték a műveleti területre és ott saját szememmel meg tudtam nézni, hogy mi is az a PRT, illetve ez már a 8. váltás volt, tehát azért a 7. már kint volt, amikor mi felkészültünk – velük napi kapcsolatban voltunk, megvolt az összes információ – és az előző 6 tapasztalata már itthon volt. Úgy gondolom, hogy minden kontingens más. Mások a lehetőségek, más a tartalék, más a biztonsági környezet, más a kapcsolatunk a helyi vezetőkkel – hiszen az is elég gyorsan változik, gondoljunk csak a helyi rendőri vezetőkre, vagy a kormányzó személyekre – ami alapvetően befolyásolja a kapcsolatát a PRT-nak. Nem lehet biztosra menni, de volt egy nagybani kép, hogy mire is kell számítani és én úgy gondolom, hogy többé-kevésbé megfeleltünk. Nyilván, amikor kiértékelünk mindent meg kellett tapasztalni, újra kellett tanulni, de nem volt újdonság, lehetett azért a dolgokra számítani.

2. Mennyire elégedett a tapasztalat-feldolgozó rendszerrel?

Kényes téma. A tapasztalat feldolgozás a honvédség rendszerében mindig is jelen volt. Amikor kimegy egy ember a misszióba, akkor igyekszik összeszedni azokat az információkat, amikre kint kell számítani, de ez nem a tapasztalat feldolgozó rendszernek az érdeme. Én úgy gondolom, hogy a Honvédségben működő tapasztalat feldolgozó rendszer alapvetően nem azt a célt szolgálja, amit kellene szolgálnia. Tehát a tapasztalat feldolgozás nem arról szól, hogy a műveleti tapasztalatokat akarjuk feldolgozni, hanem technikai, adminisztratív jellegű problémákat kezel a rendszer, ami szerintem egy tévút.

3. Milyen volt az együttműködés az Afgán kormányzati erőkkel?

Én azt mondom, hogy ez mindig kettős. Ismered azt a mondást, hogy egy afgán barátságát nem lehet megvásárolni, maximum bérelni. Nekik érdekük volt, hogy együtt tudjunk működni. A PRT parancsnok gazdasági, politikai és biztonsági tényező is, ebből következően befolyásunk van a tartományba, amit ők természetesen kihasználtak. Nyilván voltak időszakok, amikor kevésbé, illetve jobb volt a kapcsolatunk. Az afgán társadalom egy olyan társadalom, ahol a mindennapi életet a korrupció, a „biznisz” szövi át. Próbálták úgy használni a kapcsolata-

tokat, hogy nekik jó legyen. Teljesen érdek alapon működött minden. Hol járőrözünk, hol fejlesztünk, de bármit tettünk, mindig úgy kommunikálták le azt ők intézte el.

4. Mi az alapvető feladata a PRT-nak?

Minek kellene lennie, ez a NATO-ban sem teljesen kristálytisztá. Nyilván a PRT alapvetően abban az irányba ment el, hogy a meglévő adminisztrációnak, a meglévő kormányzati rendszernek a támogatását kellene elérni. A megválasztott, legitim vezetőség (helyi, járási, tartományi, országos szinten) legitimitását, elfogadottságát kellene segíteni, növelni a projekteken keresztül. Hogy ezt mennyire lehet megcsinálni, mennyire lehet sikeres és mennyire voltak sikeresek a PRT-k általában, ez egy hosszú, komoly elemzést megérne. És ez nem csak a pénzről szól. Mi szegényebbek voltunk, mint mondjuk egy német PRT, viszont volt az az előnyünk, hogy közelebb álltunk az emberekhez. A mi társadalmunk, a mi generációnk – akik megélték még a bezártságot, a „vasfüggönyt” – másképp viszonyult az emberekhez, mint mondjuk egy amerikai, akinek ez alaptermészete és úgy gondolja, hogy nem is lehet másképp, mint ahogyan Ő gondolja. Megtaláltuk a hangot az emberekkel. Sok esetben ez is segített. Ahhoz, hogy tudjál velük kommunikálni, kell a megértés.

5. Ön szerint a COIN koncepció a gyakorlatban mennyire működött?

A PRT alapvetően nem foglalkozott a COIN-al, nem ez volt az elsődleges feladata. A fegyveresek nagy része én azt gondolom, hogy nem elvhű talibán volt. Annak nagy részét megfenyegették, megvették és ezért hajtott végre támadásokat, tehát ebben a megélhetés nagyon sok szerepet játszott. Egy bizonyos réteget biztosan le lehet választani a felkelőkről. Azonban aki kisgyerekként úgy neveltek ki madraszákban, azt már biztos, hogy nem olyan egyszerű elviekben leválasztani.

Fontos megjegyezni, hogy egy európai ember számára mást jelent a biztonság, mint egy afgán ember számára. Szegény falvakban például, ahol nincs víz és egyetlen vagyonuk egy tyúk, ott azért más az értékrendszer.

6. A Radar-Hill-ben megvalósított vízprojektet hogyan fogadták a helyiek? Milyen volt a fogadtatása?

Alapvetően a PRT három nagy dologra fókuszál: iskoláztatás, egészségügy, és az életkörülmények javítása, kiemelten a vízkérdés tartozott ide. Ezeket azonnali hatású projekkel valósítottuk meg. Azonnali visszacsatolású műveleteknek volt értelme. Az iskola is fontos volt, de annak rendeltetésszerű használatához kellenek például tanárok, azoknak fizetést kell biztosítani. Tehát hiába adunk át mi sátrat, vagy építünk egy kőépületet, ha nem képesek beletenni a maguk részét, nem ér semmit. Mi minden projektet a PDP-jük (Provincial Development Plan) alapján terveztük, amit tartományi kormány, shura állított össze, hagyott jóvá. Ebben volt egy olyan kitétel, hogy ha mi építünk mondjuk egy kórházat, vagy rendelőt, akkor vállalja, hogy azt feltölti alkalmazottakkal. Tehát ezek a projektek megvalósításra kerültek, de, hogy az betöltötte ezt a funkcióját, azt a PRT nem tudta kontrollálni. Persze írhatunk bele kitételeket, kontrollokat, de azt nem feltétlenül fogják akkor sem betartani. A kút azért más, mert a helyiek egyből tudják használni annak előnyeit. Az másik kérdés, hogy a másik falu ezt követően egyből feltette a kérdést, hogy miért nem náluk épült. Tehát ezeket is ügyesen kellett kommunikálni INFOOPS-al, PSYOPS-al, a helyi vezetőkön keresztül igyekeztünk azt a látszatot kelteni, hogy abba az afgánokat is bevontuk, az az ő munkájuk eredménye is.

7. Mi volt a legnagyobb kihívás, ami kint érte Önt?

Parancsnok-helyettesként én feleltem a „framework” műveletekért, - INFOOPS, PSYOPS és a helyi vezetőkkel folytattam tárgyalásokat -, amelyre lehetett azért itthon készülni, de ez kint nap, mint nap kihívásokat tudott hozni, hiszen ahány ember, annyi féle tárgyalási mód. Amit itthon tanultunk, hogy egy keleti típusú tárgyalás hogyan működik, ott kint másképp működik, hiszen azért már évtizedek óta hat a nyugati behatás. Gondolok itt arra, hogy azért van az a gazdag réteg, akinek mondjuk az arab öböl térségében vannak nyaralói, bankszámlái. Tehát a keleti és a nyugati keveréke ez a társadalmi, vezetői réteg. Innentől kezdve, hogy azzal az emberrel hogyan tudsz tárgyalni úgy, hogy az az ötlet, amit te akarsz, az úgy hasson, hogy az a saját ötlete, az már művészet. Kelltek a háttér-információk, hogy mi van az adott tartományban, milyen fejlesztések történtek már. Magyarországi szintjét hasznos lett volna egy adatbázis – tehát nem katonai szinten kellett volna kiépíteni -, és nem csak a Magyar Honvédség fejlesztései szerepeljenek benne, hanem a segélyszervezeteké, NGO-ké is. Erre mi többször tettünk próbát, pontosan azért, hogy egy faluban ne építsünk ketten iskolát. Hozzáteszem, hogy a PRT sokkal inkább a Magyar Honvédségé volt, nem pedig Magyarország PRT-ja. Az elején megalakult egy kormányközi bizottság, voltak ebben KÜM pénzek, belefolyt a BM, a rendőrség, de végeredményben a MH képezte a magját.

Ahogy egyébként mentünk előre az időben, úgy lett egyre nagyobb a katonai arány, pedig mindenki úgy gondolta, hogy fordítva lesz. Ennek azért több oka is lehet, például az északi régió biztonsági helyzet is sokat romlott később.

8. Mennyire volt megelégedve az információáramlás hatékonyságával, az együttműködéssel a különböző nemzetekkel a szervezeten belül?

Alapvetően minden felderítő szerv beteszi a közösbe az információit, ezek szétosztásra kerülnek az RC-N és egyéb régiók között, nyilván voltak olyan nagyobb nemzetek is, akik dolgoztak a saját érdekeikért, és nem mindig osztottak meg mindent. Nekünk egy kis felderítő-elemző HUMINT csoportunk volt, akik azért értek el sikereket. A mi korszakunkban kezdődtek meg a pilóta nélküli repülőeszközöknek az üzemeltetése; nyilván először próbáltuk a határait feszegetni, hogy egyáltalán ez mire jó. Úgy gondolom, hogy a lehetőségekhez képest rendelkezésre álltak hasznos információk. Egy aszimmetrikus hadviselésben lehetetlen, hogy minden információd legyen, ilyen soha nincs, nem is volt és nem is lesz. Megállapítani azt, hogy aki nappal, mint földműves dolgozik, az éjszaka mit csinál?.. Ez a nagy probléma. A Sahabudin háromszög térségében egy elég nagy ellenállói bázis volt, - ezt mindenki tudta -, de ha oda hatszáz emberes afgán zászlóaljjal bementünk, soha nem találtunk senkit, ott mindenki békés földmunkás volt. Azonban ha két autóval mentünk be, akkor biztos, hogy meglövéldöztek. Nyilván ők is úgy voltak vele, hogy ha egy olyan erő jön, akik ellen tudnak támadni, demonstrálni, akkor megteszik. Ezt sem szemtől szembe tették persze, hanem lesállásból. Ezért senki nem tudja megmondani, hogy az illető most akkor földmunkás, felkelő, kormánypárti vagy nem.

9. Mi a véleménye, ha a harcoló alakulatokat is kivonják az országból, újra háborús helyzet alakul ki?

Harcoló alakulatok most is az ország egy jelentéktelen részét ellenőrizték, konkrétan a Ring Road környékét, a völgyekben soha nem tudtuk fenntartani a jelenlétünket. Oda még az afgán kandak sem ment be. A hegyek között, a völgyekben a kormány hatalma elenyésző, a helyi hadúr, akinek van ötven fegyverese, azé a hatalom.

10. Mennyire lesz fenntartható mindaz, amit a fejlesztések során létrehoztunk?

11.

Inkább rövidtávú, gyors hatású projekteket valósítottunk meg, amik olyan egy-két évig életképesek. Középtávú projektek esetében, amikor árvízvédelmi falakat állítottunk fel, iskolát adtunk át vagy újítottunk fel több tényező befolyásolja azt, hogy meddig lesz fenntartható. Sok múlik azon is, hogy a helyiek mennyire érzik a magukénak, mennyi energiát fordítanak az üzemeltetésére. Ha az iskola úgy működik, mint egy iskola, tehát van benne tanár, diák, és nem más célra használják, akkor hosszabb távon fenntartható céljának megfelelően.

12. Összességében a PRT koncepciót sikeresnek tartja, vagy sikertelennek?

13.

Nyilván a MH szempontjából egy sikertörténet, mert olyan hadműveleti területre tudtunk kijutni, ahova egyébként nem mentünk volna, nagyon sok tapasztalatot tudtunk szerezni arról, hogy hogyan tudunk együttműködni a helyiekkel és NATO csapatokkal. Embereink szagoltak puskaport, ami alapvetően szerintem jó, az, hogy embereket vesztettünk természetesen rossz, nem is kérdés, de mindenképpen tapasztalat. Az itthoni gyakorlatok is hasznosak, de élesben azért minden más.

Az, hogy a NATO szintjén mit sikerült elérnünk, az majd akkor derül ki, ha onnan kijövünk. Nyilván tartomány függő is volt, hogy miként alakultak a dolgok és hogy a NATO lépései mire voltak jól. Valamennyire támogattuk a kormányzatot, hogy mindig a jó embereket támogattuk, az nem volt mindig egyértelmű.

14. A biztonsági erőik 2014 után is képesek lesznek megállni a helyüket?

15.

Ez egy nagy kérdőjel. Önállóan képesek feladatokat végrehajtani, néha meglepően jól megszervezt műveleteket és azt jól végre is hajtottak. Ez egy pozitívum mindenképp. Azt látni kell a biztonsági erőik esetében, hogy a vezetők kiválasztás nem úgy alakul, ahogy kellene. A beosztásokat megveszik, a család összedobja rá a pénzt, amit később majd visszafizet, ezért dolgozik. Tehát ez korrupció. Amíg a szövetségesek ott voltak, addig azért

egy kontroll jelen volt, attól kezdve, hogy eltűnik ez a kontroll, ez egy egyre gyorsuló spirálban kezdenek szétmorzsolódni. A belső fenyegetéseket ismerjük, úgy gondolom ez alapvetően kettő jól elkülöníthető jelenségre bontható a szándékosan beszivárgó felkelőkre és a biztonsági erőknél szolgáló személyekre, akiket leginkább az őt vagy a családját ért bosszúállás vezérli. Hogy melyik csoport a nagyobb az nehezen eldönthető de én a másodikra tenném a voksomat.

16. Melyeket tartja a leghasznosabb tapasztalatoknak a MH számára?

Mint missziópárti katona –jártam kint balkáni missziókban, Irakban, kétszer Afganisztánban -, úgy gondolom, hogy a legfontosabb számunkra az, hogy megerősített bennünket abban, hogy mi képesek vagyunk együttműködni más nemzetekkel, képesek vagyunk más nyelven beintegrálódni egy szervezetbe. Egy lövész katona, aki most kint van Afganisztánban egy hosszabb művelet során ugyan szerez tapasztalatokat, de öt-tíz év múlva kilép a rendszerből. Egy hadnagy esetében, aki a szerencsés esetben a pályája elején kint szolgálatot teljesített, és mondjuk huszonöt év múlva még a rendszerben lesz, mint alezredes és a mindig tovább tud lépni és folyamatos teszt elé van helyezve, aminek meg kell felelni, az megint más. Ez nem egy ilyen papír alapú hadsereg lesz ezáltal, hanem tényleg meg tudjuk mutatni, hogy tudunk együtt dolgozni, tudunk tervezni. Nyilván képességünk annyi, amennyi, de ez politikai döntés kérdése, de az emberek képesek lesznek erre. Mindegy, hogy ez misszió, békefenntartás, mert amikor országvédelem miatt idejönne a NATO, - 5. cikkely alapján -, ugyanazokkal az emberekkel kellene együttműködni. Nyilván más jellegű feladatokat kellene végrehatani, de hogy azt hogyan szervezzük meg, hogyan kommunikálunk, hogyan tudjuk ezt levezetni a döntéshozatali folyamatban, hogyan vezetünk, az többé-kevésbé hasonló.

Budapest, 2014. április 15.

Szloszjár Balázs alezredes

Nyolcszor járt misszióban: Koszovóban, Boszniában, illetve Afganisztánban (PRT-6: 2009. március-szeptember, PRT-10: 2011. március-szeptember, RC-N)

1. Milyen körülményekre készítették fel Önöket küldetésük megkezdése előtt és milyen volt a valóság, amikor megérkeztek?

Afganisztánban a felkészítést különösen az nehezítette meg, hogy a biztonsági helyzet fokozatosan változott, ami determinálta azt, hogy a felkészítést is ildomos lett volna módosítani, ez nem mindig sikerült. Ami mindig is problémás volt – én 1999-ben kezdtem a KFOR-ban – hogy kicsit mindig a múltból építkezünk és abból próbáljuk lemodellezni a jövőt. Ez természetesen nem magyar sajátosság, bár vannak nemzetek, akiknél ez sokkal jobban működik, tehát a jövőt próbálják meg lemodellezni és arra felkészíteni a katonát. Másrészt Afganisztán egy iszlám ország, és amit nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy az Iszlám nem egy vallás, hanem egy életforma, ezért borzasztóan nehéz arra felkészíteni a katonákat, hogy egy ilyen környezetben hogyan tevékenykedjenek a közép-európai keresztény szocializációjukkal.

A PRT feladatok bonyolultak, igazából soha senki sem tudta megfogalmazni, hogy a PRT-nak mit is kellene csinálni. Szép holisztikus fogalom köré épült, de minden nemzet teljesen máshogy hajtotta végre, más küldetéssel, más összetétellel, célokkal. Én azt gondolom, hogy amit a Magyar Honvédség megtett a felkészítést illetően az teljesen jó volt. Hogy milyen volt a valóság? Amikor először kivettem a lábamat Afganisztánba, valamilyen szinten egy sokk ért, hiszen más a hőmérséklet, nagy a por, itt lehet találkozni az abszolút szegénységgel, de egy gyönyörű szép ország, jó humorú kedves emberekkel.

Jelenleg a Magyar Honvédség állománya két részre van osztva, a telepíthető, misszióra alkalmas és a nem telepíthető, misszióra nem alkalmas kategóriára. A felkészítés az elmúlt pár évben úgy nézett ki, hogy volt egy egyéni felkészítés része, amit kiegészített a speciális felkészítés, amikor mindenki a szakmájának megfelelő ismeretek specifikumait sajátítja el. Egy CIMIC-es például megpróbálja a tapasztalatokat átvenni, azoktól a kollégáktól, akik már jártak kint. A harmadik fázis, ami legkomplexebb és én úgy gondolom, hogy talán a legfontosabb is, amikor összezárjuk az embereket és megpróbáljuk azokat a feladatokat intenzívebb módon begyakoroltatni, amikre kint kell majd számítani. A misszióban nem mindig a legnehezebb, hanem az összezárttság, távol a családtól. A következő kontingens felkészítését a hazaérkezett állománynak kell megtartani és úgy átadni a legfrissebb tapasztalatokat.

Minden kiérkezésemkor más-más biztonsági környezettel találkoztam.

Kiemelten fontos, hogy Afgánokkal tisztelettel kell bánni, meg kell találni a közös hangot, mert a nagyon kemény katonai módszerek alkalmazása nem mindig célravezető.

2. Milyen volt az együttműködés az afgán kormányzati erők, ANA, ANP és az OCC-P között?

Az Afganisztáni Iszlám Köztársaságnak különböző szintű vezetése van, melyekkel a PRT tartotta a közvetlen kapcsolatot, ezek a kormányzati, tartományi szint, a járási szint és a falvak különböző, félig-meddig önszerveződő közigazgatási szintjei, nem beszélve a vallási vezetőkről, hadurakról, és egyéb formális, és informális vezetőkről. Ahol mi dolgoztunk, Baghlan tartományban egészen 2009-ig csak a rendőrség (ANP-Polisi Milii) működött mint biztonságért felelős szervezet. 2009-ben felállították a tartományi Műveleti Központot-OCC-P-t (én voltam a felelős az ISAF részéről a felállításáért) Baghlanban, amely a különböző, már a tartományba települő afgán biztonsági szervezetek, az Afgán Nemzeti Hadsereg (ANA-Urduu Milii), ANP, Afgán Biztonsági Szolgálat (NDS-Amijati Milii) együttműködését volt hivatott koordinálni. Az afgán kormányzati erők, az Afgán Nemzeti Hadsereg, a rendőrség, a csendőrség (ANCOP-Polisi Miazmoma) közötti együttműködést mindig a vezetők személye határozta meg. A vezetők nemzeti entitása, illetve az adott katonai vagy rendőri vezetők nemzetisége, ezen kívül bár nem mindig, de összefüggés volt felfedezhető a pártállása. Tehát helyi szinten az együttműködést az határozta meg, hogy kik a vezetők, azok mennyire karizmatikusak és tudják –e befolyásolni az alattuk lévő szervezetet.

A mi műveleti területünkre 2009-ben vezényelték ki az Afgán Nemzeti Hadsereg 2. dandár 3. zászlóalját, amit az OMLT keretében kiképeztünk és mentoráltunk. A biztonsági problémák innentől kezdődtek, hogy ennek mi volt az oka, azt a mai napig nehéz lenne meghatározni, volt egy elég csúnya időszak 2010-2011-ig, amikor mondhatni háború tört ki. Ez igazából nem a tálib offenzívája, hanem egy nemzetiségi háború volt a pastuk és tadzsik milíciák között.

A PRT tevékenysége a tartományi újjáépítés, aminek egyik elem volt a biztonság pillér, amit mi magyarok nem tudtunk önállóan teljesíteni, mert nem volt a kezünkben olyan fajta katonai erő, amivel ezt a COIN doktrína alapján ezt végre lehetett volna hajtani. A másik pillér a kormányzati fejlesztés, amit valójában civil szakemberekkel kellett volna végrehajtani, de abból csak egy fő politikai tanácsadó állt rendelkezésre, hiszen a PRT nem Magyarország, hanem a Magyar Honvédségé volt- a neve is MH PRT volt. Tartományi szinten nagy szava a PRT parancsnokának volt. Fejlesztésről azt tudnám elmondani, hogy nem volt sikertörténet, és nem a korlátozott anyagi lehetőségeink miatt, hanem mert inkább a helyieket kellett volna felkészíteni, hogy hogyan kell fejlesztési projekteket készíteni a Kabuli vezetés számára. Egyik nemzet sem tudott olyan minőségű fejlesztést végrehajtani, amit szignifikánsnak tekinthetnénk az összafgán újjáépítés terén. Még ha óriási összegeket is költöttek el, mint mondjuk a németek, akkor sem érték el azt a biztonsági hatást, amit elvárható lett volna attól.

A CIMIC-nek az volt a fő jelentősége, hogy megpróbáltunk a teljes tartományba elvinni valamit az ISAF-ból, illetve az ISAF ismertségét terjesztetni a projektekként. A CIMIC nálunk azért is keveredett össze, mert a fejlesztéseket is a PRT vitte a civil szakértők helyett, a CIMIC klasszikus civil-katonai kapcsolattartását is mi vittük véghez, mert hiszen már azzal, hogy a katona elhagyta a táborát, átadott egy üveg vizet, az már CIMIC tevékenységnek tekinthető. Tehát mindenki CIMIC-es volt egy kicsit.

Amit sikerként könyvelhetünk el a PRT tekintetében az, hogy minden járásba sikerült eljutnunk a magyar PRT-k történetében, amik semelyik más nemzet PRT-jának nem sikerült.

Amikor a tartományban új afgán biztonsági szereplők jelentek meg, mint az ANA, ANCOP és az OCC-P, onnantól fogva kezdett a helyzet tényleg érdekessé válni. A különböző szervezetek, központok együttműködése még egy demokratikusan működő államban sem működnek zökkenőmentesen, - lásd például az USA-ban a Catrina hurrikán esetében sem volt megfelelő együttműködés a különböző biztonsági szervezetek között -, tehát akkor el lehet képzelni, hogy miként működött ez a rendszer Afganisztánban. Az afgán biztonsági erőknél, mint ahogy a teljes közigazgatásban alap, hogy a különböző pozíciókat megveszik, így sokszor írástudatlan, szakértelemmel nem rendelkező személy került fontos pozíciókba. Az OCC-P akkor működött jól, amikor ott megjelent a kormányzó, a helyi rendőrfőnök, a ANA zászlóalj (KANDAK) parancsnok. Sajnos ezeknek a biztonsági értekezleteknek a létrehozását sokszor a PRT parancsnok kezdeményezte, próbálta rendszeressé tenni. Jellemzően ha egy kérdést az afgánok nem tartottak fontosnak, akkor

abban nem született döntés. Hátrány volt még, hogy az afgán katonák és rendőrök folyamatosan konfliktusban voltak (vannak) egymással, nehezen működtek együtt.

Voltak viszonylag sikeres műveletek, és összefoglalóan azt tudom elmondani, hogy amennyiben a vezetők megfelelő mértékben karizmatikusak, hajlandók együttműködni, akkor helyi szinten ez a rendszer működőképes.

Az ISAF azért is volt nehéz helyzetben, mert támogatja a kormányt, de a tartományi vezetés (akit az elnök nevez ki, politikai okból) sokszor korrupt, akit nekünk támogatnunk kéne, miközben van egy néhány esetben becsületesebb ellenállói réteg (gazdasági ellenállók, vagy nemzetiségi partizánok), akiket értelem szerűen nem támogathatunk. Például ha van egy becsületes tartományi kormányzó, de egy helyi, járási vezető, akit Karzai, vagy Marhsal Fahim támogat, hiába tudjuk, hogy korrupt, kábítószert árul, pedofil vagy éppen IED-kat telepít, nem tudunk hozzányúlni, mert van támogatottsága. Ide sorolhatjuk még, az amerikai Falu Stabilizációs Programban indított Helyi Rendőrség (ALP-Polisi Mahalii) programot, ami a mi tartományunkban lényegében arról szólt, hogy az addig ellenállókból helyi rendőri erőket képeznek, ami rövid távon békét hozott, viszont mélyítette a pashtu-tadzsik nemzeti ellentéteket.

A COIN koncepcióját le kellett fordítani a műveleti terület sajátosságainak megfelelően. Természetesen mi is ez alapján dolgoztunk (SHAPE-CLEAR-HOLD-BUILD) de természetesen a 2. fázist nem mi csináltuk. A COIN tekintetében a PRT-nak abban volt szerepe, hogy valamiféle balanszot teremtsen a különböző etnikumok között, illetve hogy biztosítsa az ISAF folyamatos jelenlétét, a kormányzás, gazdasági és a kisebb társadalmi fejlesztéseket.

3. Mi jelentette a legnagyobb kihívást Afganisztánban?

Elsősorban az, hogy az embernek alegység parancsnoknak kell lennie, ami az én esetemben ez 320 ember vezetését jelentette. Ezen kívül ott politikusnak is kellett lenni. Amikor a kormányzó úgy akarta, akkor ki kellett menni a terepre, illetve az afgán újságíróknak sajtótájékoztatót tartani sem egyszerű feladat.

A szövetségesekkel való együttműködés tekintetében is beszélhetünk kihívásról, a mi esetünkben különösen sok félről volt szó: civilek, vagy például francia-görög származású UNAMA-ás, az amerikai SF és még sorolhatnánk. De ami a legfontosabb, hogy próbáljuk meg hazahozni az állományt.

4. Mit gondol, mi várható Afganisztánban a csapatkivonások után?

Az elnökválasztás mondhatni simán lefolyt, az előzőhöz képest, a katonai erők kivonulnak és most kéne bekövetkeznie annak, hogy a civilek vegyék át a kezdeményezést és vezessék a fejlesztési feladatokat. A probléma viszont az, hogy az UNAMA hamarabb zárja be az irodáit, mint az ISAF, ezen kívül az adományok visszaellenőrzése sem megfelelő. Az ANSF-et valójában 2009-ben kezdték el felépíteni, most körülbelül egy 300.000 fős felfegyverzett- félig meddig ellenőrizhetetlen erő van Afganisztánban, így minden körülmény adott egy polgárháború kirobbanásához.

A pakisztáni és iráni befolyást sem szabad figyelmen kívül hagyni.

Amikor „transition”-ról beszélünk négy különböző megközelítés határozta meg azt: nemzetközi-politikai (de mondhatjuk USA politikai), nemzetközi katonai, afgán politikai és afgán katonai. Ezek nem igazán találkoztak és a mai napig ez okoz komoly problémákat a biztonsági helyzet alakulásában.

5. NATO szinten sikeresnek tartja az afganisztáni beavatkozást?

Azt gondolom, hogy – inkább ISAF szinten – igen. Ami katonai feladat volt, azt sikeresen megvalósítottuk, végrehajtottuk. A nem katonai pillérek azok amik nem valósultak meg a tervezettek szerint, mint az erős kormányzat megteremtése vagy egy megfelelően működő igazságszolgáltatási rendszer.

Amit még sikeres volt azok a különleges műveletek, amik remekül kiegészítették a mi tevékenységünket.

6. MH szempontjából milyen tapasztalatokat hozott a rendszerbe az ISAF szerepvállalásunk, milyen fejlődési irányvonalakat eredményezett?

A PRT maga az átfogó megközelítés a gyakorlatban, akár a fejlesztéseket, akár a fejlesztéseket, vagy a kormányzat fejlesztését, és a törvénykezés kialakítását nézzük, ami szerintem teljes mértékben civil tevékenység, nem katonai. Amit mi csinálni tudtunk az inkább kormányzati monitoring tevékenység és a „Battlespace ownership”, tehát ez a harctéri parancsnokság területe, amikor többnemzeti katonai tevékenységet kell koordinálni. Ez egy hihetetlen tapasztalat, amit akár itthon is lehet alkalmazni, de más műveletekben is. A kint harcfeladatot végrehajtó (a PRT harcérintkezéseiről sem szabad megfeledkezni) állomány pedig szintén kiemelkedő katonai tudásáról tett tanúbizonyságot, amit hazatérve az ország védelmében is tud kamatoztatni.

Budapest, 2014. április 15.

Szamosi Attila őrnagy – interjú

MH ÖHP

Civil-katonai Kapcsolatok Főnökség

1. Milyen beosztásban szolgáltál Afganisztánban (Északi Régió) és milyen feladatokat kellett ellátnod?

2005 februárjában mentem ki, mint második magyar CIMIC-es váltás, akkor még a KGYSZ részeként. Kabulban voltunk kint ketten CIMIC-esek, de nem a KGYSZ-el egy táborban települtünk, hanem a norvégok által vezetett harmadik zlj. harccsoport törzsben dolgoztunk. A norvég parancsnok szabad kezét adott nekünk, minden támogatást –anyagit és parancsnokit- megkaptunk tőlük. A következő váltásban már három fő magyar CIMIC-es dolgozott a törzsben, majd az azutáni váltás végén át is települtünk a PRT-hoz.

Mivel mi voltunk a második váltás, nem sok tapasztalatot vehettünk át itthon a műveleti területen végzett szakmai munkával kapcsolatosan, persze azért e-mailen a kapcsolatot az első váltással. (Molnár Mihály őrnagy) A költségvetés nem volt túl magas (a PRT-hoz képest) – pár tízezer dollárnyi euro -, illetve a finneken keresztül lehetett még pályázni EU-s pénzekre. De onnan, ha két projektet csináltunk. A projektek leginkább az oktatáshoz kapcsolódtak, a vallással kapcsolatos projektekbe nem kívántunk döntően belefolyjni, erre szabályzó is életben volt az ISAF műveletben. Talán egy-két esetben volt csak, hogy például szőnyegekre érkezett igény egy mecset-től, és azt szereztük be számukra. Ezen kívül a vízellátásra koncentráltunk. Szakmailag ez megalapozott volt, hiszen – bár nem NGO-k vagyunk -, ha a felelősségi területen szenvednek az emberek és a parancsnok úgy dönt, akkor segíteni kell. A harccsoport parancsnoka meghatározta számunkra, hogy mely területen kellene projekteket végrehajtani – nyilván ott, ahol a norvég alárendeltségű erők működtek. Amikor én voltam kint, akkor még az általános elképzelés az volt, hogy a CIMIC egyenlő projektek. Gyakorlata ennek még nem volt, illetve ketten más egyébre kevesek voltunk. Ezen korlátozó tényezők között maradtak a projektek, amik egyébként elérték a várt gyors pozitív hatást a lakosság körében.

Az oktatás területén elsősorban a gyerekeket próbáltuk bevonni és rajtuk keresztül elérni a családokat. Hisz amikor hazaviszi az ISAF logóval ellátott tollat, ceruzát, vagy füzetet, és elmondja, hogy a katonáktól kapta, talán sikerült esélyt teremtetnünk arra, hogy úgy gondolják, hogy nem is vagyunk ellenségeik, illetve megszálló erők. Az első váltásnál volt olyan eset, hogy a helyiek adtak információt arról, hogy egy területen támadás várható, és így elkerülték a bajt az ISAF katonái. Tehát harcászati szinten pontosan ez a cél, a saját csapatok védelme, illetve az erősökszorozás, nem pedig a jótékonykodás.

Iskolák számára – például a japánok investáltak sokat, az iskolák építésébe – padokat, írószereket, táblát biztosítottunk. Ilyen módon tudtunk rácsatlakozni.

2. Milyen körülményekre készítették fel Önöket küldetésük megkezdése előtt és milyen volt a valóság, amikor megkezdtek a műveletet? (Meg volt elégedve a felkészítéssel?)

Ez még ugye az afganisztáni szerepvállalásunk elején volt. A KGYSZ állományába tartoztunk, de mi nem velük együtt készültünk fel. Az akkor még MH Civil-katonai Együttműködési Központban - azóta MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ - kaptunk szakmai felkészítést, illetve azokkal, akik kint voltak lehetett e-mailben felvenni a kapcsolatot a tapasztalatcsere érdekében. Ezen kívül az MH BTKK-ban is készül-

tünk, az egyéni beosztásúakkal együtt egy-két hét időtartamban. Itt a szokásos pénzügyi tájékoztatókról, vámügyről, ország-ismertetőről hallhattunk előadásokat. Mondjuk utóbbit furcsa volt újra meghallgatni, mert azért nekünk CIMIC-esként már fel kellett készülnünk, de ezen is át kellett esni. Itt hajtottuk végre a kötelező lögyakorlatokat is. Egerben is voltunk egy-két napot, de ez inkább a felszerelés felvétel, személyi beszélgetésekre korlátozódott. Én személy szerint örültem, hogy nem több hónapig tartó procedúra volt a felkészítés. A modul elemeket a múltban azért volt aki nehezen tudta kezelni a felkészülés során, mert például egy lövész század esetében nehezen lehetett beleilleszteni a záró gyakorlatokba, mert aki nem szakmabeli, az nem tudja úgy beleépíteni a gyakorlatokba, hogy az hatékony és szakmailag megalapozott legyen. De azt gondolom, hogy mára már sokat javult ez a helyzet, mert az egyes felkészítések során kikérik a véleményünket, illetve kéri a bedolgozásunkat is például egy-egy zárógyakorlat tervezési folyamatába. De azt gondolom, hogy mi 2005-ben a szakmára felkészültünk, de a művelési területen uralkodó társadalmi, vallási, kulturális helyzetre nem lehet, a kultúrsokkon át kell esni odakint. Természetesen ettől függetlenül mindent el kell követni a helyi kultúra megismerésére még itthon, a felkészülés során. Ezt nagyon fontosnak tartom.

3. Mi volt a legnagyobb kihívás az Ön számára a külszolgálat alatt? (szakmai)

A legnagyobb kihívás? Hitelesnek maradni, mint CIMIC-es. Ezt úgy értem, hogy úgy mentünk ki, hogy azért mi a helyiekkel fogunk foglalkozni, segíteni akarunk. De aztán ha a misszió fázisait nézzük, amely szerint az első egy-két hónap betájolja magát az ember, új kultúra, új környezet, aztán a második két hónapos fázis, ami a leghatékonyabb, és végül az utolsó egy-két hónap az, amikor már az ember tudja, hogy lassan indul haza, illetve kicsit talán rutinná válnak a mindennapi feladatok, így nyilván nehezebben telnek a mindennapok.. Nálam ennek a pszichológiája maximálisan bejött – bár nem tartott azért két hónapig, hogy felvegyem a fonalat. Az utána következő időszak tényleg a leghatékonyabb, majd a negyedik-ötödik hónap környékén már egyre több negatív hatás éri az embert, ami elveszi a kedvét. Például vannak olyan projektek, amikbe rengeteg pénzt beleölsz, és azt látod, hogy nem becsülik meg. Tizenötezer dollárt igénylő projekt keretében egy iskola kapott generátort, vízsztvattyút, víztárolót, ami a gyerekek ivóvízhez való hozzájutását tette lehetővé, amit két hét alatt tönkrement, de nem kivitelezési problémák miatt, hisz a csövek falból történő kitépése nem nevezhető annak. Ezek a tapasztalások mindenképp próbára teszik az ember elhivatottságát, de természetesen Magyarországot és az ISAF-et képviselve nem rágódhatsz a saját lelki problémáidon a munkáddal kapcsolatosan. Legalábbis nem úgy, hogy azt a helyiekkel történő kapcsolattartásodra is kihatással legyen.

Ezért is lett azóta az egy CIMIC alapelv a projektekkel kapcsolatban, hogy valamilyen módon a helyieket is be kell vonni a projektekbe, akár anyagiakkal, akár kétkezi munkával, de járuljanak hozzá Ők is a projektekhez, hogy érezzék magukénak, így talán jobban megbecsülik és megóvják azt.

4. Hogyan vélekedik a COIN megvalósíthatóságáról az afganisztáni művelési területen? Milyen nehézségekbe ütközött a „szívek és lelkek megnyerése”?

Azt gondolom, hogy a CIMIC-nek teljesen semlegesnek kell lennie, amikor tárgyal, mert nem az a célja, hogy általa információkat gyűjtsön. Bár természetesen hozzájut információkhoz, de nem az információszerzés a fő feladata. A semlegesség fontos a mi munkánkban, még akkor is, ha tudod, hogy akivel éppen beszélsz, az nappal rendőr, de éjszaka viszont ellenálló. Afganisztánban ez a koncepció jó, de hogy ez a valóságban mennyire megvalósítható az más kérdés, mert nehéz az embereket ott kategorizálni, hogy ő mondjuk A, ő pedig B.

5. Milyen tapasztalatokat hozott a MH számára ez a misszió?

Például a misszió alatt tapasztaltak felhasználásával, sokkal specifikusabban tudnak felkészülni. A gyakorlatokba olyan incidenseket tudnak bejátszani, amik megtörténtek, vagy megtörténhettek volna. Persze mellette a lövészetnek, a pénzügyi felkészítésnek is benne kell lennie, ezzel nincs is baj, de egy kicsit azért át lehetne struktúrálni, de ez csak személyes vélemény, erre is megvannak a megfelelő szakemberek. Ettől függetlenül, ha szigorúan a szakmát nézzük, akkor a felkészítés jó volt, a kiválasztás is egészen jól működött és bár mindenki önként jelentkezik, egyre nehezebb a „beválogatás”, mert kicsit a honvédség.

A missziós tapasztalatok egy-egy szakterületen belül a szakemberek között átadásra kerülnek/kerülhetnek

ek, csak nem biztos, hogy a TAFE rendszerében. A rendszerben minden pozitívumot nem tudnak közölni, illetve azt látom, hogy akivel pozitív dolog történik azt nem is biztos, hogy be fogja dolgozni. Én az MH ÖHP Civil-katonai Kapcsolatok Főnökségén vagyok a tapasztalat-feldolgozó kapcsolattartó, így a havi TAFE Munkacsoport üléseken én is részt veszek. A beérkező tapasztalatok nagyjából 95%-ban negatív tapasztalatok, amik később lehet, hogy megoldódtak, és így már pozitív színezetet kaptak, mert akkor ott egy jó példa, hogy a későbbiekben hogyan kell lekezelni az adott dolgot.

A misszió sok olyan eljárást hozott, ami régen nem volt, mert nem volt rá precedens. Például a Korán-égetés eseténél, mikor a magyar tábor előtt alakult ki kisebb tüntetés, akkor azért az felvetett néhány kérdést, amit végig tudtunk gondolni, eljárasmódokat tudtunk kigondolni, stb. Logisztika területén szintén sokat fejlődünk, talán elmondható, hogy gördülékenyebbé vált a tevékenységük.

A tapasztalat-feldolgozó rendszernek megvan a maga menete, amely több lépcsős. Minden alakulatnál van egy-két kapcsolattartó, akihez beérkeznek a megfigyelések, javaslatok, amelyeket közösen kidolgozva (a megfigyelést tevő és a kapcsolattartó) összefoglalva átad az alakulat parancsnokának jóváhagyásra, aki vagy elfogadja, vagy nem. Ha a parancsnok szerint is megállja a helyét a megfigyelés, akkor azt felterjesztik az MH ÖHP-ra. Itt a tapasztalat-feldolgozó blokkhoz kerül, akik szintén visszaküldhetik, ha valami nem egyértelmű, vagy nem pontos, ezt követően köröztetik meg az ÖHP főnökségei között. Aztán a TAFE munkacsoport havi ülésein születnek meg a javaslatok, amik alapján az MH ÖHP törzsfőnöke, aki a TAFE működtetéséért felelős döntést hozhat. Szerintem ez nem lassú, és nem is az van, hogy nem csinálunk esetleg egy adott beadvánnyal semmit. Van olyan problémák, amiket nem lehet megoldani, - és a rendszernek a célja nem is egy adott probléma megoldása, hanem azok megoldása során szerzett tapasztalatok feldolgozása és archiválása - de a rendszer működik. A tapasztalatok végül központi adatbázisba kerülnek, ahonnan le lehet tölteni, ugyanígy a harcjelzéseket is és szépen be lehet építeni a felkészítésbe, kiképzésbe.

6. Mit jósol 2014 utáni időszakra? Ön szerint a biztonságot képes lesz garantálni (az elért szinten) az ANSF?

Én úgy látom, hogy a Magyar Honvédség rengeteg olyan mentoráló misszióban vesz részt, amivel felkészítjük a helyi erőket arra, hogy rendesen működhessenek. Magasabb szinten, hogy aztán őket milyen politikai erő fogja befolyásolni, abba az ISAF nagyon nem tud beleszólni. Úgy gondolom, hogy egyelőre még nem várható, hogy ott újra nagyobb konfliktus alakulna ki. A politika szándéka és ereje sok mindent fog meghatározni.

Budapest, 2014. április 23.

Varga Péter őrnagy interjú

MH Vezetési és Doktrínális Központ

Központi Ügyeleti és Katasztrófa-elhárítási Osztály

1. Mikor voltál kint, mi volt a feladatod és milyen volt a műveleti terület?

2007-ben a PRT-2-vel voltam kint századparancsnok-helyettesként, itt főként menetoszlop kíséréseket hajtottunk végre, mi voltunk felelősek a biztosításért, azután 2010-ben a PRT-8 keretében voltam felderítő-főnök, aztán az OMLT-ben a Khiligai-on, ott is, mint felderítő-főnök és mentor.

A műveleti környezetre a PRT-2 során a felkészítés nem volt teljes. Volt némi kapcsolat a kinti állománnyal, de javarészt magunktól próbáltuk összerakni, hogy mire is lehetne szükségünk a művelet során, mi az, amit mi másképp csinálnánk. A biztonsági környezetről csak annyit, hogy akkor még az északi tartomány békésnek volt mondható, soft-mercedesekkel furikáztunk, a félév alatt összesen két incidensünk volt, egy személyi sérülés, amikor robbantással repesz-sérülés történt. Ezen felül semmi. Például átmentünk soft-mercikkel Bamian-ba, ami egy napos út oda és vissza. Ahhoz képest, hogy milyen állapotok voltak 2010-ben, nekünk nagyon egyszerű dolgunk volt.

2010-ben volt egy egészen markáns összeütközés, ugyanis akkor eléggé tért nyert a HIG. Egy öt napos küzdelem alakult ki a HIG-esek és a tálibok között, amiből utóbbi került ki győztesen. Ez egy öt napos küzdelem volt, és ez az egész a PRT számára azért volt jó, mert utána sok hírforrás keletkezett, amit tudtunk jól használni, tehát ezek után nagyobb lett a rálátásunk a műveleti területre. A tálibok nagyon megerősödtek, rengeteg pénzt kaptam Pakisztánból, jól bejártatott útvonalai voltak, kiképzők jöttek, később már nem csak Pakisztánból, hanem a világ szinte minden részéről. Például csecsen dokumentumokat is találtunk. Tehát ők is használták az OMLT-t, mint később a NATO, csak a tálibok kerültek kiképzésre. És nem titok, hogy megvolt a fejpénz, ha valaki vállalt egy támadást, akkor megkapták érte a juttatást.

2. Mi a véleményed a COIN koncepcióról?

Maga a koncepció az jó volt, de az már kérdés, hogy mennyire szétválasztható az összefonódás, ami van a kormányzati szervek, az ellenállók, a megélhetési bűnözők és a szervezett bűnözők és ez az egész egy nagy szépe kerek egészet alkot. Mindamellett mi támogatjuk a jót és megpróbáljuk leválasztani a rosszat, ami azért alapvetően működik. Sok minden pénz kérdése, illetve nagyon sok minden személyes kapcsolat kérdése.

3. A HUMINT mennyire tudott funkcionálni és betölteni a rendeltetését?

Az én váltásomról tudok beszélni. Nekünk nagy szerencsénk volt, mert olyan emberek jöttek össze, akik értették a dolgukat, az én helyettesem az itthon a HUMINT századparancsnok volt abban az időben, pontosan tudta, hogy mit várhat el az embereitől, ismerte az állomány képességeit. Az első hónap az kicsit nyögve-nyelős volt, a másodikban már kezdünk belerázódni, majd utána már volt minden, amit el lehet képzelni. A másik oldal, tehát a kormányzati szervekre nézve az NDF – az afgán nemzetbiztonsági szolgálatnak tudnám megnevezni –, velük először a KBH tartotta a kapcsolatot, amit később átvettem én. Azért úgy partnerre lehetett bennük találni. Persze azért néha csepegtetni kellett némi információt, de cserébe mi is kaptunk tőlük.

A parancsnoknak mindig volt egy információs igénye, amit a felderítő főnök állít össze. Tehát van egy olyan nyolc-tíz pont, ami kábé másik hat-nyolc alpontra van kibontva, hogy milyen kérdésekre keresünk válaszokat. Ez azért néha picit árnyaltabb, de nagy vonalakban így néz ki.

Nagyon sok összefonódásra derül fény egyébként a feladatvégrehajtás során, ami tud azért érdekes lenni.

4. Milyen analíziseket használtak?

A NATO standarnak megfelelő, illetve a parancsnokságtól kaptunk először egy analyst book-ot, amivel kapcsolati diagramokat lehetett készíteni. Másrészt a HUMINT-nak volt egy nagyon jó adattára, és a felmerülő neveket, kapcsolatokat, ők tartották nyilván. Nekik volt egy saját a név-diagramuk, hogy ki kivel áll kapcsolatban. Ez megvolt a pirosra, a zöldre (ők voltak a kormányzati szervek). A mi mezsgyéink az a szürke és a piros terület volt, tehát a felderítés az inkább a szürke, amit már nem „targetolhatunk”. A bűnözői szervek, meg a pirosak voltak, akikről információkat szereztünk.

5. Milyen volt az együttműködés az állomány és az ANA, az ANP és az OCC-P között?

Az OCC-P-ben ott ültek katonák, rendőrök, kormányzati összekötők. Voltak állandó tagok, de gyakran cserélődtek. Kapcsolatépítés szintjén ez hasznos volt. Érdekes módon én azt láttam, hogy egyébként ők nem voltak jóban egymással, nem bíztak egymásban, hiszen ők régen ismerték egymást és megvoltak a régi sérelmek. A rendőrök között volt néhány, akiben a hónapok hosszú sora után úgy nagyjából elkezdtünk megbízni. Például teszteltük őket, és előbb-utóbb kialakult egy kép, hogy ki az az ember, akire lehetett építeni. Ott azért mindenkinek megvan a maga története, makulátlanul tiszta ember ott nincs, mert az halott. Általában a rendőr posztokon helyi lakosok állnak, ezért ismerik a helyi viszonyokat, van, hogy segítenek az ellenállóknak, van, hogy nekünk. Az igazság az, hogy rendőr chack-point, nappal forgalmat ellenőriz, éjszaka két-három emberük odébb áll, és ráló az épületre, majd lejelentik, hogy tűzharcban álltak, és leadják az igényeket a löszerre. Amit pedig eladnak az ellenállóknak. Bennük még a lakosság sem bíz meg, mert rendkívül korruptak.

Mindenki másért áll be egyébként a rendőrségbe, kezdve a személyes sérelmektől, a megélhetésért.

Az ANA nagyon büszke. Ahol mi szolgáltunk, az ottani kandak nagy arányában nem helyiekből verbuválódott, ezért egy hét szabadságokat kaptak, mikor haza akartak menni. Egyébként nagyon akartak bizonyítani.

Eredeti felépítésükben szerepelnek a mullahok, a papok, csinálják az istentiszteletet, tanítják írni olvasni az újoncokat. Ennek megfelelően elég nagy a vallási nyomás; nagy szava van. Amikor művelet van, akkor éppen nem, de ha idejükbe belefér, akkor bizony napi ötször imádkoztak. Ebből következően, - hogy ennyire büszkék, nagyon érzékenyek is. Vélte vagy valós sérelmek okán egyből támadtak. Tehát ismerni kell a korlátokat, hogy meddig lehet elmenni velük, akár poénkodás szintjén is. A kulturális felkészítés ezért is lényeges, kaptunk egy általános képet, de azért a valós helyzetek mutatják meg az igazi képet. Ehhez kell egy olyan mentalitást, amivel el tudod fogadni a helyieket, mert ez az alapja az együttműködésnek.

6. Mi volt számodra a legnagyobb kihívás?

Az afgánokkal való kapcsolattartást tartom az egyik legnagyobb kihívásnak. Például mikor hajnali négykor megszólal a telefon és az NDF főnök keres, akkor is nagyon udvariasnak maradni, tudni, hogy mit kell mondani, természetesen arabul legalább annyit, hogy „milyen jó, hogy felhívott és mindjárt visszahívom, amint szóltam egy tolmácsnak”.

Amikor segítséget kérnek tőlünk, nem utasíthatjuk egyből vissza, ügyesen kell kezelni a helyzetet, úgy, hogy azért elégedett legyen. Fontos, hogy érezzék, hogy mellettük állunk.

A másik kihívás az az SF-el való együttműködést jelentette. Jó volt velük az együttműködés és tapasztalatokban gazdag.

7. Mit gondolsz, az ANSF tudja majd tartani a jelenlegi biztonsági szintet?

Amit a szövetség tudott nekik biztosítani, az a légi támogatás, mert az ellenállók nagyon tartottak tőle. Amint kivonulunk, ezt a képességüket elvesztik, mint ahogy a MEDEVAC képességük is, mivel a technikai háttér kiesik mögülük, egyébként sem szállító kapacitásuk, sem kiképzett orvosuk, felcserük nincs. Másrészt szakképzettség hiánya is probléma lehet, bár a harcképzett állomány még megállhatja a helyét, csak esetükben meg kérdés az, hogy mennyire tudják majd őket finanszírozni. A kérdés, az akarat. Hogy mennyire akarják ezt egyáltalán fenntartani? Mert ha meg akarják és kitalálják, hogy miként lehetséges ez, akkor nem lesz probléma. De én nem úgy látom, hogy ezt ők annyira akarnák...

A következő pedig az, hogy mennyire fogja a politikát befolyásolni az ellenállás. A terrorista szervezetek 70%-a úgy szűnt meg, hogy teret engedtek nekik a politikában, így feleslegessé vált számukra az, hogy robbantgassanak, így egyszerűen csak megszűntek. Roppant meglepő módon konvencionális hadviseléssel, talán 5%-át sikerült megszüntetni a terrorista csoportoknak, a másik 5%-át pedig a Special Force műveletekkel. Ha ezt vesszük, akkor a 70%, azért sokkal nagyobb, mint a másik 10%, a maradék 20% pedig valamilyen más úton-módon szűnt meg. Itt tehát a kérdés az, hogy miután a NATO kivonul – persze azért nem teljesen, mert Amerika ott hagy két működő bázis, illetve a németek is maradnak északon -, hogy politikailag mi lesz a lépés.

A jelenlegi kormányzati erő az teljesen nem utasítja el a tálibokat, mert már most tárgyalásokat kezdeményeznek velük, de hozzáteszem nagyon sok kis csoport, van ott, akik érdekeikben ütköznek. A lényeg tehát, hogy teret fognak nyerni a politikában, amit a nyugat nem nagyon akar tolerálni. A kérdés az, hogy ezek után mennyire akarja majd támogatni Afganisztánt, illetve, hogy mennyire lesz szélsőséges a kormány? ...

8. Számodra, mint magyar katonának mit jelentett az ISAF misszió?

Szakmai kihívás és tapasztalatszerzés, katonának lenni. Ott kint tényleg katona vagy, mert azt csinálod, ami a meló, úgy ahogyan azt kell csinálni. Jó, persze voltak kihívások, főként technikai jellegű problémák.

Budapest, 2014. április 15.

Farkas Sándor százados

NKE-HHK

gyakorlati szakoktató

1. Mikor volt kint Afganisztánban, mit volt a feladatköre?

Négy alkalommal voltam kint Afganisztánban: PRT-2, PRT-5, PRT-11 és PRT-13.

Első alkalommal szakaszpáncsnokként, amikor a tataikkal voltam kint. A PRT-ban négy fős csoportok vannak, nekem volt egy szakaszom, de azon belül egy saját négy fős csoportom. A legtöbb alkalommal, mint oszloppáncsnok, vagy mint valamilyen nagyobb feladatnak a páncsnoka tevékenykedtem. Ez azt jelentette, hogy szinte minden nap két-három alkalommal is kimentünk. Összesen a félév alatt olyan 133 feladatot hajtottunk akkor végre, ami eléggé pörgőssé tette a munkámat. PRT-5-ben századpáncsnok-helyettesként vettem részt a műveletben, aminek túlnyomó részében irodai munkát végeztem és ott igazán csak a nagy feladatokhoz kellett kimennem, amikor már egy nagyobb erő ment ki és a századpáncsnok bentről irányította a tevékenységet, én meg effektíve kintről vezettem az embereket. Az afgán féllel erősebb együttműködés valósult meg a PRT-2-vel, PRT-5-tel. A nagyobb feladatok estében, mint amikor ellenőrző-áteresztő pontokat közösen üzemeltettünk. PRT-2-ben volt egy olyan feladat, ahol egy Baghlan-i Jadid-ban lévő falura kellett rámozogni, ahol egy külső biztosító gyűrűt kellett az afgánokkal közösen létrehoznunk és a helyi titkosszolgálat keresett egy helyi bombagyárost ott a faluban. Voltak közös járőrfadataink is, aminek megvoltak a veszélyei is. Például egyik feladatvégrehajítás után visszatértek a bázisra, és eldőrdült egy lövés, de senki sem tudta, hogy ki adta azt le. Az egyik járműnek a kereke azonban leeresztett, úgyhogy valamelyik helyi véletlenül elsütötte a fegyvert. Egység szinten nem mondanám felkészültnek őket.

PRT-11-ben, 13-ban én mondjuk kevesebbet dolgoztam együtt. Inkább az ANA-val voltam kapcsolatban, akiről azt tudom elmondani, hogy sokkal felkészültebbek, fegyverezettek voltak, látszott egyfajta katonás rend.

A rendőrség munkájában később szintén észre lehetett venni pozitív változásokat.

PRT-11 során hadműveleti részlegvezető-helyettes voltam. Feladatok megtervezése, az előjáró RC-N-al kapcsolattartással kellett foglalkoznom, havi tervek készítésével, különböző nagyobb feladatok páncsnoki feladataival kellett foglalkoznom. Ekkor csak néha-néha tudtam kimozdulni a táborból, leginkább szemrevételezésekkor, hogy a tervezéshez legyen valamilyen kiindulási alap. A PRT-13 pedig felszámoló misszió volt, amikor, mint századpáncsnok mentem ki, ahol szintén inkább irodai munka folyt, talán ha négyszer-ötször kijutottam a táborból, akkor is inkább csak lövészetet vezetni kellett a helyi lőtéren. De azért érdekes volt, hogy két év után otthagyjuk a táborot, tehát furcsa érzés volt a tábor felszámolásában részt venni. Én szerettem azt a táborot, így kíváncsi vagyok, hogy vajon 2-3 év múlva hogyan is nézhet ki.

2. Az itthoni felkészítés mennyire mutatkozott hasznosnak az Ön számára? Volt e hiányérzete?

Amire itthon felkészültünk, az köszönőviszonyban sem volt egymással. Nyilván nem volt semmi tapasztalat, előttünk csak egy váltás volt, ahonnan azért jöttek információk, még én is, a beosztottaim – szolnokiak, tataiak – is fiatalok voltak. Mi háborúra készültünk, de a valóság meg nem ennek megfelelően alakult, mert viszonylag még nagyobb nyugalom volt kint. Persze a repeszálló mellény és a fegyvert természetesen hordani kellett, páncélozott járművel jártunk ki a terepre. Sisakot például nem hordtunk, mert akkor még azt mondták, hogy az túl agresszív. Felkészítés az jó volt, hiszen szakaszpáncsnokként viszonylag szabad kezét kaptam. A fejemben már volt egy elképzelés, hogy mi várhat ott minket. Azért amikor megérkeztünk a repülőtérré, kiderült, hogy helyi buszokkal leszünk átszállítva a táborba, azért rájöttünk, hogy nem lehet olyan veszélyes a helyzet. A repülőtér akkor még csak egy kis aszfaltcsíkból állt, még nem volt kiépítve egyáltalán, illetve egy kisebb helyi épület szolgált irányítótornyként. A PRT -1 váltásából jöttek ki elélnk és ők biztosították az érkezésünket három-négy autóval. Amikor a PRT-5-re már szembetűnő volt a fejlődés ehhez képest, a PRT-11 idejében pedig hatalmas infrastrukturális fejlődést tapasztaltunk.

3. A felkészítés során kapott kulturális felkészítést?

A PRT-2 felkészítésére már nem nagyon emlékszem, de valamiféle kulturális felkészítést kaptunk természetesen. Akkor még fiatal fejjel egyébként maga a műveleti környezet civil része nem is foglalkoztatott annyira, sem a kulturális érzékenység. Később jöttem rá, hogy a PRT koncepciója az újjáépítésről szól, arról, hogy nyerjük meg a helyieket, őket kéne meggyőzni, hogy mi segíteni jöttünk, hogy nem ellenük vagyunk, hanem, hogy valamilyen szinten mellettük, ami csak úgy lehetséges, ha valamilyen szinten ismerjük a kultúrájukat és tiszteletben tartjuk.

4. Mi volt a legnagyobb kihívás, amivel találkozott?

Igazából nem éreztem nehézséget, sőt, én jól éreztem magam. Egyedül a PRT-2-ben volt nehézség, hogy rengeteget kellett mennem. Én akkor úgy mentem ki, hogy szakaszparancsnokként majd biztos csak irányítom a tevékenységet, meg a nagyobb dolgokat fogom én vezetni, de ehhez képest mindig ki kellett mennem táborból. Az összes többi misszió az számomra nem volt nehéz. Összesen kétszer voltam olyan helyzetben, amikor lett volna okom félni, de akkor meg úgy alakult, hogy nem volt időm félni, vagy megijedni. PRT-2-ben Maza-e-Sharifból mentünk vissza Pol-i-Khumriba és rádión meg telefonon érkezett a hír, hogy valószínűleg leszállást készítettek elő, tehát nem belecsöppentünk valamibe, hanem akkor is előre szóltak, hogy lehet valami. Tehát én nem éreztem abszolút megterhelőnek.

5. Mit gondolsz a COIN koncepcióról?

Szerintem akkora szintű ott a korrupció, hogy ez a koncepció nehezen járható út. Az amerikaiak is azért sok mindent pénzzel akartam megoldani. A különböző törzsi vezetőket, vagy hadurakat igyekeztek megvenni, hogy az ő oldalukon harcoljanak, és lökjék ki maguk közül a tálibokat. Szlkankó Bálint könyvében is olvasható, hogy Afganisztán földrajzi jellemzőit tekintve is annyira széttagolt, hogy a központi hatalom nem tudja érvényesíteni a hatalmát. Afganisztán egyes törzsei illegális tevékenységekből tudnak megélni, és a központi hatalom nem tud alternatívát ajánlani, akkor változás nem lesz. Nyilván arra az oldalra fog állni a lakosság, ahonnan megélhetéshez juthat.

6. Milyen tapasztalatokat szereztünk, Magyar Honvédség szintjén ebből a misszióból, voltak e fejlődésre ösztönző tényezők?

A honvédségnek nem volt kifejezett hosszú távú terve, stratégiája az afganisztáni szerepvállalásra. Konkrétan a feladatszabás, amennyit én hallottam kétszer is, az az volt, hogy ne haljon meg senki. Értem én, csak mondjuk más országban is tanultam, nem is keveset, és ott mindig a feladat volt az első és utána jött minden más, inkább ne haljon meg túl sok ember, lehetőleg senki, de a feladat az első. Nálunk nem ez van, nálunk az a fontos, hogy ne haljon meg senki, és úgy, hogy - mi most ezt akarjuk elérni, azért és ezért vagyunk kint, hogy ez legyen a végeredmény -, ilyen nem volt. Tehát nem volt olyan stratégia, vagy koncepció.

7. Csapatszinten hozott hasznos tapasztalatokat ez a misszió?

Annyit igen, hogy néhány embernek lett némi minimális harci tapasztalata. De azért ez nem egy hagyományos háború. Például az is egy éles helyzet, hogy mondjuk öngyilkos merénylő, vagy IED robban melletted. Persze le kell reagálni, valamit csinálni kell, de sokkal tapasztaltabb attól nem lesz senki. Ez annyit jelent, hogy éppen szerencséd volt. Voltak tűzharcok, de azok is elég nagy távolságokról folytak azért, és inkább csak páncélozott járművek mögül támogató szerepet nyújtott a magyar fél, ha bármilyen manőver volt, akkor azt inkább a helyi erők végezték. Tehát némi tapasztalat van, illetve szereztünk ami pozitív, csak minél több ilyen kellene. Nyilván ez azzal járna, hogy néhány embert elvesztünk harc közben. De legalább nem azért veszünk el embert, mert felborult az M-RAP, hanem azért mert tényleg azt csinálta, amit csinálnia kellett és az én szempontomból ez elfogadható, mert aki háborúzni akar, az készüljön fel, hogy vannak veszteségek.

8. Mi motiválta abban, hogy négyszer is elmenjen Afganisztánba?

Először kíváncsi voltam, úgy éreztem, hogy ez jó lesz, azért vagyok katona, hogy háborúzzak, ráadásul az általam összeválogatott emberekkel mehettem ki. Akkor még a pénz nem is érdekelt, hanem, hogy azt csináljuk, amiért vagyunk. Persze ebből nem sok valósult meg, mert nem volt olyan a biztonsági helyzet. A PRT-5 során szintén az a század ment ki, amihez én tartoztam, így ha mentek ők, akkor automatikusan én is. A következő alkalommal a pénz volt a fő motivációs tényező. A PRT-11 idején nem volt választásom, mert az embereim ki akartak menni, de én nem, végül aztán mellettük döntöttem.

Budapest, 2014. április 23.

Ábrák jegyzéke

1. számú ábra: A kivonása ütemezése.....	29. oldal
2. számú ábra: A PMESII-PT kapcsolódási ábrája.....	43. oldal
3. számú ábra: Politikai-Gazdasági-Társadalmi-Katonai változók kapcsolata.....	45. oldal
4. számú ábra: Katonai változó befolyása	47. oldal

Felhasznált irodalom:

Nyomtatott források:

Gazdag Ferenc: Biztonságpolitikai tanulmányok-Biztonsgápolitika, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2011, Budapest, pp. 371-373. ISBN: 978 615 5057 23 6

Szabados János mk. alezredes: Az aszimmetrikus hadviselésről, In: Honvédségi Szemle, 2008 november, LXII. évf. 3. sz. - pp. 22.

Forgács Balázs főhadnagy: Napjaink hadikultúrái (A hadviselés elmélete és fejlődési tendenciái a modern korban) PhD értekezés, Budapest, 2009

Dr. Resperger István ezredes: Kis háborúk nagy hatással. A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés jellemzői, In: Felderítő Szemle, 2013. szeptember-október, XII. évf. 1. sz. - pp. 210.

Dr. Boldizsár Gábor ezredes: A magyar PRT humán környezete, In: Hadtudományi Szemle, 2012. V. évf. 1-2. sz. pp. 5.

Bokros Tünde Ibolya: A civil katonai-együttműködés jelene a békétámogató műveletek alakulásának tükrében, TDK pályamunka, 2012

Dr. Molnár Ferenc ezredes: A NATO stabilizációs és újjáépítési feladatokban való részvétele és a civil szakértők biztosítása in. Az átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás, Zrínyi Kiadó, 2013, pp. 72-88.

Peter Marsden: Háborúk Afganisztánban, Carving Kiadó, Budapest, 2002

Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, A MH ÖHP Kiadványa, 2010.

Wagner Péter: A NATO és Magyarország szerepvállalása az afganisztáni válságkezelésben, forrás:
http://www.grotius.hu/doc/pub/OEGSTD/2010_197_wagner_peter_a_nato_es_mo_szerepvallalasa.pdf, letöltés
ideje: 2014. április 24.

Elektronikus források:

NATO Strategyc Concept 2010 – Forrás:
http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, letöltés
ideje: 2014. március 30.

Somkuti Bálint: A 4. generációs hadviselés, forrás: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2009/2009_2/2009_2_hm_somkuti_balint_42_51.pdf, letöltés ideje: 2013-10-27, 46. p.

Richard Norton-Taylor: Asymmetric warfare, forrás:
<http://www.theguardian.com/world/2001/oct/03/afghanistan.socialsciences>, letöltés ideje: 2013-10-27

Arábiai Lawrence halála, forrás:
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1935_majus_19_arabiai_lawrence_halala/, letöltés ideje: 2013-10-27

ISAFS's Misszion is Afghanistan, forrás: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69366.htm, letöltés ideje:
2014. április 23.

Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation,
Lisabon, 2010. november 19-20. forrás: http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf,
11. p. letöltés ideje: 2013-10-28

Report of the Defence Science Board Task Force on Defence Intelligence: Counterinsurgency (COIN)
Intelligence Surveillance, and Reconnaissance (ISR) Operations, Washington D.C., 2011. február

Insider attacks, forrás: <http://www.cbc.ca/news/world/afghan-insider-attack-on-foreign-troops-kills-1-in-kabul-1.2253086>, letöltés ideje: 2013-10-30.

The Long War Journal, forrás: http://www.longwarjournal.org/archives/2012/10/insider_attacks_cont.php, letöl-
tés ideje: 2013-10-30.

AAP-06 (Edition 2013), NATO Standardization Agency (NSA) 2013, 2-C-16, forrás:
<http://nsa.nato.int/nsa/zPublic/ap/aap6/AAP-6.pdf>, letöltés ideje: 2014-02-09

Stanley A. McChrystal and Michael T. Hall: ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance, Kabul,
Afghanistan: International Security Assistance Force/U.S. Forces-Afghanistan, 2009. augusztus, 2. p. forrás:
http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf, letöltés ideje: 2013-10-30.

Erdős Attila: Modern hadviselés a vietnami háborúban, forrás:
[http://www.grotius.hu/doc/pub/QALUMH/2011_158_erdos_attila_modern_hadviseles_a_vietnami_haboruban.p](http://www.grotius.hu/doc/pub/QALUMH/2011_158_erdos_attila_modern_hadviseles_a_vietnami_haboruban.pdf)
df, letöltés ideje: 2014-02-09, 10. p.

Dale Andrade and Lt. Colonel James H. Willbanks: CORDS/Phoenix Counterinsurgency Lessons from Vietnam for the Future, forrás: <http://smallwarsjournal.com/documents/milreviewmarch2.pdf>, letöltés ideje: 2014-02-09, 14. p.

UNDOC: Corruption in Afghanistan, 2010. január, Forrás: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/corruption-in-Afghanistan.html>, letöltés ideje: 2014. április 12.

Political Groups in Afghanistan, forrás: <https://info.publicintelligence.net/USArmy-AfghanPoliticalGroups.pdf>, letöltés ideje: 2014. április 12.

Afghanistan political Parties and Insurgent Groups 2011-2013, forrás: https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1369733768_ppig2.pdf, letöltés ideje: 2014. április 22.

Afghans vote in record numbers despite threat of taliban violence, forrás: http://www.pbs.org/newshour/extra/daily_videos/afghans-vote-in-record-numbers-despite-threat-of-taliban-violence/, letöltés ideje: 2014. május 12.

Afghan elections point to runoff, waning Karzai's influence, forrás: <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304819004579485482622918584?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2FSB10001424052702304819004579485482622918584.html>, letöltés ideje: 2014. május 12.

Smooth Afghan poll raises questions about taliban strength, forrás: <http://uk.reuters.com/article/2014/04/06/uk-afghanistan-election-idUKBREA3404E20140406>, letöltés ideje: 2014. április 12.

US News, forrás: <http://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2014/04/15/the-afghan-national-security-forces-remain-a-work-in-progress>, letöltés ideje: 2014. április 20.

ISAF, forrás: http://www.nato.int/isaf/placemats_archive/2013-08-01-ISAF-Placemat.pdf, letöltés ideje: 2014. április 20.

Kenneth Katzman: Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security and U.S. Policy, Congressional Research Service, 2014. március, 37.p.

ISAF Security Force Assistance Guide 2.0, NATO Unclassified, 2014, január 1.

Afghan National Security Forces, forrás: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_06/20130604_130604-mb-ansf.pdf, letöltés ideje: 2014. április 22.

Márkus László: Az afganisztáni drogttermelés biztonságpolitikai vonatkozásai, forrás: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/markusz_laszlo-az_afganisztani_drogttermeles_biztonsagpolitikai_vonatkozasai.pdf, letöltés ideje: 2014. április 14.

Can Afghanistan economy stand on its own? Forrás: <http://thediplomat.com/2014/01/can-afghanistans-economy-stand-on-its-own/>, letöltés ideje: 2014. április 14.

Forrás: <http://asianhistory.about.com/od/afghanista1/p/ProfAfghanistan.htm>, letöltés ideje: 2014. május 14.

2014 UNHCR Country operations profile, forrás: <http://www.unhcr.org/pages/49e486eb6.html>, letöltés ideje: 2014. április 22.

Afghanistan 2013 Crime and Safety Riport, forrás:

<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=13762>, letöltés ideje: 2014. április 18.

Afghanistan 2013 Crime and Safety Riport, forrás:

<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=13762>, letöltés ideje: 2014. április 18.

UNDOC: The Global Afghan Opium Trade, 2011. július, forrás:

www.unodc.org/.../data.../Global_Afghan_Opium_Trade_2011-web.pdf, letöltés ideje: 2014. április 23.

UNDOC: Afghanistan Opium Survey 2011, forrás: [http://www.unodc.org/documents/crop-](http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghan_report_Summary_Findings_2013.pdf)

[monitoring/Afghanistan/Afghan_report_Summary_Findings_2013.pdf](http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghan_report_Summary_Findings_2013.pdf), letöltés ideje: 2014. április 22.

After billions in U.S. investments, Afghan roads are falling apart, forrás:

http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/after-billions-in-us-investment-afghan-roads-are-falling-apart/2014/01/30/9bd07764-7986-11e3-b1c5-739e63e9c9a7_story.html, letöltés ideje: 2014. április 22.

Human Rights Watch, forrás: <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/afghanistan>, letöltés ideje:

2014. április 19.

Why the taliban is Winning the Propaganda War, forrás:

<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1895496,00.html>, letöltés ideje: 2014. április 19.

Economic analysis, news, and thoughts on Afghanistan and the region, forrás:

<http://abidamiri.wordpress.com/other-writing/road-reconstruction-in-post-conflict-afghanistan/>, letöltés ideje: 2014. április 22.

Afghan Agriculture, forrás: <http://afghanag.ucdavis.edu/natural-resource-management/weather>, letöltés ideje:

2014. április 19.

1Overview of Natural Disaster in Afghanistan, forrás:

http://www.aims.org.af/services/sectoral/d_m/overview/overview_of_n_d.html, letöltés ideje: 2014. április 19.

ISAFS's Misszion is Afghanistan, forrás: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69366.htm, letöltés ideje:

2014. április 23.

Reintegration and reconciliation in Afghanistan, forrás: <http://www.refworld.org/docid/4cb411692.html>, letöltés

ideje: 2014. április 23.

Katonai doktrínák, harcszabályzatok:

FM 3-24, Counterinsurgency, 2006. december

Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN) – AJP - 3.4.4, 2011. február 4.

FM 3-24.2, Tactics in Counterinsurgency, 2009. április

FM 3-0, Operations, 2008. február

Army Doctrine Reference Publication, 2012. május 17.

Háttéranyagok:

<http://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/Kerry%20Opening%20Statement4.pdf>

<http://www.indexmundi.com/afghanistan/>

<http://data.worldbank.org/country/afghanistan>

<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=13762>

<http://tfbso.defense.gov/Afghanistan.aspx>

<http://thediplomat.com/2014/01/can-afghanistans-economy-stand-on-its-own/>

<http://www.worldbank.org/en/country/afghanistan/overview>

Lisznyai Lajos százados: COE or PMESII-PT in. Tradecraft Review, 2013/2 Special Issue

<http://asianhistory.about.com/od/afghanista1/p/ProfAfghanistan.htm> - kb minden itt van! nem csak gazd.

<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=13762>

<http://www.understandingwar.org/taxonomy/term/200>

Mohammad Yar és Katona Magda Nasrin: A pastun kérdés, Forrás:

<http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2013/ProMino-1302-03-Yar-Katona.pdf>, letöltés ideje: 2014. április 12.